

สป

1

สป

1

ม.ป.ป.

ศาลจังหวัดสมุทรปราการ

27

ทุรุษที่มีจนากรรมประจำถิ่น
 เฝ้าผืนดินดาลเดือดไม่เหือดหาย
 ยุติธรรมล้ำยันต์ลอบอันตราย
 พอผ่อนคลายชุกเข็ญ - ให้เป็นธรรม

วรา ไวยหงษ์

เลขทะเบียน.....	๕๖
เลขหมู่.....	๗๗
ชื่อ.....	1

คำนำ

การเร่งรัดการพิจารณาพิพากษารรคดีให้เสร็จไปโดยรวดเร็ว และสามารถประสิทธิประสาทความยุติธรรมให้แก่ประชาชน เพื่อให้ศาลเป็นที่พึ่งสุดท้ายของประชาชนได้อย่างแท้จริง เป็นนโยบายหลักของกระทรวงยุติธรรม แต่่นโยบายดังกล่าวจะไม่สามารถปฏิบัติให้บรรลุผลตามเป้าหมายได้ หากงานของศาลไม่ได้รับความร่วมมือจากประชาชน และการที่ประชาชนจะให้ความร่วมมือมากน้อยเพียงใดนั้น มีปัจจัยสำคัญคือ ความรู้ความเข้าใจต่อระบบงานของศาลอย่างแท้จริง ซึ่งต้องอาศัยงานด้านประชาสัมพันธ์เป็นกลไกในการประสานให้ประชาชนเกิดความเลื่อมใสศรัทธาและเกิดความเข้าใจอันดีต่อระบบงานของศาลยุติธรรม

ศาลจังหวัดสมุทรปราการได้ตระหนักในภาระหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติงานด้านการประชาสัมพันธ์เพื่อตอบสนองนโยบายสำคัญของกระทรวงยุติธรรมดังกล่าว ประกอบกับได้มีคณะนักเรียน นักศึกษาและครูอาจารย์จากสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันมาขอความรู้ของศาลอยู่บ่อย ๆ ศาลจังหวัดสมุทรปราการจึงเห็นว่าควรจะได้จัดพิมพ์หนังสือเพื่อประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับศาลจังหวัดสมุทรปราการ ระบบศาลยุติธรรม ขั้นตอนการดำเนินคดีประเภทต่าง ๆ การบังคับคดี สิทธิของผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญา หลักเกณฑ์และวิธีการขอประกันตัว ตลอดจนความรู้เกี่ยวกับการไปเป็นพยานศาลและการปฏิบัติตนในศาล เป็นต้น เพื่อที่จะได้แจกจ่ายหนังสือดังกล่าวให้กับคณะครู อาจารย์ นักเรียน นักศึกษา และแจกจ่ายไปยังห้องสมุดประชาชนและห้องสมุดโรงเรียนต่าง ๆ รวมทั้งบรรดากำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตท้องที่จังหวัดสมุทรปราการด้วย ทั้งนี้ เพื่อให้โครงการประชาสัมพันธ์ของศาลสามารถดำเนินไปโดยมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

การจัดพิมพ์หนังสือนี้ ศาลจังหวัดสมุทรปราการได้รับความอนุเคราะห์จากท่านวรา ไวยหงษ์ อดีตผู้พิพากษาศาลฎีกา ซึ่งได้กรุณาค้นคว้าเรียบเรียงประวัติความเป็นมาของศาลจังหวัดสมุทรปราการ และจังหวัดสมุทรปราการไว้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ จึงขอกราบขอบพระคุณไว้เป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้ และขอขอบคุณคณะผู้พิพากษาศาลจังหวัดสมุทรปราการทุกท่านที่ได้ร่วมมือร่วมใจสละเวลาอันมีค่าดำเนินการจนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ในที่สุดนี้ ศาลจังหวัดสมุทรปราการหวังเป็นอย่างยิ่งว่าหนังสือเล่มนี้ คงจะอำนวยประโยชน์ให้กับท่านและประชาชน ได้บ้างตามสมควร

นายสมชาย พงษ์ธา

ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดสมุทรปราการ

สารบัญ

	หน้า
ประวัติศาลจังหวัดสมุทรปราการ	๑
ประวัติจังหวัดสมุทรปราการ	๕
ระบบศาลยุติธรรม	๖
การดำเนินคดีแพ่ง	๑๗
การดำเนินคดีศาลแรงงาน	๒๑
ความรู้เกี่ยวกับศาลภาษีอากร	๒๕
งานคุมประพฤติที่ประชาชนควรรู้	๒๖
การบังคับคดี	๓๕
สิทธิของผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญา	๔๐
ผู้ที่ได้รับหมายเรียกเป็นพยาน	๔๗
การไปศาลและปฏิบัติตนในศาล	๕๐
การขอประกันตัว	๕๓
บัญชีรายนามผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดสมุทรปราการ	๖๑
ทำเนียบข้าราชการและลูกจ้างศาลจังหวัดสมุทรปราการ	๖๓

ศาลจังหวัดสมุทรปราการ

รรา ไวยหงษ์

การแนะนำให้รู้จักศาลจังหวัดสมุทรปราการนั้น เป็นธรรมดาที่ต้องได้รับทราบถึงความเป็นมาแต่หนหลังให้ปรากฏไว้ ดังเช่นที่ประชาชนไปชมสถานที่สำคัญใด ๆ ณ ที่นั้นจะมีสิ่งตีพิมพ์แสดงประวัติไว้แจกหรือจำหน่าย เพื่อประดับความรู้แก่ผู้มาชม ในที่นี้จะขอแนะนำศาลจังหวัดสมุทรปราการโดยสังเขป

พึงเข้าใจในเบื้องต้นว่า เมืองทุกเมืองในราชอาณาจักรไทยตั้งแต่โบราณกาลมีมานานเท่าใด ศาลหรือกิจการยุติธรรมก็มีควบคู่กันมาโดยตลอด แต่ตัวบุคคลผู้เป็นผู้พิพากษาคูลาการนั้นเป็นไปตามกาลสมัย รวมทั้งอาคารที่ทำการศาล และคันสังกัดอีกด้วย ตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยเป็นราชธานีอำนาจการชำระคดีข้อพิพาทอยู่ที่พระมหากษัตริย์ปรากฏในศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหงนั้นแล้ว กฎหมายก็ได้รับแบบวัฒนธรรมมาจากอินเดียเช่น พระธรรมศาสตร์ ราชศาสตร์ เป็นต้น ต่อมาในรัชสมัยพระบรมไตรโลกนาถ ทรงจัดการปกครองแบบจตุสดมภ์ การยุติธรรมอยู่ในหน้าที่ของกรมวังเฉพาะในเมืองหลวง ตามหัวเมืองกระจายอำนาจปกครองให้สมุหนายกฝ่ายมหาดไทยบังคับบัญชาหัวเมืองฝ่ายเหนือ สมุหพระกลาโหมบังคับบัญชาหัวเมืองฝ่ายใต้ เจ้าเมืองตามหัวเมืองต่าง ๆ เป็นผู้ชำระคดีความในเมืองนั้น ๆ อาคารที่ทำการอาศัยศาลากลางเพราะเป็นที่ว่าราชการของเจ้าเมืองอยู่แล้ว ล่วงมาถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ในเมืองหลวงมีกรมต่าง ๆ แยกกันใช้อำนาจปกครองอยู่มาก ศาลหัวเมืองชั้นในเริ่มขึ้นต่อกรมท่า (กระทรวงการต่างประเทศ) ก็มี การจำแนกศาลในเมืองหลวงยังซับซ้อนไปอีก มีศาลกรมท่า ศาลกรมนา ศาลกรมพระคลังมหาสมบัติ ศาลราชตระกูล ศาลกรมวัง ศาลกรมสุรัสวดี ศาลนครบาล ศาลแพ่งกลางแพ่งเกษม ระบบศาลและวิธีพิจารณายังคงใช้แบบเก่า การปฏิรูประบบการศาลน่าจะนับได้ว่า เริ่มในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงสถาปนาศาลสถิตย์ยุติธรรมขึ้น ณ วันศุกร์ขึ้น ๔ ค่ำ เดือน ๖ ปีมะเมียจัตวาศก จ.ศ. ๑๒๔๔ (ตรงกับวันที่ ๒๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๒๕) ต่อมาอีก ๕ ปี ทรงตั้งกระทรวงยุติธรรมในวันที่ ๒๕ มีนาคม ร.ศ. ๑๑๐ (พ.ศ. ๒๔๓๔) รวบรวมราชการศาลต่าง ๆ ขึ้นตรงต่อกระทรวงนี้สืบมา

ว่าโดยเฉพาะศาลเมืองสมุทรปราการ ปรากฏหลักฐานตามประกาศเรื่องพิไนยความ ลงวันที่ ๒๐ พฤศจิกายน ร.ศ. ๑๐๕ (พ.ศ. ๒๔๓๓) ก่อนตั้งกระทรวงยุติธรรมว่าศาลเมืองสมุทรปราการ สังกัดกรมท่า

วันที่ ๒๓ ธันวาคม ร.ศ. ๑๑๓ (พ.ศ. ๒๔๓๗) ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ในศาลเมืองสมุทรปราการ ขึ้นต่อกระทรวงนครบาล

การย้ายสังกัดจากกรมนั้นมากระทรวงนี้เป็นข้อยุ่งยาก นโยบายในสมัยนั้นจึงหาข้อยุติ โดยตราพระ-
ธรรมบัญญัติศาลหัวเมือง ลงวันที่ ๒ มกราคม ร.ศ. ๑๑๔ (พ.ศ. ๒๔๓๘) ให้ศาลหัวเมืองทั้งปวงขึ้นต่อกระทรวง

ยุติธรรม มีข้าหลวงพิเศษจัดการแก้ไขธรรมเนียมศาลยุติธรรมหัวเมืองทั้งปวง นับแต่วันดังกล่าว ศาลเมืองสมุทร-ปราการได้ชื่อว่ามาสังกัดในกระทรวงยุติธรรมแล้ว มีข้อสังเกตว่ายังใช้คำว่า “ศาลเมือง” เพราะสมัยนั้นจัดการปกครองแบบมณฑลเทศาภิบาล

ต่อมาทางราชการกระทรวงมหาดไทยบัญญัติให้เปลี่ยนคำว่าเมืองเป็นจังหวัด กระทรวงยุติธรรมจึงมีประกาศลงวันที่ ๑๕ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๕๕ ให้เปลี่ยนคำว่า “ศาลเมือง” เป็น “ศาลจังหวัด”

กาลล่วงเลยมาถึง พ.ศ. ๒๔๗๔ รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นระยะเศรษฐกิจของประเทศตกต่ำ มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ยุบรวมการปกครองมณฑลและจังหวัดหลายแห่ง จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ยุบรวมศาลมณฑลและศาลจังหวัดหลายศาลตามประกาศ ลงวันที่ ๒ มีนาคม ๒๔๗๔ เฉพาะข้อ ๕ ในประกาศนี้มีว่า “ยุบศาลจังหวัดพระประแดงรวมเข้ากับศาลจังหวัดสมุทรปราการ เว้นแต่คดีที่เกิดขึ้นในท้องที่อำเภอราษฎร์บูรณะให้อยู่ในอำนาจศาลสถิตย์ยุติธรรมกรุงเทพฯ ส่วนคดีที่ค้างพิจารณาอยู่ในศาลจังหวัดพระประแดงทั้งหมดให้ออมนำอยู่ในอำนาจศาลจังหวัดสมุทรปราการ” ทั้งนี้ ตั้งแต่วันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๕

ข้อความที่กล่าวมาแต่ต้นถือความเป็นมาของศาลจังหวัดสมุทรปราการ ต่อนี้ไปพิจารณาถึงสถานที่ตั้งอาคารศาลนี้บ้าง ได้ความว่า ศาลเมืองสมุทรปราการหลังแรกที่สร้างขึ้นโดยเอกเทศนั้น ใน ร.ศ. ๑๒๖ (พ.ศ. ๒๔๕๐) เป็นอาคารชั้นเดียว ก่ออิฐถือปูน หลังคาทรงปั้นหยาด้านหน้าตอนบนมีหน้ากระຈังและมีราแผ่นดินสมัยรัชกาลที่ ๕ ประดับอยู่ หน้าหน้าสู่แม่น้ำเจ้าพระยา มีบันไดหน้าและหลัง มีห้องพิจารณา ๓ ห้อง เวลาดังมา ๓๑ ปี ก่อความในท้องที่มากขึ้น ทางราชการได้อนุมัติให้ซ่อมแซมต่อเติมอาคารศาลเดิมใน พ.ศ. ๒๔๘๑

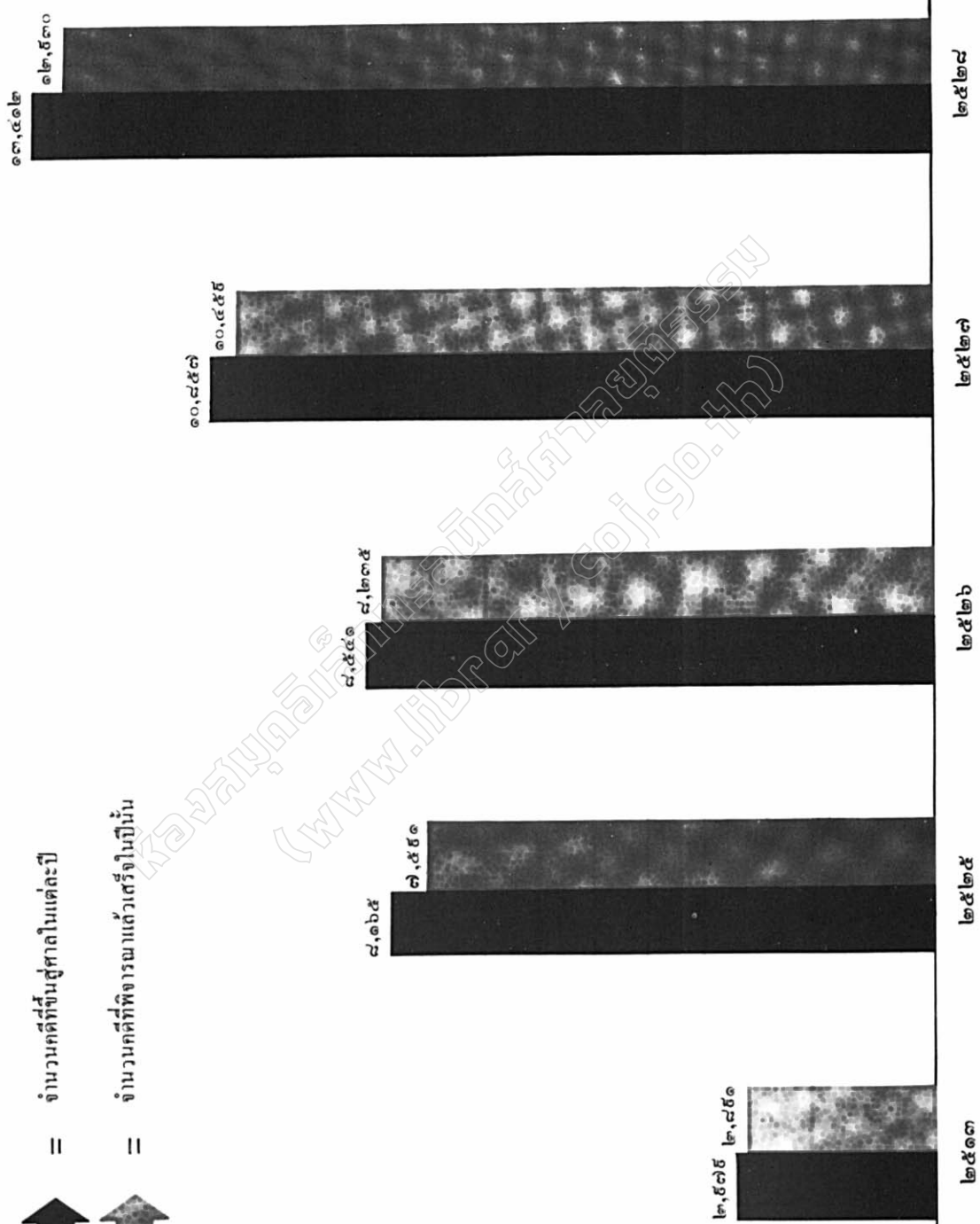
ครั้นอายุอาคารศาลเดิมครบ ๖๓ ปี ก็เข้าเกณฑ์ทรุดโทรมกับแทบไม่พอแก่จำนวนอรรถคดีและผู้คนที่มาติดต่อขอความยุติธรรม ไม่ว่าจะเจียดแบ่งชอยห้องพิจารณาอย่างไรก็ไม่พอแก่ราชการ กระทรวงยุติธรรมได้จัดสรรงบประมาณก่อสร้างอาคารศาลนี้ขึ้นใหม่ รื้ออาคารเดิม สร้างใหม่ในที่เดิม กลับหน้าศาลเข้าสู่ถนนศรีสมุทร ด้านหลังหันสู่แม่น้ำเจ้าพระยาเป็นอาคารตึกสองชั้น หลังคาทรงไทย ขนาด ๖ บัลลังก์ พร้อมด้วยบ้านพักผู้พิพากษาหัวหน้าศาล ๑ หลัง บ้านพักผู้พิพากษา ๒ หลัง บ้านพักจำศาล ๑ หลัง สำหรับบ้านพักผู้พิพากษาได้รับงบประมาณเพิ่มมาอีก ๑ หลัง เริ่มก่อสร้างตั้งแต่เดือนเมษายน ๒๕๑๓ สร้างเสร็จใน พ.ศ. ๒๕๑๔ เนื่องจากประเทศไทยกำลังพัฒนาประกอบด้วยประชากรเพิ่มมากขึ้น อาคารศาลหลังปัจจุบันที่สร้างมาไม่ถึง ๒๐ ปี ก็ปรากฏว่าเริ่มกับแทบเป็นที่ประจักษ์แล้ว

ข้อเขียนนี้เจตนาจะเว้นไม่บรรยายถึงวิธีพิจารณาความ องค์คณะผู้พิพากษาลดลงจนอำนาจศาลด้วยเห็นว่าเกินความจำเป็นอันควรรู้สำหรับผู้มาเยี่ยมชมศาลชั่วคราว แต่จะมีข้อแนะนำสำหรับประชาชนผู้มาติดต่อศาลยุติธรรมอีกส่วนหนึ่ง ส่วนนั้นเป็นประโยชน์สำหรับท่านผู้เกี่ยวข้องกับความ

สถิติคิชนผู้ศาลจ้งหวัดสมุทรปราการและเสร็จไป
ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๑๓ ถึง พ.ศ. ๒๕๒๕

ประเภทคดี	ปี ๒๕๑๓		ปี ๒๕๒๕		ปี ๒๕๒๖		ปี ๒๕๒๗		ปี ๒๕๒๘	
	ยื่นฟ้อง	เสร็จไป	ยื่นฟ้อง	เสร็จไป	ยื่นฟ้อง	เสร็จไป	ยื่นฟ้อง	เสร็จไป	ยื่นฟ้อง	เสร็จไป
แพ่ง	๒๕๖	๒๓๑	๑,๐๓๑	๘๑๔	๑,๑๓๐	๑,๐๐๕	๑,๓๔๓	๑,๑๗๘	๑,๖๕๒	๑,๓๖๖
อาญา	๒,๑๔๘	๒,๑๒๕	๗,๑๐๘	๖,๗๖๒	๗,๓๕๐	๗,๒๑๑	๘,๔๘๕	๘,๒๖๐	๑๑,๗๒๘	๑๑,๕๔๐
อาญาศาลทหาร	๕๓๕	๕๓๕	๑๓	๘	๘	๖	๘	๖	๑๐	๕
ล้มละลาย	—	—	๑๐	๖	๘	๖	๑๐	๑๐	๘	๘
ข้อพิพาทใหม่	—	—	—	—	—	—	๑	—	—	—
คดีไต่สวนชั้นอุทธรณ์	—	—	๓	๑	๕	๓	๕	๕	๑๓	๑๐
รวม	๒,๕๗๕	๒,๘๕๑	๘,๑๖๕	๗,๕๕๑	๘,๕๔๑	๘,๒๓๕	๑๐,๘๕๗	๑๐,๔๕๕	๑๓,๔๑๓	๑๓,๕๓๐

 = จำนวนคดีที่ขึ้นสู่ศาลในแต่ละปี
 = จำนวนคดีที่พิจารณาแล้วเสร็จในปีนั้น

จังหวัดสมุทรปราการ

รวา ไหวพริบ

การศึกษาเรื่องของเมืองหนึ่งจังหวัดหนึ่ง ก็เช่นเดียวกับการสืบประวัติของถนน ถ้าได้ทราบเรื่องราวตั้งแต่วัยเด็กจนถึงวันที่ผู้นั้นมีชีวิตอยู่ จะได้ข้อวินิจฉัยที่ถูกต้องเกี่ยวกับถนนนั้น ฉะนั้น ถ้าจะเล่าเรื่องจังหวัดสมุทรปราการ ก็ควรได้ทราบความเป็นมาแต่หลังของจังหวัดนี้ไว้บ้าง แม้จะเพียงโดยสังเขป ฉะนั้น

จังหวัดสมุทรปราการ มีชื่อเมืองนี้มาแต่โบราณ เท่าที่พบหลักฐานเป็นเมืองมาแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี ภูมิทำเลตั้งอยู่ปากแม่น้ำเจ้าพระยา ออกสู่ทะเลอ่าวไทย

ตามลักษณะ เมืองสมุทรปราการเป็นด่านตรวจภาษี ป้อมปราการ รับแขกเมืองและเป็นทีหนี่ที่ไล่อธิบายได้ดังนี้ ที่ว่าเป็นเมืองด่านตรวจภาษี เริ่มแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี ส่วนสมัยสุโขทัยไม่ปรากฏการเรียกเก็บภาษีประเภทใด ๆ แต่ในสมัยกรุงศรีอยุธยาเริ่มเก็บภาษีแล้ว สินค้าจากต่างประเทศเข้ามาสู่ประเทศไทยที่เมืองใดเจ้าเมืองนั้นเป็นผู้จัดการเก็บภาษี ดังเจ้าหน้าที่เรียกว่า นายขนอน เก็บจังกอบ ขนอนรักษา (ฤชา) เมืองสมุทรปราการขึ้นต่อกรมท่า จัดเก็บภาษีอากรส่งต่อกรมท่า เจ้าเมืองได้รับค่าธรรมนิยมเป็นผลประโยชน์แทนเงินเดือน เลยจากปากน้ำสมุทรปราการเข้ามาในลำน้ำเจ้าพระยา ก็จะมีด่านขนอนอีกแห่งหนึ่ง เรียกว่า ขนอนบางกอก จากนั้นเลยไปอีกไกลถึงขนอนตะนาว ไล่วัดพินิจเชิงคั่นทางเข้าสู่กรุงศรีอยุธยา ด่านขนอนมีหน้าที่ตรวจกักอาวุธประจำเรือทุกประเภท และอาวุธที่จะนำเข้ามาขายต่อประเทศไทย สมัยนั้นรัฐบาลหรือหลวงเท่านั้นจะมีสิทธิซื้ออาวุธจากต่างประเทศ

เนื่องจากสมุทรปราการเป็นปลายลำน้ำเจ้าพระยาคิดกับอ่าวไทย เป็นเส้นทางที่จะแล่นเรือจากปากอ่าวไปสู่กรุงศรีอยุธยา และสู่กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นเมืองหลวงต่างสมัยกัน จำเป็นต้องสร้างป้อมปราการไว้ป้องกันอริราชศัตรู ชื่อเมืองสมุทรปราการเมืองนครเขื่อนขันธ์ (พระประแดง) บ่งลักษณะป้อมปราการอยู่ในตัวแล้ว ริเริ่มสร้างป้อมปืนมาแต่ครั้งปลายรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช สืบเนื่องมา รวม ๕ รัชกาลแห่งบรมราชจักรีวงศ์

ที่กล่าวว่าสมุทรปราการเป็นที่รับแขกเมืองนั้นแล้ว แต่โบราณมาไม่มีการคมนาคมทางอากาศ แม้ทางบกเข้าสู่ประเทศไทยก็เป็นป่าเขาเสียดรอบด้าน การเดินเรือกำปั่น เรือใบ เรือสินค้าเข้าสู่ประเทศไทยตรงปากน้ำเจ้าพระยาจึงเป็นทางสะดวกที่สุด โปรตุเกสเป็นฝรั่งชาติแรกที่เดินเรือมาติดต่อค้าขายกับเมืองไทย รว พ.ศ. ๒๐๕๔ แผ่นดินพระรามาธิบดีที่ ๒ อีกเกือบ ๑๐๐ ปีต่อมามีชาวฮอลันดาและอังกฤษมาค้าขายกับเมืองไทยทางทะเล ฝรั่งสองชาตินี้แก่งแย่งแข่งขันกันชิงอิทธิพลในบริเวณอ่าวเบ็งกอล มะละบัน แหลงมลายู ทะเลจีน

และอ่าวไทย ซาคือมาถือฝรั่งเศส มุ่งมาสู่ประเทศไทย เมื่อ พ.ศ. ๒๒๐๕ สมัยพระนารายณ์มหาราช สมณทูตซึ่งมีท่านวิตะ ภาเถระ จากลังกาเข้ามาขอคณะ สงฆ์ไทยไปสืบศาสนาที่ประเทศลังกา พ.ศ. ๒๒๑๖ ทางแผ่นดินไทยก็ให้ออกไปต้อนรับถึงสันดอนปากน้ำเจ้าพระยาทุกราย โดยเฉพาะทูตจากประเทศฝรั่งเศสประกอบด้วย เคอโซมอง บาดหลวงเคอซัวส์ บาดหลวงทาสาร์ด ร้อยเอกฟอเบง ฯลฯ นั้น สมเด็จพระนารายณ์มหาราชโปรดเกล้าฯ สั่งให้ออกพระวิสุทธิสุนทร (โกษาปาน) ออกไปรับรองให้ความสำคัญเป็นอันมาก ครั้งนั้นเป็น พ.ศ. ๒๒๒๘ ในทางตรงกันข้าม เมื่อครั้งหมอชาวเยอรมันชื่อ เอนเซลเบิต แกมปีเฟอร์ เดินทางมาถึงปากน้ำเจ้าพระยาใน พ.ศ. ๒๒๓๓ นั้น ไม่มีคนต้อนรับอย่างใดเลย เขายังเล่าในจดหมายเหตุว่า ได้เห็นโรงเก็บสินค้าของฮอลันดาอยู่ที่หมู่บ้านอัมสเตอร์ดัม (บางปลากรด) ด้วย

นับแต่นั้นมาเกิดเหตุการณ์ไม่สงบปลายสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชบ้าง เสียกรุงศรีอยุธยาคราว พ.ศ. ๒๓๑๐ บ้าง ชาวต่างชาติคาดการณ์ต่อไปจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์จึงเริ่มมีชาวอเมริกันมาติดต่อกับเมืองไทย ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว และติดต่อเรื่อยมาทุกรัชกาลจนปัจจุบัน

ตามคติเก่าที่ว่าเมืองสมุทรปราการเป็นทำเลที่หนีที่ไล่ นั่นคืออย่างไร เมืองสมุทรปราการตั้งอยู่ปากแม่น้ำริมทะเล จะต่อสู้หรือล่าถอยไปทางใดก็ได้ทั้งทางบกทางน้ำ มีตัวอย่างในรัชสมัยสมเด็จพระนเรศวรมหาราช พ.ศ. ๒๑๒๑ พระยาจีนจันตุขุนนางเขมรเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภาร ครั้นเห็นประโยชน์ของตนจึงลอบหนีกลับเมืองเขมรโดยผ่านทางปากอ่าวไทย สมเด็จพระนเรศวรทรงเรือติดตามไปทันกันที่ปากน้ำ ยิงปืนโต้ตอบกัน พระยาจีนจันตุหนีพ้นไปได้ อีกตัวอย่างหนึ่ง ครั้งรัชกาลสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช องค์เชียงสือเจ้าเมืองไชย่งอนฝ่ายแพ่แก่กองทัพไทย เจ้าเมืองกุยเขิน องค์เชียงสือหนีมาพึ่งเมืองไทย ได้พำนักเป็นสุขต่อมา พ.ศ. ๒๓๓๐ องค์เชียงสือหวังความช่วยเหลือจากฝรั่งเศส กิจจะกลับบ้านเมืองญวน จะกราบทูลสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชครั้งก็เกรงพระราชอาญาโดยตระหนกถึงพระราชอัธยาศัยอยู่แล้ว จึงลอบหนีไปโดยทางเรือผ่านเมืองปากน้ำอ่าวไทยเช่นเดียวกัน ยังมีตัวอย่างอีกมากที่แสดงว่าปากน้ำเป็นช่องทางที่หนีที่ไล่มาแต่โบราณ

ว่าโดยลักษณะปกครองท้องที่ ตามกฎหมายเก่าสมัยแผ่นดินสมเด็จพระเอกาทศรถ ว่าด้วยเรื่องดวงตราประทับหนังสือ ปรากฏว่า เมืองจันทบุรี เมืองตราด เมืองระยอง เมืองบางละมุง เมืองนนทบุรี เมืองสมุทรปราการ เมืองสมุทรสงคราม เมืองสาครบุรี ๘ เมือง นี่เป็นเมืองขึ้นของกรมท่า ในสมัยรัตนโกสินทร์ปรากฏในรายงานการเดินประเมินนาหัวเมืองว่า เมืองสมุทรปราการเป็นเมืองชั้นใน และตามกฎหมายศักดินาทหารหัวเมือง สมุทรปราการเป็นเมืองตรี

สมุทรปราการมีฐานะเป็นเมืองตลอดมา ถึง พ.ศ. ๒๔๕๕ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ ให้ยกฐานะเมืองขึ้นเป็นจังหวัด (ปีเดียวกันนั้นศาลเมืองสมุทรปราการ เปลี่ยนเป็นศาลจังหวัด) มีข้อสังเกตว่าในปีนั้นยังมีจังหวัดพระประแดงอยู่

พ.ศ. ๒๔๗๔ สมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว การเสริมฐกิจตกต่ำ ให้ยุบจังหวัดพระประ-
แดงลงเป็นอำเภอ ขึ้นต่อจังหวัดสมุทรปราการ

พ.ศ. ๒๔๘๕ มีพระราชบัญญัติให้ยุบจังหวัดสมุทรปราการ ไปรวมเป็นนครหลวงกรุงเทพธนบุรี
ล่วงมาถึง พ.ศ. ๒๔๘๘ จึงได้มีพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งจังหวัดสมุทรปราการอีกครั้งหนึ่ง กลับไปกลับมาอยู่เช่นนี้
เป็นคติสอนใจว่า คนก็ดี เมืองก็ดี เปลี่ยนชื่ออย่างใดก็ทำได้ แต่ประวัติและเอกลักษณ์เป็นของเฉพาะคน เฉพาะ
เมือง รัฐบาลหรือนักการเมืองจะมาเปลี่ยนเอาง่าย ๆ ไม่ได้

ได้กล่าวถึงประวัติจังหวัดสมุทรปราการมาพอควรแล้ว ขอแนะนำจังหวัดสมุทรปราการในปัจจุบัน
นี้บ้าง

จังหวัดสมุทรปราการตั้งอยู่ปลายสุดแม่น้ำเจ้าพระยาจดอ่าวไทย เขตติดต่อทิศเหนือจดเขตราษฎร์บูรณะ
สมุทรปราการ กรุงเทพมหานคร ทิศใต้จดอ่าวไทย ทิศตะวันออกจดอำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา
ทิศตะวันตกจดเขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร และอำเภอเมืองสมุทรสาคร

เขตปกครองแบ่งเป็นสี่อำเภอ คืออำเภอเมืองสมุทรปราการ อำเภอพระประแดง อำเภอบางพลี
อำเภอบางบ่อ และกิ่งอำเภอพระสมุทรเจดีย์

รายละเอียดต่าง ๆ หากท่านสนใจจะทราบยิ่งกว่านี้ จะหาได้จากตำราต่าง ๆ โดยเฉพาะที่ศาลากลาง
จังหวัดสมุทรปราการ ได้รวบรวม “ประวัติมหาดไทยส่วนภูมิภาคจังหวัดสมุทรปราการ” เป็นเอกสารทาง
ราชการที่ให้ข้อมูลต่าง ๆ โดยละเอียดควรศึกษาเป็นอย่างยิ่ง.

ระบบศาลยุติธรรม

การใช้อำนาจตุลาการทางศาลตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกฉบับตั้งแต่เปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๕ มีบทบัญญัติรับรองว่าศาลเป็นผู้ใช้อำนาจตุลาการในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์และเพื่อเป็นหลักประกันของการใช้อำนาจดังกล่าว รัฐธรรมนูญทุกฉบับต่างก็มีบทบัญญัติรับรองว่า การพิจารณาพิพากษาอรรถคดีให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

คำว่าศาลย่อมหมายถึงศาลยุติธรรม ศาลทหาร และศาลอื่น ๆ ตามที่จะได้มีพระราชบัญญัติจัดตั้งขึ้น พระธรรมนูญศาลยุติธรรมซึ่งเป็นกฎหมายที่วางระเบียบศาลยุติธรรมบัญญัติให้ศาลยุติธรรมทั้งหลายสังกัดอยู่ในกระทรวงยุติธรรม ส่วนศาลทหารย่อมเป็นไปตามธรรมนูญศาลทหารซึ่งบัญญัติให้ศาลทหารสังกัดกระทรวงกลาโหม สำหรับศาลอื่น ๆ จะสังกัด ณ ที่ใดย่อมสุดแล้วแต่ที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลนั้น ๆ แต่ในปัจจุบันคงมีเฉพาะศาลยุติธรรม และศาลทหารเท่านั้น

เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๘๔ ได้มีการจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชนขึ้น พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. ๒๔๘๔ กำหนดให้ศาลคดีเด็กและเยาวชนเป็นศาลยุติธรรมชั้นต้นตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม ดังนั้น ศาลคดีเด็กและเยาวชนจึงสังกัดกระทรวงยุติธรรม

การแบ่งชั้นของศาลยุติธรรม

พระธรรมนูญศาลยุติธรรมแบ่งศาลยุติธรรมออกเป็น ๓ ชั้น คือ

ศาลชั้นต้น คือศาลที่รับฟ้องในชั้นเริ่มคดี ทั้งในทางแพ่ง อาญา และล้มละลาย เว้นแต่จะมีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นพิเศษให้มีอำนาจพิจารณาพิพากษาเฉพาะคดีบางประเภท

ศาลอุทธรณ์ คือศาลสูงชั้นกลาง มีอยู่ศาลเดียวตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานคร มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่อุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งศาลชั้นต้นตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยการอุทธรณ์ศาลอุทธรณ์ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยการฎีกา

ศาลฎีกา คือศาลสูงสุดของประเทศ มีอยู่ศาลเดียว ตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานคร มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่อุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งศาลอุทธรณ์ ตามบทบัญญัติของกฎหมายว่าด้วยการฎีกา

ศาลชั้นต้น

พระธรรมนูญศาลยุติธรรมแบ่งประเภทศาลชั้นต้นออกเป็น ศาลชั้นต้นสำหรับกรุงเทพมหานครกับศาลชั้นต้นสำหรับจังหวัดอื่นนอกจากกรุงเทพมหานคร ดังนี้

๑. ศาลชั้นต้นสำหรับกรุงเทพมหานคร มีดังต่อไปนี้

๑.๑ ศาลแขวง

ศาลแขวงมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีเล็ก ๆ น้อย ๆ ทั้งคดีแพ่งและคดีอาญา ภายในขอบเขตจำกัดเท่าที่ผู้พิพากษาศาลแขวงคนเดียวมีอำนาจ ปกติศาลแขวงต้องการองค์คณะผู้พิพากษาศาลแขวงคนเดียว จุดประสงค์ก็เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ประชาชนผู้มีอรรถคดีเล็ก ๆ น้อย ๆ ให้ได้รับการพิจารณาพิพากษาคดีโดยไม่ล่าช้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพิจารณาคดีอาญาในศาลแขวงจะเป็นไปโดยรวดเร็วและรวดเร็ว เช่น ให้ควบคุมผู้ต้องหาได้ในระยะเวลาอันสั้นและให้ฟ้องคดีด้วยวาจาได้เป็นต้น

ศาลแขวงมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีแพ่งซึ่งราคาทรัพย์สินที่พิพาทหรือจำนวนเงินที่ฟ้องร้องไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท และคดีอาญาซึ่งอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้จำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ แต่ทั้งนี้จะต้องลงโทษจำคุกเกินกว่าหกเดือนหรือปรับเกินหนึ่งหมื่นบาทไม่ได้ ถ้าศาลแขวงเห็นว่าสมควรลงโทษจำเลยเกินกว่าอัตราดังกล่าว ก็ให้มีอำนาจพิพากษาได้แต่จะต้องให้ผู้พิพากษาอย่างน้อยอีกคนหนึ่งตรวจสำนวนและลงลายมือชื่อในคำพิพากษาเป็นองค์คณะด้วย

ศาลแขวงในกรุงเทพมหานครมี ๓ ศาล คือ

(๑) ศาลแขวงพระนครใต้ ตั้งอยู่เขตยานนาวา มีเขตอำนาจอยู่ตอนใต้ของกรุงเทพมหานคร ทิศเหนือตั้งแต่ปากคลองโอ่งอ่างตอนใต้ไปตามฝั่งคลองโอ่งอ่างฝั่งใต้จนถึงคลองแยกมหรณนแล้วเลี้ยวไปตามคลองมหรณนฝั่งใต้จนถึงคลองแสนแสบต่อไปจนถึงเขตมีนบุรี ทิศใต้ตั้งแต่ปากคลองโอ่งอ่างตอนใต้ลงไปตามฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาปากตะวันตกออกจนถึงเขตจังหวัดสมุทรปราการ

(๒) ศาลแขวงพระนครเหนือ ตั้งอยู่เขตบางเขน มีเขตอำนาจอยู่ตอนเหนือของกรุงเทพมหานคร ทิศใต้ตั้งแต่ปากคลองโอ่งอ่างตอนใต้ไปตามฝั่งคลองโอ่งอ่างฝั่งใต้จนถึงคลองแยกมหรณน แล้วเลี้ยวไปตามคลองมหรณนฝั่งใต้จนถึงคลองแสนแสบต่อไปจนถึงเขตมีนบุรี ทิศตะวันตกตั้งแต่ปากคลองโอ่งอ่างตอนใต้ขึ้นไปตามฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาปากตะวันตกออกจนถึงที่ต่อแดนจังหวัดนนทบุรี และจังหวัดปทุมธานี

(๓) ศาลแขวงธนบุรี ตั้งอยู่เขตบางขุนเทียน มีเขตอำนาจอยู่ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ในเขตที่เป็นจังหวัดธนบุรีเดิมทั้งหมด

ศาลแขวงทั้งสาม มีผู้พิพากษาหัวหน้าศาลแขวงเป็นหัวหน้าผู้รับผิดชอบงานของศาล

๑.๒ ศาลจังหวัดมีนบุรี

ตั้งอยู่ที่เขตมีนบุรี กรุงเทพมหานคร องค์คณะผู้พิพากษา ๒ คน มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีแพ่ง คดีล้มละลาย และคดีอาญาทั้งปวง มีเขตอำนาจตลอดท้องที่เขตมีนบุรี เขตหนองจอก และเขตลาดกระบัง มีผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดมีนบุรีเป็นหัวหน้าผู้รับผิดชอบงานของศาล

๑.๓ ศาลแพ่ง

ตั้งอยู่บริเวณกระทรวงยุติธรรม องค์คณะผู้พิพากษา ๒ คน มีอำนาจพิจารณาคดีคดีแพ่งและคดี

ล้มละลายทั้งปวง มีเขตอำนาจตลอดกรุงเทพมหานคร นอกจากท้องที่ที่อยู่ในเขตของศาลแพ่งธนบุรี และศาลจังหวัดธนบุรี มีอธิบดีผู้พิพากษาศาลแพ่งเป็นหัวหน้าผู้รับผิดชอบงานของศาล

๑.๔ ศาลอาญา

ตั้งอยู่บริเวณกระทรวงยุติธรรม องค์คณะผู้พิพากษา ๒ คน มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาทั้งปวง มีเขตอำนาจตลอดกรุงเทพมหานคร นอกจากท้องที่ที่อยู่ในเขตของศาลอาญารธนบุรี และศาลจังหวัดธนบุรี นอกจากนี้ศาลอาญายังมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาที่มีความสำคัญซึ่งโอนมาจากศาลในต่างจังหวัดตามคำสั่งของประธานศาลฎีกา มีอธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาเป็นหัวหน้าผู้รับผิดชอบงานของศาล

๑.๕ ศาลแพ่งธนบุรี

ตั้งอยู่ที่เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร องค์คณะผู้พิพากษา ๒ คน มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีแพ่งและคดีล้มละลายทั้งปวง มีเขตอำนาจตลอดท้องที่เขตคลองสาน เขตคลองเตย เขตธนบุรี เขตบางกอกน้อย เขตบางกอกใหญ่ เขตบางขุนเทียน เขตภาษีเจริญ เขตราชบุรีบูรณะ และเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร มีอธิบดีผู้พิพากษาศาลแพ่งธนบุรีเป็นหัวหน้าผู้รับผิดชอบงานของศาล

๑.๖ ศาลอาญารธนบุรี

สถานที่ทำการศาลอยู่แห่งเดียวกับศาลแพ่งธนบุรี องค์คณะผู้พิพากษา ๒ คน มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาทั้งปวง มีเขตอำนาจเช่นเดียวกับศาลแพ่งธนบุรี มีอธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญารธนบุรีเป็นหัวหน้าผู้รับผิดชอบงานของศาล

๑.๗ ศาลคดีเด็กและเยาวชนกลาง

ตั้งอยู่บริเวณกระทรวงยุติธรรม องค์คณะประกอบด้วยผู้พิพากษาไม่น้อยกว่า ๒ คน และผู้พิพากษาสมทบอีก ๒ คน ซึ่งอย่างน้อยต้องเป็นสตรีหนึ่งคน มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีแพ่งบางประการที่เกี่ยวกับผู้เยาว์กับคดีอาญาที่เด็กหรือเยาวชนซึ่งมีภูมิลำเนาในเขตกรุงเทพมหานครกระทำความผิด มีเขตอำนาจตลอดกรุงเทพมหานคร มีอธิบดีศาลคดีเด็กและเยาวชนกลางเป็นหัวหน้าผู้รับผิดชอบงานของศาล

๑.๘ ศาลแรงงานกลาง

เปิดทำการเมื่อวันที่ ๒๓ เมษายน ๒๕๒๓ ตั้งอยู่ที่เขตบางรัก กรุงเทพมหานคร องค์คณะผู้พิพากษาศาลแรงงานกลางประกอบด้วยผู้พิพากษา ๓ ฝ่าย คือ ผู้พิพากษาซึ่งเป็นข้าราชการตุลาการของกระทรวงยุติธรรม ผู้พิพากษาสมทบซึ่งเป็นผู้แทนฝ่ายนายจ้างโดยสมาคมนายจ้างเลือกมา และผู้พิพากษาสมทบซึ่งเป็นผู้แทนฝ่ายลูกจ้าง โดยสหภาพแรงงานเลือกมา ฝ่ายละเท่า ๆ กัน จึงจะเป็นองค์คณะพิจารณาพิพากษาคดีได้ ศาลแรงงานกลางมีอำนาจพิจารณาพิพากษาเฉพาะคดีแพ่งที่เป็นข้อพิพาทเกี่ยวกับแรงงาน มีเขตอำนาจตลอดทุกท้องที่ทั่วราชอาณาจักร จนกว่าท้องที่ใดมีศาลแรงงานภาคหรือศาลแรงงานจังหวัดแล้ว ท้องที่นั้นจึงจะพ้นจากเขตอำนาจศาลแรงงานกลาง มีอธิบดีศาลแรงงานกลางเป็นหัวหน้าผู้รับผิดชอบงานของศาล

๑.๕ ศาลภาณิอากรกลาง

เปิดทำการเมื่อวันที่ ๑ สิงหาคม ๒๕๒๕ ตั้งอยู่ที่อาคารเลขที่ ๒๒๗ ถนนพินิจโลก เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร องค์คณะประกอบด้วยผู้พิพากษาไม่น้อยกว่า ๒ คน ศาลภาณิอากรกลางมีเขตอำนาจตลอดกรุงเทพมหานคร จังหวัดสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรสาคร จังหวัดนครปฐม จังหวัดนนทบุรี จังหวัดปทุมธานี ศาลภาณิอากรกลางมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีแพ่งที่เกี่ยวกับภาณิอากร มีอธิบดีผู้พิพากษาศาลภาณิอากรกลางเป็นหัวหน้าผู้รับผิดชอบ

๒. ศาลชั้นต้นสำหรับจังหวัดอื่นนอกจากกรุงเทพมหานคร ได้แก่

๒.๑ ศาลแขวง ปัจจุบันมีศาลแขวงเปิดทำการอยู่ใน ๑๗ จังหวัด จังหวัดละ ๑ ศาล คือ ศาลแขวงพระนครศรีอยุธยา ศาลแขวงลพบุรี ศาลแขวงชลบุรี ศาลแขวงนครราชสีมา ศาลแขวงสุรินทร์ ศาลแขวงอุบลราชธานี ศาลแขวงอุดรธานี ศาลแขวงขอนแก่น ศาลแขวงเชียงใหม่ ศาลแขวงลำปาง ศาลแขวงพินิจโลก ศาลแขวงนครสวรรค์ ศาลแขวงราชบุรี ศาลแขวงสุพรรณบุรี ศาลแขวงนครศรีธรรมราช ศาลแขวงสุราษฎร์ธานี และศาลแขวงสงขลา

ศาลแขวงในต่างจังหวัดตั้งอยู่ที่อำเภอเมืองจังหวัดนั้น ๆ และมีเขตอำนาจตามที่พระราชกฤษฎีกากำหนด ส่วนอำนาจพิพากษาของศาลแขวงในต่างจังหวัดก็เหมือนกับศาลแขวงในกรุงเทพมหานครทุกประการ ศาลแขวงในต่างจังหวัดมีผู้พิพากษาหัวหน้าศาลเป็นหัวหน้าผู้รับผิดชอบงานของศาล

๒.๒ ศาลจังหวัด เป็นศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีแพ่ง คดีล้มละลาย และคดีอาญาทั้งปวง ส่วนเขตอำนาจของศาลจังหวัดนั้นปกติจะคลุมเขตท้องที่ฝ่ายปกครองไปทั้งจังหวัด แต่บางจังหวัดซึ่งมีศาลจังหวัดตั้งอยู่ตั้งแต่ ๒ ศาลขึ้นไป เขตอำนาจของศาลจังหวัดก็จะถูกแบ่งกันไปตามกฎหมาย ปกติแล้วจังหวัดหนึ่ง ๆ นอกจากกรุงเทพมหานคร จะมีศาลจังหวัดอยู่หนึ่งศาลและมีชื่อตามจังหวัดนั้น ๆ เช่น ศาลจังหวัดราชบุรี แต่มีศาลจังหวัดบางแห่งตั้งอยู่ ณ ที่ตั้งของอำเภอใหญ่ ๆ และมีเขตอำนาจเพียงบางอำเภอเท่านั้น ศาลจังหวัดที่ตั้งอยู่ ณ ที่ตั้งตามอำเภอนี้ปัจจุบันมีอยู่ด้วยกัน ๑๖ ศาล คือ ศาลจังหวัดชัยบุรี ศาลจังหวัดกบินทร์บุรี ศาลจังหวัดภูเขียว ศาลจังหวัดแม่สะเรียง ศาลจังหวัดแม่สอด ศาลจังหวัดสวรรคโลก ศาลจังหวัดหล่มสัก ศาลจังหวัดปากพนัง ศาลจังหวัดทุ่งสง ศาลจังหวัดหลังสวน ศาลจังหวัดไชยา ศาลจังหวัดตะกั่วป่า ศาลจังหวัดเบงกอล ศาลจังหวัดสีคิ้ว ศาลจังหวัดอำนาจเจริญ และศาลจังหวัดฝาง

ศาลจังหวัดมีผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดเป็นหัวหน้าผู้รับผิดชอบงานของศาล องค์คณะผู้พิพากษาในศาลจังหวัดประกอบด้วยผู้พิพากษา ๒ คน

ศาลจังหวัดชั่วคราวเคลื่อนที่ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๘ รัฐบาลมีนโยบายที่จะอำนวยความสะดวกแก่ราษฎรในท้องที่ซึ่งอยู่ห่างไกลจากตัวจังหวัดและการคมนาคมไม่สะดวก รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมอาศัยอำนาจตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรมสั่งให้ผู้พิพากษาศาลจังหวัดไปนั่งเป็นศาล ณ ที่ว่าการอำเภอที่กำหนด จึงมีลักษณะเหมือนการที่ศาลเคลื่อนที่เข้าไปอำนวยความสะดวกในด้านความยุติธรรมแก่ประชาชนที่อยู่

ในท้องที่ห่างไกลจากที่ตั้งศาลจังหวัด ดังนั้น จึงมิได้มีลักษณะของการจัดตั้งศาลขึ้นใหม่หรือเป็นศาลอีกประเภทหนึ่งแต่ประการใดไม่

๒.๓ ศาลคดีเด็กและเยาวชนจังหวัด มีผู้พิพากษาหัวหน้าศาลคดีเด็กและเยาวชนเป็นหัวหน้าผู้รับผิดชอบงานของศาล องค์คณะผู้พิพากษาและอำนาจในการพิจารณาพิพากษาของศาลคดีเด็กและเยาวชนจังหวัด เหมือนกับของศาลคดีเด็กและเยาวชนกลางทุกประการ ส่วนเขตอำนาจของศาลคดีเด็กและเยาวชนจังหวัด ครอบคลุมเขตท้องที่ฝ่ายปกครองทั้งจังหวัด ปัจจุบันมี ๖ จังหวัด คือ เชียงใหม่, อุบลราชธานี, นครราชสีมา, ระยอง สงขลา และนครสวรรค์

สำนักงานอธิบดีผู้พิพากษามาตร

ปัจจุบันมีพระราชกฤษฎีกาแบ่งศาลชั้นต้นออกเป็น ๕ ภาค โดยกำหนดให้แต่ละภาคมีอธิบดีผู้พิพากษามาตร ๑ คน เป็นหัวหน้าผู้รับผิดชอบงานของศาลที่อยู่ในภาคอีกชั้นหนึ่ง และกำหนดที่ตั้งสำนักงานอธิบดีผู้พิพากษามาตรและจังหวัดที่อยู่ในเขตอำนาจของสำนักงาน อธิบดีผู้พิพากษามาตรทั้ง ๕ แห่งไว้ด้วย ซึ่งหมายความว่า ในภาคนั้นศาลชั้นต้นทุกศาลไม่ว่าจะเป็นศาลจังหวัดหรือศาลแขวง ยกเว้นศาลแพ่ง ศาลอาญา ศาลแพ่งธนบุรี ศาลอาญาธนบุรีและศาลคดีเด็กและเยาวชน จะต้องอยู่ในเขตอำนาจของอธิบดีผู้พิพากษามาตรนั้นทั้งสิ้น

นอกจากนี้ ในแต่ละภาค จะมีรองอธิบดี ผู้พิพากษามาตร อย่างน้อยภาคละ ๑ คนด้วย เพื่อทำหน้าที่ช่วยงานของอธิบดีผู้พิพากษามาตรตามที่ได้รับมอบหมาย

อธิบดีผู้พิพากษามาตร มีอำนาจนั่งพิจารณาพิพากษาคดีในศาลทุกศาลซึ่งอยู่ภายในภาคของตน และเมื่อได้ตรวจสำนวนคดีใดแล้วมีอำนาจลงลายมือชื่อในคำพิพากษาหรือทำความเห็นแย้งได้

สำนักงานอธิบดีผู้พิพากษามาตร ๑ ตั้งอยู่ที่ กรุงเทพมหานคร

สำนักงานอธิบดีผู้พิพากษามาตร ๒ ตั้งอยู่ที่ จังหวัดชลบุรี

สำนักงานอธิบดีผู้พิพากษามาตร ๓ ตั้งอยู่ที่ จังหวัดนครราชสีมา

สำนักงานอธิบดีผู้พิพากษามาตร ๔ ตั้งอยู่ที่ จังหวัดขอนแก่น

สำนักงานอธิบดีผู้พิพากษามาตร ๕ ตั้งอยู่ที่ จังหวัดเชียงใหม่

สำนักงานอธิบดีผู้พิพากษามาตร ๖ ตั้งอยู่ที่ จังหวัดพิษณุโลก

สำนักงานอธิบดีผู้พิพากษามาตร ๗ ตั้งอยู่ที่ จังหวัดนครปฐม

สำนักงานอธิบดีผู้พิพากษามาตร ๘ ตั้งอยู่ที่ จังหวัดนครศรีธรรมราช

สำนักงานอธิบดีผู้พิพากษามาตร ๙ ตั้งอยู่ที่ จังหวัดสงขลา

ศาลอุทธรณ์

ศาลอุทธรณ์มีเขตอำนาจตลอดราชอาณาจักร และมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่อุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลชั้นต้น แต่มิได้หมายความว่า คู่ความจะอุทธรณ์ได้เสมอทุกคดีไป คู่ความจะมีสิทธิอุทธรณ์หรือไม่นั้น ต้องเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยการอุทธรณ์

องค์คณะผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ประกอบด้วยผู้พิพากษาอย่างน้อย ๒ คน ในทางปฏิบัติศาลอุทธรณ์แบ่งออกเป็นคณะ คณะหนึ่งมีผู้พิพากษา ๓ คน โดยมีผู้พิพากษาคณะหนึ่งเป็นผู้พิพากษาหัวหน้าคณะ ศาลอุทธรณ์มีอธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์เป็นหัวหน้าผู้รับผิดชอบงานของศาล

การพิจารณาคดีในชั้นศาลอุทธรณ์นั้น ถ้าอธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์เห็นสมควรจะให้มีการวินิจฉัยปัญหาใดในคดีเรื่องใดโดยที่ประชุมใหญ่ก็ได้ ที่ประชุมใหญ่ในการพิจารณาพิพากษาคดีแพ่งประกอบด้วยผู้พิพากษาหัวหน้าคณะไม่น้อยกว่า ๑๐ คน ส่วนการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาประกอบด้วยผู้พิพากษาทุกคนซึ่งอยู่ปฏิบัติหน้าที่ แต่ต้องไม่น้อยกว่าถึงจำนวนผู้พิพากษาแห่งศาลอุทธรณ์โดยมีอธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์เป็นประธาน

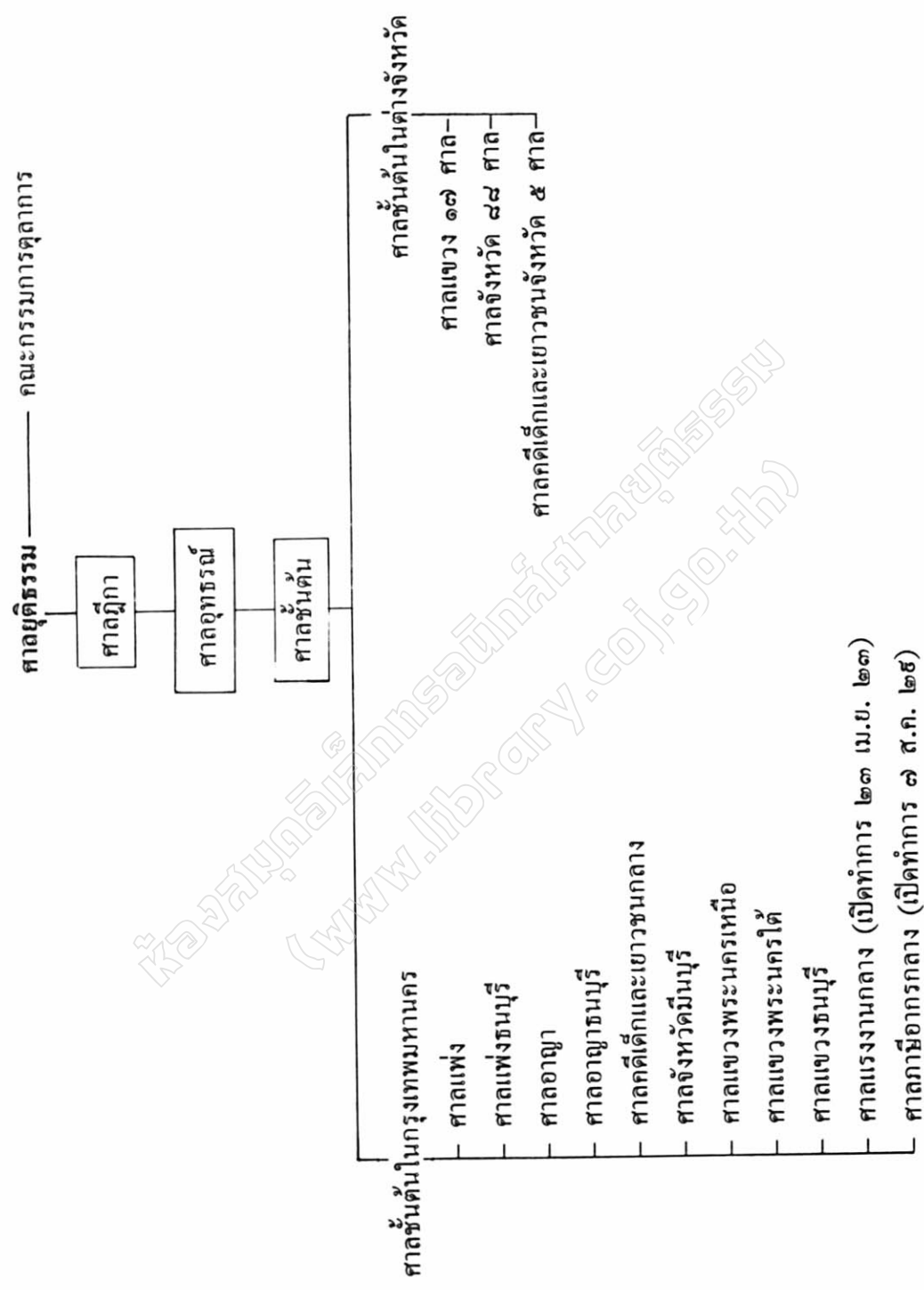
ศาลฎีกา

ศาลฎีกามีเขตอำนาจตลอดราชอาณาจักร และมีอำนาจพิจารณาพิพากษาบรรดาคดีที่อุทธรณ์คำพิพากษา หรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์ ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยการฎีกา โดยปกติก็เป็นคดีที่ยื่นฎีกาคัดค้านคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ แต่ก็มีกฎหมายกำหนดให้ศาลฎีกามีอำนาจวินิจฉัยชี้ขาดคดีบางประเภทในชั้นต้นที่เดียว โดยไม่ต้องผ่านศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์เหมือนกัน เช่นการพิจารณาคดีตามกฎหมายเลือกตั้ง เป็นต้น

องค์คณะผู้พิพากษาของศาลฎีกาประกอบด้วยผู้พิพากษาอย่างน้อย ๓ คน ในทางปฏิบัติศาลฎีกาแบ่งออกเป็นคณะ คณะหนึ่งมีผู้พิพากษา ๓ คน โดยมีผู้พิพากษาคณะหนึ่งเป็นผู้พิพากษาหัวหน้าคณะ ศาลฎีกามีประธานศาลฎีกาเป็นหัวหน้าผู้รับผิดชอบงานของศาล ประธานศาลฎีกาเป็นตำแหน่งสูงสุดของข้าราชการตุลาการ

การพิจารณาพิพากษาคดีในชั้นศาลฎีกามีการวินิจฉัยคดีโดยที่ประชุมใหญ่เช่นเดียวกับศาลอุทธรณ์ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาประกอบด้วยผู้พิพากษาศาลฎีกาทุกคนซึ่งอยู่ปฏิบัติหน้าที่ แต่ไม่น้อยกว่าถึงจำนวนผู้พิพากษาของศาลฎีกา

คำพิพากษาของศาลฎีกามีผลเป็นอันถึงที่สุดเด็ดขาดตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม และมีหลักในทางวิชาการกฎหมายว่าคำพิพากษาของศาลฎีกานั้น ถ้าเป็นการวินิจฉัยในปัญหาข้อกฎหมาย ย่อมเป็นบรรทัดฐานซึ่งตามปกติศาลหรือนักกฎหมายย่อมถือตาม จนกว่าจะได้มีคำพิพากษาของศาลฎีกาหรือกฎหมายออกมากลับแก้ในภายหลัง

คณะกรรมการตุลาการ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแทบทุกฉบับมีบทบัญญัติว่า การแต่งตั้งและการให้ผู้พิพากษาในศาลยุติธรรมพ้นจากตำแหน่งจะต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการตุลาการ (ก.ต.) ตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการก่อนแล้วจึงนำความกราบบังคมทูล จากนั้นการเลื่อนตำแหน่ง การเลื่อนเงินเดือน และการลงโทษผู้พิพากษา จะต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการตุลาการด้วยเช่นกัน คณะกรรมการตุลาการจึงเป็นองค์กรที่ทำหน้าที่เป็นหลักประกันความเป็นอิสระในการพิจารณาพิพากษาคดีของผู้พิพากษา และเป็นองค์กรบริหารงานบุคคลของผู้พิพากษาไปในขณะเดียวกัน

คณะกรรมการตุลาการหรือ ก.ต. ประกอบด้วยประธานศาลฎีกาเป็นประธาน อธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ รองประธานศาลฎีกาซึ่งมีอาวุโสสูงสุด และปลัดกระทรวงยุติธรรมเป็นกรรมการโดยตำแหน่ง กับกรรมการตุลาการผู้ทรงคุณวุฒิอีก ๘ คน ซึ่งข้าราชการตุลาการที่รับเงินเดือนตั้งแต่ชั้น ๒ ขึ้นไปเป็นผู้เลือกจากข้าราชการตุลาการที่รับเงินเดือนชั้น ๑ และชั้น ๘ ซึ่งถือว่าเป็นข้าราชการตุลาการอาวุโส ๔ คน และเลือกจากข้าราชการตุลาการผู้รับบำนาญซึ่งไม่เป็นข้าราชการการเมือง สมาชิกวุฒิสภา กรรมการพรรคการเมือง เจ้าหน้าที่ในพรรคการเมืองหรือทนายความอีก ๔ คน

กรรมการตุลาการผู้ทรงคุณวุฒิอยู่ในตำแหน่งวาระ ๒ ปี แต่อาจได้รับเลือกใหม่ได้

กระทรวงยุติธรรม

กระทรวงยุติธรรมเป็นผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับงานของศาลยุติธรรมทั้งหลาย แต่พระธรรมนูญศาลยุติธรรมได้แบ่งงานของศาลออกเป็นสองส่วน คือ การพิจารณาพิพากษาคดีและงานธุรการ ความรับผิดชอบของกระทรวงยุติธรรมจำกัดอยู่แต่ในงานส่วนธุรการเท่านั้น ส่วนงานการพิจารณาตลอดจนการมีคำสั่งหรือคำพิพากษาบังคับคดีให้เสร็จเด็ดขาดไปนั้น เป็นอำนาจของศาลโดยเฉพาะ กระทรวงยุติธรรมจะไม่เข้าไปแทรกแซงไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม หลักการนี้มีอยู่ในรัฐธรรมนูญทุกฉบับซึ่งบัญญัติรับรองอำนาจอิสระในการพิจารณาพิพากษารรณคดีของผู้พิพากษา

กระทรวงยุติธรรมแบ่งส่วนราชการออกเป็น

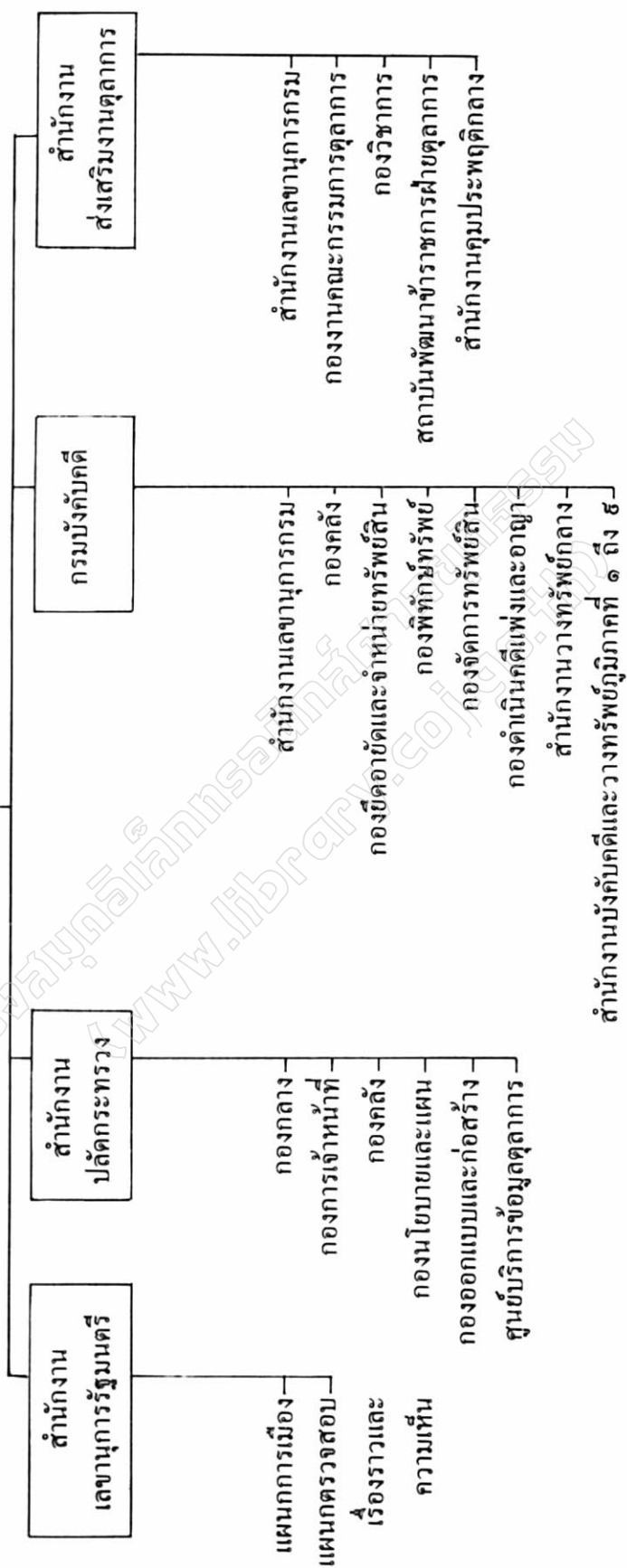
สำนักงานเลขาธิการรัฐมนตรี

สำนักงานปลัดกระทรวง

กรมบังคับคดี

สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ

กระทรวงยุติธรรม

การดำเนินคดีแพ่ง

สิทธิในการฟ้องคดีแพ่ง

บุคคลที่มีสิทธินำคดีแพ่งขึ้นฟ้องร้องต่อศาล จะต้องมิเหตุตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ซึ่งมีด้วยกัน ๒ ประการคือ

๑. มีการโต้แย้งสิทธิ
๒. มีความจำเป็นต้องใช้สิทธิทางศาล

การโต้แย้งสิทธิ หมายถึงการกระทำของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ที่กระทบกระเทือนหรือละเมิดต่อสิทธิของบุคคลอื่นที่พึงมีพึงได้ตามกฎหมาย เช่น นายคำเป็นเจ้าของที่ดินแปลงหนึ่ง มีนายแดงบุกรุกเข้าไปทำกินในที่ดินแปลงนี้ การกระทำของนายแดงย่อมเป็นการโต้แย้งสิทธิในการเป็นเจ้าของที่ดินของนายคำ นายคำจึงมีสิทธิฟ้องขับไล่ นายแดงได้

สิทธินี้มีได้หมายถึงเฉพาะสิทธิในทรัพย์สินเท่านั้น แต่ยังหมายความรวมถึงสิทธิอื่น ๆ ด้วย เช่น สิทธิในชีวิต ร่างกาย สิทธิในครอบครัว หรือสิทธิในชื่อเสียงเกียรติยศ เป็นต้น เมื่อมีการโต้แย้งสิทธิดังกล่าว ย่อมนำคดีฟ้องร้องต่อศาลได้เสมอ

ความจำเป็นต้องใช้สิทธิทางศาล หมายถึงกรณีที่กฎหมายกำหนดไว้ว่า การกระทำบางอย่างจะกระทำได้อต่อเมื่อได้รับอนุญาตจากศาลก่อน เช่น การขอเป็นผู้จัดการมรดกผู้ตาย การขอเป็นผู้ปกครองผู้เยาว์ การขอทำนิติกรรมแทนผู้เยาว์ การขอให้สั่งบุคคลเป็นคนไร้ความสามารถ เสมือนไร้ความสามารถหรือสาบสูญ หรือการขอให้แสดงกรรมสิทธิ์ที่ดินโดยการครอบครองปรปักษ์ เป็นต้น

กรณีเช่นนี้ผู้ขอไม่ต้องฟ้องใครเป็นจำเลย เพียงแต่ยื่นคำร้องขอต่อศาลเท่านั้น แล้วศาลจะนัดไต่สวนคำร้องของผู้ร้อง จึงเรียกว่าเป็น “คดีไม่มีข้อพิพาท” ส่วนคดีที่ต้องฟ้องใครเป็นจำเลยนั้นเรียกว่า “คดีมีข้อพิพาท”

ฟ้องคดีที่ศาลใด

แยกพิจารณาได้ดังนี้

- ๑) คดีเกี่ยวกับทรัพย์สิน ไม่ว่าจะเป็นคดีฟ้องเกี่ยวกับทรัพย์สินโดยตรง เช่น ฟ้องบังคับจำนองหรือไถ่ถอนที่ดินขายฝาก ฟ้องขับไล่ผู้บุกรุกออกจากที่ดิน ฟ้องขอให้รื้อถอนสิ่งปลูกสร้างออกไปจากที่ดิน หรือคดีฟ้องเกี่ยวกับสิทธิหรือประโยชน์เกี่ยวกับทรัพย์สิน เช่น ฟ้องเรียกค่าเช่า ค่าเสียหาย เป็นต้น ต้องฟ้องต่อศาลที่ “ทรัพย์สินตั้งอยู่” หรือฟ้องต่อศาลที่ “จำเลยมีภูมิลำเนา” ถ้าการพิจารณาคดีในศาลที่จำเลยมีภูมิลำเนานั้นสะดวกกว่า

เช่น โจทก์ฟ้องจำเลยซึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ที่จังหวัดนนทบุรี ให้โอนที่ดินที่จังหวัดสมุทรปราการให้โจทก์ โจทก์ต้องฟ้องที่ศาลจังหวัดสมุทรปราการ แต่ถ้าพยานหลักฐานส่วนใหญ่อยู่ที่จังหวัดนนทบุรี การพิจารณาคดีที่ศาลจังหวัดนนทบุรีจะสะดวกกว่า โจทก์อาจยื่นคำร้องขอฟ้องที่ศาลจังหวัดนนทบุรีได้

๒) คดีไม่เกี่ยวกับทรัพย์ เช่น ฟ้องเรียกเงินกู้ ฟ้องเรียกเงินตามเช็ค ฟ้องเรื่องผิดสัญญา ฟ้องหย่า ฯลฯ ต้องฟ้องต่อศาลที่ “จำเลยมีภูมิลำเนา” หรือฟ้องต่อศาลที่ “มูลคดีเกิด” ถ้าการพิจารณาคดีในศาลที่มูลคดีเกิดสะดวกกว่า

เช่น โจทก์จำเลยทำสัญญากู้ยืมเงินกันที่จังหวัดนครปฐม จำเลยมีภูมิลำเนาอยู่ที่จังหวัดสมุทรปราการ โจทก์ต้องฟ้องที่ศาลจังหวัดสมุทรปราการ แต่ถ้าพยานหลักฐานส่วนใหญ่อยู่ที่จังหวัดนครปฐม การพิจารณาคดีที่ศาลจังหวัดนครปฐมจะสะดวกกว่า โจทก์อาจยื่นคำร้องขอฟ้องที่ศาลจังหวัดนครปฐมได้

๓) คดีไม่มีข้อพิพาท เช่น ขอจัดการมรดก ขอเป็นผู้ปกครองผู้เยาว์ ขอทำนิติกรรมแทนผู้เยาว์ ฯลฯ ต้องร้องต่อศาลที่ “มูลคดีเกิด” หรือร้องต่อศาลที่ “โจทก์มีภูมิลำเนา” อยู่ในเขตศาลนั้น ถ้าการพิจารณาคดีในศาลที่โจทก์มีภูมิลำเนาสะดวกกว่า

เช่น นายคำมีภูมิลำเนาอยู่ที่จังหวัดสมุทรปราการ นายขาวบิดานายคำมีที่ดินอยู่ที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี นายขาวไปคูที่ดินแล้วถูกรถชนตายที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี ถ้านายคำต้องการร้องขอเป็นผู้จัดการมรดกของนายขาวเพื่อจัดการเกี่ยวกับที่ดินของนายขาว นายคำต้องยื่นคำร้องต่อศาลจังหวัดสุราษฎร์ธานีซึ่งทรัพย์ตั้งอยู่หรือยื่นคำร้องต่อศาลจังหวัดสมุทรปราการซึ่งนายคำมีภูมิลำเนาในเขตศาลก็ได้ ถ้าการพิจารณาคดีที่ศาลจังหวัดสมุทรปราการเป็นการสะดวกกว่า

ค่าขึ้นศาล

ถ้าเป็นคดีมีทุนทรัพย์ คือคดีที่สามารถคำนวณทุนทรัพย์ที่พิพาทออกมาเป็นตัวเลขได้ เช่น คดีฟ้องเรียกเงินกู้ ช้อขาย เรียกค่าเช่า เรียกค่าเสียหายฐานละเมิด เป็นต้น ต้องเสียค่าขึ้นศาลในอัตราร้อยละสองบาทห้าสิบสตางค์ของจำนวนทุนทรัพย์ที่ฟ้อง แต่ไม่เกินสองแสนบาท

ส่วนคดีไม่มีทุนทรัพย์ คือคดีไม่สามารถจะคำนวณออกมาเป็นตัวเลขได้ เช่น ฟ้องหย่า ฟ้องให้รับรองบุตร ฟ้องขับไล่ ร้องขอเป็นผู้จัดการมรดก ผู้ฟ้องหรือผู้ร้องจะต้องเสียค่าธรรมเนียม ๒๐๐ บาท

การตรวจคำฟ้อง

เมื่อโจทก์ยื่นคำฟ้องต่อศาล ศาลจะตรวจคำฟ้องของโจทก์ว่าสมบูรณ์หรือไม่ เช่น มีเหตุให้นำมาฟ้องหรือไม่ ฟ้องถูกศาลหรือไม่ เสียค่าขึ้นศาลครบหรือไม่ หากเห็นว่าคำฟ้องของโจทก์บกพร่อง ศาลอาจมีคำสั่งให้แก้ไขหรือไม่รับฟ้องหรือคืนฟ้องไป ซึ่งโจทก์มีสิทธิอุทธรณ์ฎีกาได้ หากเห็นว่าคำฟ้องของโจทก์

สมบูรณ์ ศาลจะมีคำสั่งรับคำฟ้องและให้ส่งหมายเรียกและสำเนาคำฟ้องให้จำเลยเพื่อแก้คดี โดยให้โจทก์เป็นผู้นำส่ง

ปกติโจทก์มิได้นำหมายเรียกและสำเนาคำฟ้องไปส่งให้แก่จำเลยด้วยตนเอง แต่จะให้เจ้าหน้าที่ศาลไปส่งให้ โดยโจทก์เสียค่าพาหนะและค่าป่วยการในการส่งให้เจ้าหน้าที่ศาล

การยื่นคำให้การ

เมื่อจำเลยได้รับหมายเรียกและสำเนาคำฟ้องแล้ว จำเลยจะต้องยื่นคำให้การภายใน ๘ วัน นับแต่วันรับหมาย แต่ถ้าเป็นกรณีปิดหมาย ซึ่งหมายถึงกรณีที่เจ้าหน้าที่ศาลไปส่งหมายที่ภูมิลำเนาจำเลย แต่ไม่พบจำเลย และไม่มีผู้ได้รับหมาย เจ้าหน้าที่ศาลจะปิดหมายไว้ กรณีเช่นนี้จำเลยมีสิทธิยื่นคำให้การภายใน ๒๓ วัน นับแต่วันปิดหมาย

หากจำเลยไม่ยื่นคำให้การภายในกำหนด โจทก์ต้องยื่นคำร้องต่อศาลภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันครบกำหนด ให้มีคำสั่งว่าจำเลยขาดนัดยื่นคำให้การ มิฉะนั้นศาลจะมีคำสั่งจำหน่ายคดีจากสารบบความ เมื่อศาลมีคำสั่งว่าจำเลยขาดนัดยื่นคำให้การแล้ว ศาลจะนัดสืบพยานโจทก์ จำเลยมีสิทธิเพียงอ้างตนเองเป็นพยานและถามค้านพยานโจทก์เท่านั้น ไม่มีสิทธินำพยานของตนเข้าสืบ จำเลยที่ขาดนัดยื่นคำให้การจึงมักเป็นฝ่ายแพ้คดีเสมอ

อย่างไรก็ตามหากจำเลยมิได้ตั้งใจที่จะไม่ยื่นคำให้การภายในกำหนด เช่น ตอนที่เจ้าหน้าที่ศาลนำหมายเรียกและสำเนาคำฟ้องไปส่ง จำเลยนอนป่วยอยู่ที่โรงพยาบาลหรือไปทำงานต่างจังหวัดเพิ่งกลับมา จำเลยมีสิทธิขอศาลอนุญาตให้ยื่นคำให้การ แต่ต้องขอก่อนเริ่มสืบพยานโจทก์

หากจำเลยยื่นคำให้การภายในกำหนดหรือได้รับอนุญาตให้ยื่นคำให้การเพราะมิได้ตั้งใจขาดนัด ศาลจะนัดชี้สองสถาน ซึ่งหมายถึงการตรวจดูคำฟ้องของโจทก์และคำให้การของจำเลย เพื่อกำหนดประเด็นที่ทั้งสองฝ่ายพิพาทกันและกำหนดว่าฝ่ายใดมีหน้าที่นำสืบก่อน

การสืบพยาน

โดยทั่วไปโจทก์มักจะมีหน้าที่นำพยานเข้าสืบก่อน แต่มีบางกรณีที่จำเลยมีหน้าที่นำสืบก่อน เช่น คดีที่โจทก์ฟ้องเรียกเงินจากจำเลย อ้างว่าจำเลยกู้แล้วไม่ยอมชำระเงินคืน จำเลยให้การรับว่ากู้เงินโจทก์จริงแต่ชำระแล้ว กรณีเช่นนี้จำเลยมีหน้าที่นำพยานเข้าสืบก่อนว่าชำระแล้ว เป็นต้น เมื่อฝ่ายที่มีหน้าที่นำพยานเข้าสืบก่อนนำพยานหลักฐานฝ่ายตน ซึ่งอาจจะเป็นพยานบุคคล พยานเอกสารหรือพยานวัตถุเข้าสืบเพื่อสนับสนุนข้ออ้างหรือข้อต่อสู้ของตนเสร็จแล้ว ฝ่ายที่มีหน้าที่นำพยานเข้าสืบภายหลังจะนำพยานหลักฐานฝ่ายตนเข้าสืบบ้าง เมื่อทั้งสองฝ่ายนำพยานเข้าสืบเสร็จแล้ว คดีก็เป็นอันเสร็จการพิจารณา

การพิพากษาคดี

เมื่อคดีเสร็จการพิจารณาแล้ว ศาลจะนัดฟังคำพิพากษา ในคดีแพ่ง กฎหมายไม่มีบทบัญญัติว่าศาลจะ

ต้องนัดฟังคำพิพากษาเมื่อคดีเสร็จการพิจารณาแล้วที่วัน ศาลจึงมีสิทธิใช้ดุลพินิจว่าควรนัดฟังคำพิพากษาเมื่อใด ซึ่งปกติมักจะขึ้นอยู่กับความยากง่ายของคดีเป็นสำคัญ

การอุทธรณ์ฎีกา

โจทก์หรือจำเลยที่ไม่พอใจในผลของคำพิพากษา มีสิทธิยื่นอุทธรณ์ภายใน ๑ เดือน นับแต่วันอ่านคำพิพากษา เว้นแต่คดีนั้นต้องห้ามตามกฎหมายมิให้อุทธรณ์ เช่น คดีที่ราคาทรัพย์สินหรือจำนวนทุนทรัพย์ที่พิพาทไม่เกิน ๒๐,๐๐๐ บาท อุทธรณ์ข้อเท็จจริงไม่ได้

เมื่อศาลอุทธรณ์มีคำพิพากษาแล้ว โจทก์หรือจำเลยที่ยังไม่พอใจในผลของคำพิพากษา มีสิทธิยื่นฎีกาภายใน ๑ เดือน นับแต่วันอ่านคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ เว้นแต่คดีนั้นต้องห้ามตามกฎหมายมิให้ฎีกา เช่น คดีที่ราคาทรัพย์สินหรือจำนวนทุนทรัพย์ที่พิพาทไม่เกิน ๕๐,๐๐๐ บาท ฎีกาข้อเท็จจริงไม่ได้

การยื่นอุทธรณ์หรือฎีกาต้องทำเป็นหนังสือยื่นต่อศาลชั้นต้นภายในเวลาที่กฎหมายกำหนด โดยต้องนำค่าฤชาธรรมเนียม เช่น ค่าขึ้นศาล ค่าทนายความ ที่ศาลสั่งให้ใช้แทนค่าความอีกฝ่ายหนึ่งมาวางศาลด้วย.

การดำเนินคดีในศาลแรงงานโดยสังเขป

ด้วยปรากฏว่าในเขตท้องที่ศาลจังหวัดสมุทรปราการมีหน่วยงานหรือสถานประกอบการของเอกชนและรัฐวิสาหกิจซึ่งมีพนักงานอยู่เป็นจำนวนมาก ข้อขัดแย้งที่เกี่ยวกับการทำงานระหว่างพนักงานกับผู้บังคับบัญชา หรืออีกนัยหนึ่งระหว่างลูกจ้างกับนายจ้างจึงอาจเกิดขึ้นได้ บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อจะเป็นแนวทางให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้ทราบโดยสังเขปว่า เมื่อเกิดข้อขัดแย้งทางด้านแรงงาน เช่นนายจ้างเลิกจ้างโดยไม่เป็นธรรม หรือไม่จ่ายค่าชดเชยให้ตามกฎหมาย หรือนายจ้างไม่จ่ายค่าทำงานล่วงเวลาให้กับลูกจ้าง และท่านจำต้องใช้สิทธิทางศาลแล้ว ท่านควรทำอย่างไร

๑. ศาลที่มีอำนาจพิจารณาและพิพากษา

โดยที่คดีแรงงานเป็นคดีที่มีลักษณะพิเศษแตกต่างไปจากคดีแพ่งและคดีอาญาทั่วไป ศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาข้อพิพาทแรงงานจึงได้แก่ศาลแรงงานซึ่งเป็นศาลที่จัดตั้งขึ้นโดยเฉพาะตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงาน และวิธีพิจารณาคดีแรงงาน พ.ศ. ๒๕๒๒

ศาลแรงงานมี ๓ ประเภท ดังนี้

- ศาลแรงงานกลาง
- ศาลแรงงานภาค
- ศาลแรงงานจังหวัด

ปัจจุบันมีศาลแรงงานเพียงแห่งเดียว คือศาลแรงงานกลาง ตั้งอยู่ที่เลขที่ ๔๐๔ ถนนพระราม ๔ เขตบางรัก กรุงเทพมหานคร ๑๐๕๐๐ ศาลแรงงานกลางมีเขตอำนาจตลอดกรุงเทพมหานคร จังหวัดสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรสาคร จังหวัดนครปฐม จังหวัดนนทบุรี และจังหวัดปทุมธานี

เมื่อศาลแรงงานเปิดทำการแล้ว ศาลชั้นต้นอื่นใดไม่ว่าจะเป็นศาลจังหวัด หรือศาลแขวงทั่วราชอาณาจักรไม่มีอำนาจที่จะพิจารณาพิพากษาคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลแรงงาน ฉะนั้น ศาลจังหวัดหรือศาลแขวงจึงไม่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีแรงงานตั้งแต่วันที่ ๒๓ เมษายน ๒๕๒๓ ซึ่งเป็นวันที่เปิดทำการศาลแรงงานกลางเป็นต้นไป

ได้กล่าวแล้วว่า ปัจจุบันมีศาลแรงงานกลางเพียงแห่งเดียว ในระหว่างที่ศาลแรงงานภาคและศาลแรงงานจังหวัดยังมิได้เปิดทำการ กฎหมายให้ศาลแรงงานกลางมีเขตอำนาจในท้องที่นั้นได้ โดยสรุป คดีแรงงานไม่ว่าจะเกิดในท้องที่ใดในราชอาณาจักรต้องฟ้องที่ศาลแรงงานกลางทั้งสิ้น อย่างไรก็ตามถ้ามูลคดีเกิดในต่างจังหวัด เช่นในเขตจังหวัดอุดรธานี โจทก์สามารถยื่นคำฟ้องต่อศาลจังหวัดอุดรธานีได้ เมื่อศาลจังหวัดอุดรธานีรับคำฟ้องแล้วก็จะส่งคำฟ้องไปยังศาลแรงงานกลาง แล้วศาลแรงงานกลางจะออกไปนั่งพิจารณาคดีที่ศาลจังหวัดอุดรธานี

๒. ผู้พิพากษา

คดีแรงงานต้องมีผู้พิพากษาสามฝ่าย ๆ ละเท่า ๆ กัน จึงจะเป็นองค์คณะพิจารณาพิพากษาคดีได้ ปกติมีองค์คณะ ๓ นาย ประกอบด้วยผู้พิพากษาซึ่งได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งจากข้าราชการตุลาการผู้มีความรู้ความเข้าใจในปัญหาแรงงานและผู้พิพากษาสมทบฝ่ายนายจ้างและลูกจ้าง ซึ่งได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งจากบุคคลตามรายชื่อผู้แทนฝ่ายนายจ้างและลูกจ้างที่กรมแรงงานเสนอจากการลงคะแนนเสียงของสมาคมนายจ้างและสหภาพแรงงาน แต่ละฝ่ายซึ่งจดทะเบียนที่ตั้งสำนักงานในเขตศาลแรงงานนั้น

๓. คำฟ้อง

การฟ้องคดีแรงงานสามารถทำได้ ๒ แบบ กล่าวคือ

ก. การฟ้องด้วยวาจา ซึ่งเป็นวิธีที่สะดวกที่สุด ผู้ฟ้องโดยปกติได้แก่ลูกจ้างเพียงแต่ไปแจ้งความประสงฆ์ให้เจ้าหน้าที่ศาลแรงงานกลางหรือศาลจังหวัดทราบ เจ้าหน้าที่จะพาผู้ฟ้องไปพบผู้พิพากษาซึ่งจะเป็นผู้บันทึกเรื่องราวที่เกิดขึ้น

ข. ฟ้องเป็นหนังสือ ทำได้ด้วยการใช้แบบพิมพ์คำฟ้องอย่างในคดีแพ่งทั่วไป หรือจะใช้แบบพิมพ์คำฟ้องเฉพาะคดีแรงงานซึ่งได้จัดทำช่องไว้ให้ผู้ประสงฆ์ฟ้องคดีได้เติมข้อความเท่าที่จำเป็น

ในกรณีที่โจทก์ฟ้องคดีแรงงานยังศาลจังหวัดอุดรธานี ศาลจังหวัดอุดรธานีที่รับคำฟ้องหรือบันทึกคำฟ้องด้วยวาจาก็จะรีบส่งคำฟ้องหรือบันทึกคำฟ้องนั้นไปยังศาลแรงงานกลาง เมื่อศาลแรงงานกลางเห็นว่าควรรับฟ้องไว้พิจารณาก็จะได้กำหนดวัน เวลาพิจารณาซึ่งโดยปกติศาลแรงงานกลางจะส่งคณะผู้พิพากษาออกไปนั่งพิจารณายังศาลจังหวัดที่รับคำฟ้องนั้น

๔. การพิจารณาคดี

มีข้อน่าสังเกตว่าการยื่นคำฟ้องตลอดจนการดำเนินกระบวนการพิจารณาใด ๆ ในศาลแรงงานนั้น กฎหมายยกเว้นให้ไม่ต้องชำระค่าธรรมเนียม

เมื่อศาลกำหนดวันเวลาพิจารณาคดีแล้ว ศาลจะออกหมายเรียกให้จำเลยมาศาล จำเลยไม่จำเป็นต้องยื่นคำให้การสู้คดี แต่ถ้าจะยื่นก็สามารถยื่นคำให้การเป็นหนังสือก่อนวันนัดพิจารณาหรือจะยื่นในวันนัดพิจารณาก็ได้

เมื่อโจทก์และจำเลยมาพร้อมกันแล้ว ศาลแรงงานจะทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยให้คู่ความได้ตกลงหรือประนีประนอมยอมความกัน เพราะถือว่าคดีแรงงานเป็นคดีมีลักษณะพิเศษอันควรระงับข้อขัดแย้งลงได้ด้วย ความเข้าใจอันดีต่อกันระหว่างนายจ้างและลูกจ้าง ถ้าตกลงกันได้ ศาลจะทำสัญญาประนีประนอมยอมความและพิพากษตามยอม ถ้าตกลงกันไม่ได้ และจำเลยยังมิได้ยื่นคำให้การศาลจะเป็นผู้บันทึกคำให้การ ปัญหาใดที่ไม่ตกลงกันก็จะได้จัดเป็นประเด็นข้อพิพาทแล้วกำหนดวันสืบพยานของคู่ความต่อไป

สำหรับการสืบพยานนั้น ผู้พิพากษาจะทำหน้าที่ซักถามพยานเป็นส่วนใหญ่ คู่ความจะถามพยาน

ได้ก็ต่อเมื่อได้รับอนุญาตจากศาลและหลังจากที่ศาลซักถามพยานแล้ว ข้อนี้ต่างจากคดีแพ่งทั่วไปซึ่งคู่ความจะมีทนายความทำหน้าที่ซักความเป็นส่วนใหญ่หรือทั้งหมด

คดีแรงงานนอกจากจะมีวัตถุประสงค์ให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาเป็นไปโดยประหยัด สะดวก รวดเร็ว และเป็นธรรมแล้ว ในการพิจารณาคดี ศาลจะต้องคำนึงถึงสภาพการทำงาน ภาวะค่าครองชีพ ความเดือดร้อนของลูกจ้าง ระดับของค่าจ้าง หรือสิทธิและประโยชน์อื่นใดของลูกจ้างที่ทำงานในกิจการประเภทเดียวกัน รวมทั้งฐานะแห่งกิจการของนายจ้างตลอดจนสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมโดยทั่วไปประกอบการพิจารณา เพื่อกำหนดให้เป็นธรรมแก่คู่ความทั้งสองฝ่ายด้วย

๕. การแถลงการณ์

เมื่อสืบพยานเสร็จแล้ว ให้ถือว่าการพิจารณาคดีเป็นอันสิ้นสุด แต่คู่ความอาจแถลงการณ์ปิดคดีด้วยวาจาในวันเสร็จการพิจารณาได้ ในทางปฏิบัติศาลอนุโลมให้คู่ความแถลงการณ์เป็นหนังสือได้ก่อนพิพากษาคดี ซึ่งปกติจะพิพากษาคดีภายใน ๓ วัน คู่ความจึงต้องยื่นคำแถลงการณ์ภายในกำหนดนั้น

๖. คำพิพากษา

คำพิพากษาต้องทำเป็นหนังสือ โดยกล่าวหรือแสดงข้อเท็จจริงที่ฟังได้โดยสรุปและมีคำวินิจฉัยในประเด็นแห่งคดีพร้อมด้วยเหตุผลแห่งคำวินิจฉัยนั้น เมื่ออ่านคำพิพากษาแล้ว ศาลแรงงานต้องส่งสำเนาคำพิพากษาไปยังกรมแรงงานโดยไม่ชักช้า

๗. อุทธรณ์

เมื่อพิพากษาแล้ว คู่ความที่ไม่เห็นพ้องกับคำพิพากษาสสามารถอุทธรณ์เป็นหนังสือได้เฉพาะข้อกฎหมายคัดค้านคำพิพากษาศาลแรงงานไปยังศาลฎีกา (โดยไม่ต้องผ่านศาลอุทธรณ์) ได้ภายใน ๑๕ วัน

ในกรณีที่ศาลแรงงานพิพากษาคดีและไม่มีฝ่ายใดอุทธรณ์ หรือเมื่อมีการอุทธรณ์ไปยังศาลฎีกาซึ่งศาลฎีกาพิพากษาคดีแล้ว คู่ความฝ่ายที่แพ้คดีมีหน้าที่ปฏิบัติตามคำพิพากษา หากไม่ปฏิบัติตามศาลแรงงานก็จะดำเนินการบังคับคดีเพื่อให้คำพิพากษามีผล เช่นยึดทรัพย์ คู่ความฝ่ายที่แพ้คดีไปขายทอดตลาดนำเงินที่ได้จากการขายทอดตลาดชำระให้คู่ความที่ชนะคดีเป็นต้น

๘. บทสรุป

เนื่องจากคดีแรงงานเป็นคดีที่มีลักษณะพิเศษแตกต่างจากคดีอื่นโดยทั่วไป เพราะเป็นข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างลูกจ้างกับนายจ้าง ผู้พิพากษาพิจารณาคดีจึงต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาแรงงาน เพื่อจะได้รับข้อขัดแย้งนั้นโดยเร็ว นอกจากนี้จำต้องยกเว้นขั้นตอนต่าง ๆ ในการดำเนินคดีแพ่ง เพื่อให้กระบวนการพิจารณาดำเนินไปโดยประหยัด สะดวก รวดเร็ว และเที่ยงธรรม ฉะนั้นการดำเนินคดีในศาลแรงงานคู่ความจึงไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมศาล และไม่ต้องเสียค่าป่วงการอย่างใดแก่เจ้าหน้าที่ศาลอีกด้วย

ที่กล่าวแล้ว เป็นเรื่องเกี่ยวกับการดำเนินกระบวนการพิจารณาในศาลแรงงานโดยสังเขป สำหรับสิทธิและหน้าที่ของลูกจ้างนายจ้างมีเพียงใดนั้น มีบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยจ้างแรงงาน ประกาศกระทรวงมหาดไทยเรื่องการคุ้มครองแรงงาน และพระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ พ.ศ. ๒๕๑๘ อีกโสดหนึ่ง

ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ศาลยุติธรรม
(www.library.coj.go.th)

ความรู้เกี่ยวกับศาลภาษีอากร

คดีภาษีอากรนั้นแต่เดิมถือว่าเป็นคดีแพ่งอย่างหนึ่ง การฟ้องร้องดำเนินคดีภาษีอากรก็ต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ทั่วไปที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งเหมือนเช่นคดีแพ่งอื่น ๆ ต่อมากระทรวงยุติธรรมได้พิจารณาเห็นว่า คดีภาษีอากรเป็นคดีที่มีลักษณะพิเศษแตกต่างจากคดีแพ่งโดยทั่วไป เพราะเป็นข้อพิพาทระหว่างเอกชนผู้มีหน้าที่เสียภาษี กับรัฐผู้มีหน้าที่จัดเก็บภาษี อันสืบเนื่องมาจากการประเมินหรือจัดเก็บภาษีอากร และกระทรวงยุติธรรมมีความเชื่อมั่นว่า หากคดีภาษีอากรได้รับการพิจารณาโดยศาลชำนาญพิเศษที่มีผู้พิพากษา ซึ่งมีความรู้ความเข้าใจ ในปัญหาทางด้านภาษีอากรโดยเฉพาะ ก็จะทำให้การพิจารณาพิพากษาคดีภาษีอากรเป็นไปโดยรวดเร็วขึ้น จึงดำเนินการจัดตั้งศาลภาษีอากรขึ้น โดยมีสาระสำคัญที่ประชาชนควรรู้ดังต่อไปนี้.-

(๑) ศาลภาษีอากร

ศาลภาษีอากรเป็นศาลชำนาญพิเศษ มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีแพ่งเกี่ยวกับภาษีอากรโดยเฉพาะ โดยมีวิธีพิจารณาคดีเป็นพิเศษ ยกเว้นขั้นตอน และวิธีการต่าง ๆ ที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งบางอย่าง เพื่อให้เกิดการคล่องตัว รวดเร็วยิ่งขึ้น และศาลภาษีอากรตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลภาษีอากร และวิธีพิจารณาคดีภาษีอากร พ.ศ. ๒๕๒๘ มีอยู่ ๒ ประเภท คือ ศาลภาษีอากรกลาง และศาลภาษีอากรจังหวัด

๑.๑ ศาลภาษีอากรกลาง

ศาลภาษีอากรที่ได้จัดตั้งขึ้น และมีพระราชกฤษฎีกาให้เปิดทำการขึ้นเป็นแห่งแรกในประเทศไทย ตั้งแต่วันที่ ๗ สิงหาคม ๒๕๒๘ คือ ศาลภาษีอากรกลาง ซึ่งตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานคร มีเขตอำนาจตลอดกรุงเทพมหานคร จังหวัดสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรสาคร จังหวัดนครปฐม จังหวัดนนทบุรี และจังหวัดปทุมธานี รวม ๖ จังหวัดเท่านั้น แต่ในระหว่างที่ศาลภาษีอากรจังหวัดยังมิได้เปิดทำการในท้องที่จังหวัดอื่นใดนอกนี้ ก็ให้ศาลภาษีอากรกลางมีเขตอำนาจในท้องที่นั้นด้วย กล่าวคือ แม้คดีจะอยู่นอกเขตท้องที่ ๖ จังหวัดดังกล่าว โจทก์ก็มีสิทธิที่จะนำคดีมาฟ้องต่อศาลภาษีอากรกลางได้ หรือมิฉะนั้นโจทก์จะยื่นคำฟ้องต่อศาลจังหวัดแห่งท้องที่ที่จำเลยมีภูมิลำเนาก็ได้ ในกรณีเช่นนี้ ให้ศาลจังหวัดแจ้งไปยังศาลภาษีอากรกลาง เมื่อศาลภาษีอากรกลางส่งรับคดีนั้นไว้พิจารณาแล้ว ศาลภาษีอากรกลางอาจออกไปนั่งพิจารณาพิพากษา ณ ศาลจังหวัดแห่งท้องที่นั้น หรือกำหนดให้นั่งพิจารณา ณ ศาลภาษีอากรกลางก็ได้ สุดแล้วแต่ศาลภาษีอากรกลางจะเห็นสมควร

๑.๒ ศาลภาษีอากรจังหวัด

ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลภาษีอากร และวิธีพิจารณาคดีภาษีอากร พ.ศ. ๒๕๒๘ นั้น ยังมิได้จัดตั้งศาลภาษีอากรจังหวัดขึ้นมา แต่ความในมาตรา ๖ ได้กำหนดแนวทางเอาไว้ในกาลข้างหน้าว่า

ถ้าหากมีความจำเป็นจะต้องจัดตั้งศาลภาษีอากรจังหวัดขึ้นในท้องที่จังหวัดใด ก็ให้กระทำโดยตราเป็นพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลภาษีอากรจังหวัดขึ้นมา ซึ่งจะต้องระบุเขตอำนาจศาลภาษีอากรจังหวัดนั้นไว้ด้วย ทั้งเปิดทางไว้ด้วยว่า เขตอำนาจศาลภาษีอากรจังหวัดจะครอบคลุมเขตการปกครองหลายจังหวัดก็ได้ เช่นอีก ๑๐ ปีข้างหน้า อาจจะจัดตั้งศาลภาษีอากรจังหวัดสงขลา โดยให้มีเขตอำนาจศาลครอบคลุมเขตการปกครองจังหวัดสงขลา ภูเก็ต พังงา นราธิวาส ก็ได้

(๒) อำนาจพิจารณาพิพากษาคดีของศาลภาษีอากร

ศาลภาษีอากรมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีแห่งในเรื่องต่อไปนี้ .-

๒.๑ คดีอุทธรณ์คำวินิจฉัยของเจ้าพนักงาน หรือคณะกรรมการตามกฎหมายเกี่ยวกับภาษีอากร เช่น กรณีที่ฟ้องขอให้เพิกถอนคำสั่งประเมินภาษีอากรของเจ้าพนักงานประเมินหรือคำวินิจฉัยอุทธรณ์ของคณะกรรมการพิจารณาอุทธรณ์เป็นต้น

๒.๒ คดีพิพาทเกี่ยวกับสิทธิเรียกร้องของรัฐในหนี้ค่าภาษีอากร เช่น กรมสรรพากรฟ้องเรียกเงินค่าภาษีเงินได้จากผู้ค้างชำระภาษีเป็นต้น

๒.๓ คดีพิพาทเกี่ยวกับการขอคืนค่าภาษีอากร เช่น กรณีผู้เสียภาษีชำระภาษีไว้เกินกว่าจะต้องเสียตามกฎหมาย หรือกรณีตามพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๔๘๒ มาตรา ๑๕ ทวิ ซึ่งบัญญัติให้ผู้ที่นำวัตถุดิบเข้ามาใช้ในการผลิตและส่งออกภายใน ๑ ปี มีสิทธิขอคืนเงินอากรขาเข้า หากกรมศุลกากรโต้แย้งสิทธิไม่ยอมคืน ก็อาจยื่นฟ้องขอคืนค่าภาษีอากรต่อศาลภาษีอากรได้ตามข้อนี้

๒.๔ คดีพิพาทเกี่ยวกับสิทธิหรือหน้าที่ตามข้อผูกพันซึ่งได้ทำขึ้นเพื่อประโยชน์แก่การจัดเก็บภาษีอากร เนื่องจากเพื่อประโยชน์แก่การจัดเก็บภาษีอากร ในกฎหมายเกี่ยวกับภาษีอากรอาจจะมีบทบัญญัติเปิดช่องให้มีการค้าประกันการชำระภาษี เช่น คนต่างด้าวจะเดินทางออกนอกราชอาณาจักร ต้องมีผู้ค้ำประกัน เจ้าพนักงานจึงจะออกใบผ่านภาษีให้ หรือกรณีมีผู้นำสินค้าเข้ามา และเกิดมีปัญหาว່างต้องเสียภาษีอากรขาเข้าเพิ่มเติมหรือไม่ ก็จะต้องนำธนาคารมาค้ำประกันสำหรับส่วนที่ยังเป็นปัญหา จึงจะนำสินค้าออกไปได้ ในกรณีเหล่านี้ หากมีคดีพิพาทเกี่ยวกับสิทธิหรือหน้าที่ตามสัญญาค้ำประกันการชำระภาษีอากรเกิดขึ้น ก็อาจฟ้องคดีต่อศาลภาษีอากรได้ตามข้อนี้

๒.๕ คดีที่มีกฎหมายบัญญัติให้อยู่ในอำนาจศาลภาษีอากร เป็นการบัญญัติเอาไว้สำหรับกาลข้างหน้า หากมีกฎหมายใดบัญญัติให้อยู่ในอำนาจศาลภาษีอากร ก็ให้ฟ้องต่อศาลภาษีอากรได้

(๓) ขั้นตอนที่ต้องกระทำก่อนยื่นฟ้องคดีต่อศาลภาษีอากร

การฟ้องคดีภาษีอากรต่อศาลนั้น กฎหมายให้สิทธิทั้งทางฝ่ายเจ้าพนักงานรัฐผู้มีหน้าที่จัดเก็บภาษีอากร และทางฝ่ายเอกชนผู้มีหน้าที่เสียภาษีอากร กรณีเจ้าหน้าที่ของรัฐ เช่นกรมสรรพากรจะเป็นโจทก์ยื่นฟ้องคดีต่อศาลภาษีอากรนั้น เจ้าหน้าที่ของรัฐย่อมมีอำนาจยื่นฟ้องต่อศาลได้ทันทีโดยไม่ต้องผ่านขั้นตอนอะไร

อีก แต่ถ้าฝ่ายเอกชนผู้มีหน้าที่เสียภาษีอากรจะยื่นฟ้องคดีต่อศาลสำหรับคดีบางประเภทนั้น กฎหมายได้กำหนด ขั้นตอนที่จะต้องกระทำเสียก่อนยื่นฟ้องดังต่อไปนี้.-

๓.๑ **คดีอุทธรณ์คำวินิจฉัยของเจ้าพนักงาน หรือคณะกรรมการตามกฎหมายเกี่ยวกับภาษีอากร** หากกฎหมายเกี่ยวกับภาษีอากรบัญญัติให้คัดค้านหรืออุทธรณ์คำสั่ง หรือคำวินิจฉัยต่อเจ้าพนักงาน หรือคณะกรรมการตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และระยะเวลาที่กำหนดไว้ ดังนี้ เอกชนผู้มีหน้าที่เสียภาษีอากรจะยื่นฟ้องคดีในศาลภาษีอากรได้ก็ต่อเมื่อได้มีการปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และระยะเวลาเช่นว่านั้น และได้มีการวินิจฉัยชี้ขาดคำคัดค้าน หรือคำอุทธรณ์นั้นเสร็จสิ้นแล้ว กล่าวคือ โจทก์ผู้ยื่นฟ้องจะต้องได้ยื่นอุทธรณ์การประเมินต่อคณะกรรมการพิจารณาอุทธรณ์ภายในกำหนดเวลา ๓๐ วัน นับแต่วันได้รับแจ้งการประเมิน และเมื่อคณะกรรมการพิจารณาอุทธรณ์ได้มีคำวินิจฉัยแล้ว หากผู้อุทธรณ์ไม่เห็นพ้องด้วยกับคำวินิจฉัยนั้น ก็อาจอุทธรณ์ต่อไปโดยนำคดีไปฟ้องร้องต่อศาลได้ภายในกำหนดเวลา ๓๐ วัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำวินิจฉัยอุทธรณ์ แต่ถ้าในระหว่างอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการพิจารณาอุทธรณ์ ผู้อุทธรณ์ไม่ได้ปฏิบัติตามหมายเรียกหรือคำสั่งของเจ้าพนักงานประเมิน ผู้ว่าราชการจังหวัดหรือคณะกรรมการในคณะกรรมการพิจารณาอุทธรณ์ หรือไม่ยอมตอบคำถามที่ซักถามโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร ผู้อุทธรณ์ย่อมหมดสิทธิ์ที่จะอุทธรณ์คำวินิจฉัยโดยยื่นฟ้องต่อศาลได้นอกจากนี้ เรื่องที่ผู้อุทธรณ์จะนำมาฟ้องร้องต่อศาลได้นั้น ก็จะต้องเป็นเรื่องที่ได้พิพาทโต้แย้งกันไว้แล้วในชั้นคณะกรรมการพิจารณาอุทธรณ์ด้วย ผู้อุทธรณ์จะนำประเด็นเรื่องอื่นที่ไม่เคยโต้แย้งกันในชั้นคณะกรรมการพิจารณาอุทธรณ์มาฟ้องร้องต่อศาลไม่ได้

๓.๒ **คดีพิพาทเกี่ยวกับการขอคืนค่าภาษีอากร** หากกฎหมายเกี่ยวกับภาษีอากรบัญญัติให้ขอคืนค่าภาษีอากรตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และระยะเวลาที่กำหนดไว้ ดังนี้ เอกชนที่จะฟ้องขอคืนค่าภาษีอากรต่อศาลภาษีอากรได้ก็ต่อเมื่อได้ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และระยะเวลาเช่นว่านั้นแล้ว

ขั้นตอนที่ต้องกระทำก่อนยื่นฟ้องต่อศาลภาษีอากรดังกล่าว กฎหมายบัญญัติขึ้นเพื่อให้พนักงานเจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหารการจัดเก็บภาษีได้พิจารณาแก้ไขให้ความเป็นธรรมแก่ประชาชนผู้มีหน้าที่เสียภาษีอากรเสียก่อนในเบื้องต้น เพราะเมื่อยังมีกลไกที่พอจะแก้ไขโดยฝ่ายบริหารได้ ก็ควรให้ฝ่ายบริหารการจัดเก็บภาษีได้พิจารณาแก้ไขเสียก่อนที่จะต้องนำคดีมาพึ่งศาลยุติธรรม

(๔) **วิธีพิจารณาคดีภาษีอากร**

๔.๑ **ข้อกำหนดเกี่ยวกับการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีภาษีอากร** เพื่อให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาเป็นไปโดยสะดวก รวดเร็ว และเที่ยงธรรม พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลภาษีอากร และวิธีพิจารณาคดีภาษีอากร พ.ศ. ๒๕๒๘ มาตรา ๒๐ จึงบัญญัติให้อำนาจอธิบดีผู้พิพากษาศาลภาษีอากรกลางโดยอนุมัติประธานศาลฎีกา มีอำนาจออกข้อกำหนดใด ๆ เกี่ยวกับการดำเนินกระบวนการพิจารณา และการรับฟังพยานหลักฐาน เพื่อใช้บังคับในศาลภาษีอากรได้ ซึ่งข้อกำหนดเช่นนี้ นับว่าเป็นวิธีพิจารณาคดีเป็นพิเศษ ใช้สำหรับการดำเนินกระบวนการ

พิจารณาในศาลภาณูการโดยเฉพาะ ซึ่งอาจจะมีข้อกำหนดกเว้นขั้นตอน และวิธีการต่าง ๆ ที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งบางอย่างเพื่อให้เกิดความคล่องตัวยิ่งขึ้น และในกรณีที่ไม่มีข้อกำหนดหรือบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลภาณูการ และวิธีพิจารณาคดีภาณูการ พ.ศ. ๒๕๒๘ บัญญัติไว้โดยเฉพาะ ก็ให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม

๔.๒ การขอให้ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญมาให้ความเห็น เนื่องจากคดีภาณูการเป็นคดีที่มีข้อเท็จจริงซับซ้อนเกี่ยวพันกับความรู้ในวิชาการต่าง ๆ หลายสาขา เพื่อให้การพิจารณาพิพากษาคดีสามารถประสิทธิประสาทความยุติธรรมให้แก่คู่กรณีได้อย่างแท้จริง พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลภาณูการฯ มาตรา ๒๑ ยังบัญญัติให้อำนาจแก่ศาลภาณูการหรือศาลฎีกาที่จะขอให้ผู้ทรงคุณวุฒิ หรือผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาการต่าง ๆ มาให้ความเห็นเพื่อประกอบการพิจารณาพิพากษาคดีได้อีกด้วย

(๕) การอุทธรณ์คดีภาณูการ

การฟ้องและดำเนินคดีในศาลภาณูการนั้นถือว่าเป็นการดำเนินคดีในศาลชั้นต้นตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม ดังนั้นกฎหมายจึงให้สิทธิแก่คู่ความที่จะอุทธรณ์คัดค้านคำพิพากษา หรือคำสั่งของศาลภาณูการได้ แต่ได้กำหนดหลักเกณฑ์การอุทธรณ์คดีภาณูการไว้เป็นพิเศษแตกต่างจากคดีแพ่งทั่วไปว่า หากคู่ความไม่เห็นพ้องด้วยกับคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลภาณูการ ก็ให้อุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นไปยังศาลฎีกา ภายในกำหนดหนึ่งเดือน นับแต่วันที่ได้อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น แต่เฉพาะในคดีที่ราคารทรัพย์สินหรือจำนวนทุนทรัพย์พิพาทไม่เกินห้าหมื่นบาท ห้ามมิให้คู่ความอุทธรณ์ในข้อเท็จจริง เว้นแต่ผู้พิพากษาที่นั่งพิจารณาคดีนั้นในศาลภาณูการได้ทำความเห็นแย้งไว้ หรือได้รับรองว่ามีเหตุอันควรอุทธรณ์ได้ หรือถ้าไม่มีความเห็นแย้งหรือคำรับรองเช่นนั้น ต้องได้รับอนุญาตให้อุทธรณ์เป็นหนังสือจากอธิบดีผู้พิพากษาศาลภาณูการกลาง.

งานคุมประพฤติที่ประชาชนควรรู้

ข้อพิจารณาเบื้องต้น

วิธีการคุมประพฤติเป็นมาตรการสำคัญที่รัฐใช้เป็นกลไกในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดและการป้องกันอาชญากรรม แต่เดิมนั้นประเทศไทยเคยใช้ระบบการป้องกันแก้ไขอาชญากรรมในลักษณะการลงโทษอย่างรุนแรง ใช้ระบบการแก้แค้นตอบแทนแก่ผู้กระทำความผิดเป็นหลัก เข้าทำนอง “ตาต่อตา ฟันต่อฟัน” ต่อมาได้เกิดแนวความคิดที่จะปรับปรุงแก้ไขผู้กระทำความผิดให้รู้สำนึกและกลับตัวเป็นพลเมืองดี ไม่หันกลับไปกระทำอันตรายต่อสังคมอีก โดยได้บัญญัติให้มีมาตรการรอกการลงโทษหรือรอกการกำหนดโทษและให้ศาลมีอำนาจกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่ไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๕๖-๕๘ แนวความคิดในการลงโทษผู้กระทำความผิดตามหลักทัณฑวิทยาในปัจจุบันนี้ จึงมุ่งไปที่การ “แก้ไข” มากกว่าการ “แก้แค้น” เหมือนดังเช่นแต่เก่าก่อน อย่างไรก็ตามหลักการใหม่ดังกล่าวมิได้เกิดผลในการปฏิบัติอย่างแท้จริง ทั้งนี้เพราะ ไม่มีหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการคุมประพฤติของผู้กระทำความผิดโดยตรง ดังนั้นเท่าที่ผ่านมาศาลจึงมักจะใช้บทบัญญัติของประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๕๖-๕๘ เพียงพิพากษาให้รอกการลงโทษหรือรอกการกำหนดโทษ เพื่อให้โอกาสผู้กระทำความผิดได้กลับตัวเป็นพลเมืองดีด้วยตัวเองโดยมิได้กำหนดเงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติด้วยแต่อย่างใด ดังนั้นต่อมากระทรวงยุติธรรมจึงได้ตราพระราชกฤษฎีกา จัดตั้งสำนักงานคุมประพฤติกลางขึ้น เพื่อให้มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงเกี่ยวกับการคุมประพฤติผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่ และต่อมาก็ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติวิธีดำเนินการคุมความประพฤติตามประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. ๒๕๒๒ กำหนดอำนาจหน้าที่ของพนักงานคุมประพฤติตลอดจนวิธีดำเนินการคุมประพฤติ เพื่อให้หลักการของมาตรา ๕๖-๕๘ แห่งประมวลกฎหมายอาญาดังกล่าวมีผลบังคับใช้อย่างสมบูรณ์และมีสาระสำคัญ ซึ่งประชาชนควรรู้ ดังต่อไปนี้

๑. คุณสมบัติของงานคุมประพฤติ

๑.๑ ทำให้ศาลได้ทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับอายุ ประวัติ ความประพฤติ สถิติปัญหา การศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ และสิ่งแวดล้อมของจำเลย ตลอดจนสภาพความผิดและเหตุอันควรปรานี เพื่อประกอบดุลพินิจในการลงโทษ หรือกำหนดโทษผู้กระทำความผิดนั้นได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

๑.๒ ทำให้ผู้กระทำความผิดสามารถกลับตนเป็นพลเมืองดี ไม่กระทำความผิดซ้ำอีกโดยอยู่ภายใต้การควบคุม สอดส่อง ดูแล แนะนำ ตักเตือนและช่วยเหลือของพนักงานคุมประพฤติ

๑.๓ ช่วยให้ผู้กระทำความผิดสามารถประกอบอาชีพการงานที่สุจริตเพื่อเลี้ยงตนเองและครอบครัว รวมทั้งสามารถชดเชยค่าเสียหายแก่ผู้เสียหาย ซึ่งจะเป็นผลดีแก่ผู้กระทำความผิดมากกว่าการลงโทษจำคุกในระยะสั้น ซึ่งอาจทำให้ผู้กระทำความผิดมีมลทินติดตัวไปจนตลอดชีวิต และมีพฤติการณ์ในทางที่เสื่อมเสียมากขึ้น

๑.๔ ช่วยป้องกันสังคมจากอาชญากรรม หากพฤติกรรมในทางที่เป็นภัยแก่ชุมชนได้รับการแก้ไขฟื้นฟูจากกลไกการคุมประพฤติแล้ว

๑.๕ ช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายของรัฐเกี่ยวกับการราชทัณฑ์ได้เป็นจำนวนมากและช่วยลดความแออัดยัดเยียดภายในเรือนจำ อันจักส่งผลให้การแก้ไขบำบัดผู้ที่จำเป็นต้องได้รับโทษจำคุกมีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น

๒. หลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่ศาลจะสั่งคุมประพฤติ

๒.๑ หลักเกณฑ์ที่ศาลจะสั่งคุมประพฤติ

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๕๖ วรรคแรกได้กำหนดหลักเกณฑ์การคุมประพฤติไว้ดังนี้

- (๑) ความผิดที่ได้กระทำนั้นเป็นความผิดซึ่งมีโทษจำคุก
- (๒) ความผิดนั้นศาลจะพิพากษาลงโทษจำคุกไม่เกิน ๒ ปี
- (๓) ไม่ปรากฏว่าผู้กระทำความผิดนั้นได้รับโทษจำคุกมาก่อนหรือปรากฏว่าได้รับโทษจำคุกมาก่อนแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

(๔) ศาลได้คำนึงอายุ ประวัติ ความประพฤติ สถิติปัญหา การศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพและสิ่งแวดล้อมของผู้กระทำความผิด หรือสภาพความผิด หรือเหตุอันอันควรปรานี แล้วได้พิพากษาว่าผู้นั้นมีคุณสมบัติแต่รอการกำหนดโทษไว้ หรือกำหนดโทษแต่รอการลงโทษไว้ แล้วปล่อยตัวไปเพื่อให้โอกาสผู้กระทำความผิดนั้นได้กลับตัวภายในระยะเวลาที่ศาลจะได้อำนาจกำหนด แต่ต้องไม่เกิน ๕ ปีนับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษา และกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติของบุคคลนั้นได้ด้วย

๒.๒ เงื่อนไขที่ศาลจะสั่งเพื่อคุมความประพฤติ

ประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๕๖ วรรค ๒ ได้บัญญัติให้อำนาจแก่ศาลที่จะกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติของจำเลยดังต่อไปนี้

- (๑) ให้ไปรายงานตัวต่อพนักงานคุมประพฤติเป็นครั้งคราว เพื่อพนักงานคุมประพฤติจะได้สอบถาม แนะนำ ช่วยเหลือ หรือตักเตือนตามที่เห็นควรในเรื่องความประพฤติและการประกอบอาชีพ
- (๒) ให้ฝึกหัดหรือทำงานอาชีพเป็นกิจลักษณะ
- (๓) ให้ละเว้นการคบหาสมาคม หรือการประพฤติใดอันอาจนำไปสู่การกระทำความผิดเช่นเดียวกันนั้นอีก

เงื่อนไขดังกล่าวข้างต้น ศาลอาจวางเงื่อนไขเพียงข้อเดียวหรือหลายข้อก็ได้ ตามความเหมาะสม และในกรณีที่พฤติการณ์เกี่ยวกับการคุมความประพฤติของผู้กระทำความผิดได้เปลี่ยนแปลงไปเมื่อศาลเห็นสมควร ศาลอาจแก้ไขเพิ่มเติม หรือเพิกถอนข้อหนึ่งข้อใดเสียก็ได้ หรือจะกำหนดเงื่อนไขข้อใดที่ศาลยังมีได้กำหนดไว้เพิ่มเติมขึ้นอีกก็ได้

๓. อำนาจหน้าที่และการดำเนินงานของพนักงานคุมประพฤติ

พนักงานคุมประพฤติดีอำนาจหน้าที่สำคัญที่จะต้องปฏิบัติอยู่ ๒ ประการ คือ งานสืบเสาะและพินิจกับงานควบคุมและสอดส่อง ซึ่งมีสาระสำคัญที่ประชาชนควรรู้อย่างนี้

๓.๑ งานสืบเสาะและพินิจ คืออำนาจหน้าที่ของพนักงานคุมประพฤติในการสืบเสาะและพินิจจำเลยก่อนพิพากษาซึ่งเป็นกลไกที่จะช่วยศาลกลั่นกรองว่าจำเลยผู้กระทำความผิดนั้นสมควรที่จะได้รับการแก้ไขฟื้นฟู ด้วยวิธีการคุมประพฤติหรือไม่ หรือควรใช้วิธีการอย่างใดจึงจะเหมาะสมกับจำเลยผู้นั้น อำนาจหน้าที่ของพนักงานคุมประพฤติในการสืบเสาะและพินิจจำเลยก่อนพิพากษา จะเริ่มเกิดขึ้นเมื่อศาลเห็นว่าสมควรที่จะให้มีการสืบเสาะและพินิจจำเลยก่อนพิพากษา ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะศาลต้องการข้อมูลเกี่ยวกับตัวจำเลยมากขึ้นเพื่อประกอบดุลพินิจในการลงโทษหรือเพื่อตรวจสอบว่าข้อที่จำเลยอ้างเพื่อขอความปรานีศาลเป็นความจริงหรือไม่เพียงใด ศาลก็จะมีการสั่งให้พนักงานคุมประพฤติทำการสืบเสาะและพินิจจำเลยก่อนพิพากษา

เมื่อได้รับคำสั่งของศาลแล้ว พนักงานคุมประพฤติก็จะทำการสืบเสาะและพินิจเรื่องอายุ ประวัติ ความประพฤติ สถิติปัญหา การศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพและสิ่งแวดล้อมของจำเลย ตลอดจนสภาพความผิด และเหตุอันอันควรปรานี โดยรวบรวมประมวลข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวจำเลยดังกล่าวจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง เช่น บิดามารดา เพื่อนบ้าน หรือนายจ้าง เป็นต้น แล้วนำข้อมูลเหล่านั้นทั้งหมดไปวิเคราะห์แล้วทำรายงานพร้อมความเห็นเสนอต่อศาลภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันที่ศาลสั่ง แต่ถ้าไม่อาจทำให้แล้วเสร็จภายในกำหนดเวลาดังกล่าว ศาลจะอนุญาตให้ขยายเวลาต่อไปอีกเท่าที่จำเป็น แต่ไม่เกิน ๓๐ วันก็ได้ เมื่อศาลได้รับรายงานจากพนักงานคุมประพฤติแล้ว ศาลจะพิพากษาคดีโดยอาศัยข้อมูลจากรายงานการสืบเสาะและพินิจของพนักงานคุมประพฤติดังกล่าว เพื่อประกอบดุลพินิจพิจารณาโทษหรือกำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับการลงโทษจำเลยได้อย่างเหมาะสม

๓.๒ งานควบคุมและสอดส่อง คืออำนาจหน้าที่ของพนักงานคุมประพฤติในการควบคุมและสอดส่องผู้กระทำผิดภายหลังศาลพิพากษาเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดให้กลับตัวเป็นพลเมืองดี อำนาจหน้าที่ของพนักงานคุมประพฤติตามข้อนี้ก็จะเกิดขึ้นเมื่อศาลมีคำพิพากษาให้รอกการลงโทษหรือรอกการกำหนดโทษจำเลยไว้ พร้อมกับกำหนดเงื่อนไขคุมความประพฤติของจำเลยไว้ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๕๖-๕๘ และศาลจะส่งตัวจำเลยไปให้พนักงานคุมประพฤติดำเนินการควบคุมและสอดส่อง โดยพนักงานคุมประพฤติจะต้องรวบรวมเอกสารประกอบสำนวน เพื่อทราบข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับผู้ถูกคุมความประพฤติและกำหนดวันนัดรายงานตัวเพื่อให้ผู้ถูกคุมความประพฤติดำเนินการรายงานตัว เพื่อพนักงานคุมประพฤติจะได้ทราบความเคลื่อนไหวของผู้ถูกคุมความประพฤติ และสามารถให้คำแนะนำ ตักเตือน หรือให้ความสงเคราะห์ช่วยเหลือตามความจำเป็นต่อไป กรณีถูกคุมความประพฤติคดียาเสพติด ผู้ถูกคุมประพฤติจะต้องถูกตรวจปัสสาวะเพื่อตรวจสอบว่ายังยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดอยู่หรือไม่ด้วย และพนักงานคุมประพฤติจะออกไปทำการสอดส่อง ผู้ถูกคุมความประพฤติเป็นครั้งคราว เพื่อตรวจสอบความเป็นอยู่ของผู้ถูกคุมความประพฤติว่าประพฤติผิดเงื่อนไขของศาล

หรือไม่ และมีหน้าที่เสนอรายงานการคุมความประพฤติให้ศาลทราบเป็นระยะ จนครบกำหนดระยะเวลาคุมประพฤติตามคำพิพากษาของศาล แต่ถ้าในระหว่างการคุมประพฤติ ผู้ถูกคุมความประพฤติไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติตามที่ศาลกำหนด หรือพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องแก่การคุมความประพฤติของผู้ถูกคุมความประพฤติเปลี่ยนแปลงไป พนักงานคุมประพฤติจะรับรายงานให้ศาลทราบทันที เพื่อให้ศาลมีคำสั่งหรือดำเนินการตามที่เห็นสมควรต่อไป

๔. หน้าที่ของจำเลยและผู้ถูกคุมความประพฤติ

๔.๑ หน้าที่ของจำเลยกรณีศาลสั่งสืบเสาะและพินิจจำเลยก่อนพิพากษา

เมื่อศาลมีคำสั่งให้พนักงานคุมประพฤติทำการสืบเสาะและพินิจจำเลยคนใดก่อนมีคำพิพากษาเป็นหน้าที่ของจำเลยคนนั้นที่จะต้องปฏิบัติตามดังต่อไปนี้

(๑) ต้องไปพบพนักงานคุมประพฤติ ณ สำนักงานคุมประพฤติตามวันและเวลาที่ศาลหรือพนักงานคุมประพฤติได้กำหนดไว้

(๒) ต้องนำหลักฐานต่าง ๆ เกี่ยวกับตัวเอง เช่น บัตรประจำตัวประชาชน สำเนาทะเบียนบ้าน ใบอนุญาตขับขี่ยานพาหนะ สูติบัตร ทะเบียนสมรส ใบสุทธิ ประกาศนียบัตรหรือปริญญาบัตร ซึ่งแสดงผลการศึกษาชั้นสูงสุดเป็นต้น ไปแสดงต่อพนักงานคุมประพฤติ

(๓) ต้องตอบข้อซักถามของพนักงานคุมประพฤติตามความจริง โดยละเอียดและไม่ปิดบัง

(๔) ต้องไปรับการตรวจร่างกาย และสุขภาพจิตจากแพทย์ตามที่พนักงานคุมประพฤติได้นัดหมายไว้อย่างเคร่งครัด

๔.๒ หน้าที่ของผู้ถูกคุมความประพฤติ

เมื่อศาลมีคำพิพากษาให้คุมความประพฤติของจำเลยคนใด จำเลยผู้ถูกคุมความประพฤติคนนั้นย่อมมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามดังต่อไปนี้

(๑) ต้องไปพบพนักงานคุมประพฤติ ณ สำนักงานคุมประพฤติตามวันและเวลาที่ศาลหรือพนักงานคุมประพฤติกำหนด

(๒) ต้องตอบข้อซักถามของพนักงานคุมประพฤติตามความจริงโดยละเอียดและไม่ปิดบัง

(๓) ต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติที่ศาลกำหนดไว้โดยเคร่งครัด

(๔) ต้องไปพบพนักงานคุมประพฤติตามกำหนดนัดและต้องปฏิบัติตามคำแนะนำตักเตือนของพนักงานคุมประพฤติ

(๕) ต้องรีบแจ้งหรือรายงานให้พนักงานคุมประพฤติทราบโดยเร็ว เมื่อถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจจับกุม หรือเมื่อมีการย้ายที่อยู่ หรือเปลี่ยนสถานที่ทำงาน

๕. สิทธิของจำเลยและผู้ถูกคุมความประพฤติ

๕.๑ สิทธิของจำเลยผู้ถูกสืบเสาะและพินิจก่อนพิพากษา

กรณีที่พนักงานคุมประพฤติเสนอรายงานและความเห็นที่เป็นผลร้ายแก่จำเลย ถ้าศาลจะรับฟังรายงานและความเห็นที่เป็นผลร้ายดังกล่าวประกอบการใช้ดุลพินิจพิจารณาโทษจำเลยศาลต้องแจ้งข้อความที่เป็นผลร้ายนั้นให้จำเลยทราบ จำเลยมีสิทธิที่จะคัดค้านรายงานและความเห็นเช่นนั้น ซึ่งพนักงานคุมประพฤติจะต้องนำพยานหลักฐานเข้าสืบประกอบรายงานความเห็น และกฎหมายก็ให้สิทธิแก่จำเลยที่จะนำพยานหลักฐานมาสืบหักล้างได้

๕.๒ สิทธิของผู้ถูกคุมความประพฤติ

๕.๒.๑ สิทธิคัดค้านรายงานของพนักงานคุมประพฤติ

กรณีที่พนักงานคุมประพฤติเสนอรายงานต่อศาลว่า ผู้ถูกคุมความประพฤติไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติตามที่ศาลกำหนด หรือพฤติการณ์ที่เกี่ยวแก่การคุมความประพฤติของผู้ถูกคุมความประพฤติเปลี่ยนแปลงไป ถ้ารายงานนั้นเป็นผลร้ายแก่ผู้ถูกคุมความประพฤติ ศาลต้องเรียกผู้ถูกคุมความประพฤติมาเพื่อแจ้งข้อความที่เป็นผลร้ายนั้นให้ทราบ ในกรณีเช่นนี้ ผู้ถูกคุมความประพฤตินี้มีสิทธิที่จะคัดค้านรายงานดังกล่าว ซึ่งพนักงานคุมประพฤติจะต้องนำพยานหลักฐานมาสืบประกอบรายงานและกฎหมายก็ให้สิทธิแก่ผู้ถูกคุมความประพฤติที่จะนำพยานหลักฐานมาสืบหักล้างได้เช่นเดียวกัน

๕.๒.๒ สิทธิที่จะอุทธรณ์คำสั่งแก้ไขเปลี่ยนแปลงการคุมประพฤติ

ในกรณีที่ศาลเห็นว่าพฤติการณ์ที่เกี่ยวแก่การคุมความประพฤติของผู้ถูกคุมความประพฤติได้เปลี่ยนแปลงไปหรือผู้ถูกคุมความประพฤติฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติตามที่ศาลกำหนด ศาลอาจจะมีคำสั่งให้แก้ไขเปลี่ยนแปลงคำพิพากษาหรือคำสั่งเกี่ยวกับการลงโทษจำเลยได้ และหากการแก้ไขเปลี่ยนแปลงคำพิพากษาหรือคำสั่งนี้ เป็นผลร้ายแก่ผู้ถูกคุมความประพฤติมากขึ้น ผู้ถูกคุมความประพฤตินี้มีสิทธิอุทธรณ์คำสั่งแก้ไขเปลี่ยนแปลงนั้นได้ ในกรณีนี้ให้ถือว่าคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์เป็นที่สุด

๖. หน้าที่ของพยานหรือบุคคลที่ครอบครองพยานวัตถุหรือพยานเอกสาร

เมื่อได้รับหมายเรียกพยานบุคคลหรือหมายเรียกให้ส่งพยานวัตถุ หรือพยานเอกสารแล้ว ให้ผู้ที่เป็นพยานไปพบหรือผู้ครอบครองพยานวัตถุหรือพยานเอกสาร ส่งวัตถุหรือเอกสารไปให้พนักงานคุมความประพฤติ ณ สำนักงานคุมประพฤติตามวันและเวลาที่กำหนดไว้

บุคคลใดฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามหมายเรียกดังกล่าว จะมีความผิดจะต้องรับโทษทางอาญา

๗. ผลของการคุมประพฤติ

๗.๑ ถ้าผู้ถูกคุมความประพฤติปฏิบัติตามเงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติที่ศาลได้กำหนดไว้อย่าง

ถูกต้องครบถ้วน โดยไม่ปรากฏว่าได้ไปกระทำความผิดขึ้นใหม่ภายในระยะเวลาที่ศาลมีคำสั่งให้คุมความประพฤติ ผู้ถูกคุมความประพฤติก็จะพ้นจากการคุมประพฤติไป

๗.๒ ถ้าผู้ถูกคุมความประพฤติฝ่าฝืนเงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติที่ศาลกำหนด ศาลอาจจะตัดเดือนผู้นั้นหรือกำหนดโทษที่ยังไม่ได้กำหนดหรือลงโทษจำคุกซึ่งรอไว้้นั้นก็ได้

๗.๓ ถ้าผู้ถูกคุมความประพฤติกระทำความผิดอันมิใช่ความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษขึ้นอีกภายในระยะเวลาคุมความประพฤติ และความผิดครั้งหลังนี้ศาลลงโทษจำคุก ศาลก็จะนำโทษที่รอไว้ในคดีก่อนมาบวกเข้ากับโทษในคดีหลัง

๗.๔ ถ้าพฤติการณ์เกี่ยวกับการคุมประพฤติของผู้กระทำความผิดได้เปลี่ยนแปลงไปเมื่อศาลเห็นสมควร ศาลอาจมีคำสั่งให้แก้ไขเพิ่มเติม หรือเพิกถอนเงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติข้อหนึ่งข้อใดก็ได้หรือจะกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุมประพฤติข้อใดที่ศาลยังมิได้กำหนดไว้ เพิ่มเติมขึ้นอีกก็ได้

สาระสำคัญของงานคุมประพฤติดังที่ได้กล่าวมาแล้วทั้งหมดจะเห็นว่า การคุมประพฤติเป็นกลไกสำหรับอย่างหนึ่งของระบบงานยุติธรรม ซึ่งจะมีส่วนในการแก้ปัญหาสังคม และป้องกันสังคมจากอาชญากรรม โดยมุ่งที่จะแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดในกรณีเล็ก ๆ น้อย ๆ ให้มีโอกาสดูแลกลับตัวเป็นพลเมืองดี ไม่ต้องถูกลงโทษจำคุก อันจะทำให้มีมลทินมัวหมองติดตัวเป็นตราบาปไปตลอดชั่วชีวิตว่าเป็นคนชั่วกึ่งชั่วร้าย ทั้งนี้เพราะหลักการสำคัญของการคุมประพฤตินั้น ผู้ถูกคุมความประพฤติจะไม่ถูกคุมขังในเรือนจำ หากแต่ศาลจะปล่อยตัวบุคคลนั้นไปเพื่อให้สังคม ช่วยแก้ไข ฟื้นฟูให้กลับตัวเป็นพลเมืองดีโดยอยู่ภายใต้การควบคุมสอดส่องดูแลของพนักงานคุมประพฤติ และนอกจากนี้วิธีการคุมประพฤติ ยังมีส่วนช่วยศาลในการสืบเสาะหาข้อเท็จจริงต่าง ๆ เกี่ยวกับตัวจำเลยเพื่อเป็นข้อมูลให้ศาลใช้ประกอบดุลพินิจพิจารณาโทษจำเลยได้อย่างถูกต้องเหมาะสม จึงนับว่ามีคุณประโยชน์อย่างยิ่งต่อระบบงานยุติธรรม กระทรวงยุติธรรมจึงได้จัดตั้งสำนักงานคุมประพฤติกลาง ซึ่งมีเขตอำนาจตลอดกรุงเทพมหานคร และได้มีโครงการขยายงานคุมประพฤติผู้ใหญ่นี้ออกไปในส่วนภูมิภาคด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันนี้ ได้มีการจัดตั้งสำนักงานคุมประพฤติประจำศาลจังหวัดขึ้นในจังหวัดต่าง ๆ หลายจังหวัดแล้ว สำหรับจังหวัดสมุทรปราการ ได้มีการจัดตั้งและเปิดดำเนินการแล้ว ตั้งแต่วันที่ ๑๗ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๒๖ โดยมีสำนักงานตั้งอยู่ที่ตึก ๓ ชั้นเลขที่ ๑๕๘/๔๐-๔๑ ถนนสุขุมวิท หมู่ที่ ๔ ตำบลบางเมือง อำเภอเมืองสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ

การบังคับคดี

เมื่อศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาดคดีในทางแพ่ง ให้คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่ายปฏิบัติตามการอย่างใดอย่างหนึ่ง คู่ความนั้น ๆ ย่อมต้องปฏิบัติตาม เช่น ศาลพิพากษาให้จำเลยชำระหนี้เป็นเงิน ๓๐,๐๐๐ บาท จำเลยจะต้องชำระเงินจำนวนดังกล่าวแก่โจทก์ ซึ่งหากจำเลยยินยอมชำระหนี้ให้โจทก์โดยดี เรื่องก็จะเป็นอันยุติกันไป แต่โดยทั่วไปมักไม่เป็นเช่นนั้น กล่าวคือจำเลยมักจะไม่ชำระหนี้ให้โจทก์ตามคำพิพากษา หรือชำระไม่ครบถ้วน จึงมีปัญหาว่าโจทก์หรือเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษา จะต้องดำเนินการอย่างไรต่อไปเพื่อให้ตนเองได้รับชำระหนี้ตามคำพิพากษาจนครบถ้วน

ในเรื่องนี้กฎหมายบัญญัติขั้นตอนและวิธีการที่โจทก์หรือเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาจะดำเนินการเพื่อให้ได้รับชำระหนี้ตามคำพิพากษา ซึ่งเรียกว่าการบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลไว้โดยละเอียด ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๗๑ ถึงมาตรา ๓๒๓ ซึ่งในที่นี้จะขอกล่าวถึงเฉพาะสาระสำคัญที่ควรทราบเท่านั้น

กำหนดเวลาในการขอบังคับคดี

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๗๑ กำหนดระยะเวลาให้บุคคลซึ่งเป็นฝ่ายชนะคดีร้องขอให้บังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลภายใน ๑๐ ปี นับแต่วันมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง มิฉะนั้นย่อมหมดสิทธิในการบังคับคดี

ตัวอย่าง ศาลพิพากษาให้จำเลยชำระหนี้แก่โจทก์ ๕๐,๐๐๐ บาท โดยอ่านคำพิพากษาเมื่อวันที่ ๑ มกราคม ๒๕๑๕ แต่โจทก์ไม่ได้ขอบังคับคดีแก่จำเลยจนกระทั่งถึงวันที่ ๒ มกราคม ๒๕๒๕ (เลย ๑๐ ปีไป ๑ วัน) โจทก์จึงร้องขอให้ศาลออกหมายบังคับคดียึดทรัพย์สินของจำเลย เช่นนี้ ศาลย่อมยกคำร้องของโจทก์เพราะร้องขอบังคับคดีเกิน ๑๐ ปี นับแต่มีคำพิพากษา

แต่หากคดีนั้นมีการอุทธรณ์และเมื่อศาลอุทธรณ์พิพากษาแล้ว ไม่มีการฎีกาคือไป ก็คดีถึงที่สุดชั้นอุทธรณ์ ต้องนับแต่วันที่ฟังคำพิพากษาศาลอุทธรณ์และถ้าคดีมีการฎีกาคือไป ก็ต้องนับแต่วันที่ฟังคำพิพากษาศาลฎีกาเป็นการเริ่มนับกำหนดเวลา ๑๐ ปี

ตัวอย่าง ศาลจังหวัดสมุทรปราการซึ่งเป็นศาลชั้นต้น พิพากษาให้จำเลยชำระหนี้แก่โจทก์จำนวน ๕๐,๐๐๐ บาท เมื่อวันที่ ๑ มกราคม ๒๕๑๕ จำเลยอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์มีคำพิพากษายืนตามศาลชั้นต้นให้จำเลยชำระหนี้จำนวนเดียวกันแก่โจทก์เมื่อวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๑๕ จำเลยไม่ฎีกา กำหนดเวลา ๑๐ ปี ต้องเริ่มนับแต่วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๑๕ มิใช่วันที่ ๑ มกราคม ๒๕๑๕

ตามตัวอย่างดังกล่าว หากจำเลยฎีกา ศาลฎีกามีคำพิพากษายืนตามศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์เมื่อวันที่ ๑ มีนาคม ๒๕๒๐ กำหนดเวลา ๑๐ ปี ก็ต้องเริ่มนับแต่วันที่ ๑ มีนาคม ๒๕๒๐ เป็นต้น

วิธีการบังคับคดี

วิธีการบังคับคดีนั้น เริ่มด้วยการที่ศาลออก “คำบังคับ” แจ้งให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาปฏิบัติตามคำพิพากษา ภายในระยะเวลาและเงื่อนไขที่กำหนดไว้ ทั้งแจ้งด้วยว่าหากไม่ปฏิบัติตามคำบังคับอาจถูกยึดทรัพย์ จับกุมหรือจำคุกตามกฎหมาย

เมื่อกำหนดเวลาให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาปฏิบัติตามคำบังคับสิ้นสุดลงแล้ว แต่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่ปฏิบัติตามทั้งหมดหรือบางส่วน เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจะดำเนินการอย่างไรต่อไป ย่อมต้องพิจารณาจากคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลนั้นเองว่า ศาลกำหนดให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาชำระหนี้หรือกำหนดให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษากระทำหรือละเว้นการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง

กรณีกำหนดให้ชำระหนี้

กรณีนี้กฎหมายกำหนดให้เจ้าพนักงานบังคับคดี รวบรวมเงินให้พอชำระหนี้ตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง โดยวิธีการดังนี้

๑. ยึดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา
๒. อาศัยทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา

การยึดทรัพย์สิน คือการนำเอาทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา เช่น บ้าน ที่ดิน รถยนต์ ตู้เย็น โทรทัศน์ ฯลฯ มาขายทอดตลาดเพื่อนำเงินไปชำระหนี้ตามคำพิพากษาแก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา

การอาศัยทรัพย์สิน คือการสั่งให้บุคคลภายนอก ซึ่งเป็นลูกหนี้ของลูกหนี้ตามคำพิพากษา มิให้ทำการโอนหรือชำระหนี้แก่ลูกหนี้ตามคำพิพากษา แต่ให้ชำระแก่เจ้าพนักงานบังคับคดี

ตัวอย่าง นายแดงเป็นหนี้นายดำอยู่ ๕๐,๐๐๐ บาท ต่อมานายดำถูกศาลพิพากษาให้ชำระหนี้แก่นายเขียว ๗๐,๐๐๐ บาท กรณีเช่นนี้นายเขียวมีสิทธิร้องขอให้ศาลอายัดเงินที่นายแดงจะต้องชำระแก่นายดำ ๕๐,๐๐๐ บาทนั้น โดยให้นายแดงส่งเงินจำนวนดังกล่าวต่อเจ้าพนักงานบังคับคดีภายในเวลาที่ศาลกำหนด เพื่อนำมาดำเนินการชำระหนี้ตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลให้แก่ นายเขียวต่อไป

แต่การที่เจ้าพนักงานบังคับคดีจะทำการยึดหรืออาศัยทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้นั้น เจ้าหนี้จะต้องดำเนินการขอให้ศาลออก “หมายบังคับคดี” เสียก่อน เพื่อให้เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจหน้าที่ดำเนินการดังกล่าวได้ตามกฎหมาย

กรณีกำหนดให้ลูกหนี้กระทำหรือละเว้นการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง

เช่น ให้ขับไล่จำเลยออกจากที่พิพาท ให้จำเลยโอนขายที่พิพาทตามสัญญาให้แก่โจทก์ ให้จำเลยไปจดทะเบียนหย่ากับโจทก์หรือให้จำเลยรื้อถอนสิ่งปลูกสร้างออกจากที่ดินโจทก์ เป็นต้น กรณีดังกล่าวหากจำเลยไม่ปฏิบัติตามคำพิพากษา กฎหมายกำหนดวิธีการบังคับคดีให้เป็นไปตามคำพิพากษาไว้ดังนี้

๑. ถือเอาคำพิพากษาแทนการแสดงเจตนาของจำเลย
๒. จับกุมและกักขังลูกหนี้ตามคำพิพากษาไว้ จนกว่าจะปฏิบัติตามคำพิพากษา
๓. ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีเข้าดำเนินการ

การถือเอาคำพิพากษาแทนการแสดงเจตนาของจำเลย

มักใช้ในกรณีฟ้องขอให้โอนที่พิพาทหรือขอให้จดทะเบียนหย่า ซึ่งต้องมีการไปจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ หากศาลมีคำพิพากษาคำขอของโจทก์ แต่จำเลยไม่ไปจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ศาลมักจะให้ถือเอาคำพิพากษาแทนการแสดงเจตนาของจำเลย โดยโจทก์สามารถนำคำพิพากษาไปแสดงต่อเจ้าพนักงานเพื่อให้จดทะเบียนโอนที่พิพาทหรือจดทะเบียนหย่าให้โจทก์ แม้จำเลยซึ่งเป็นคู่กรณีจะมิได้ไปพบเจ้าพนักงานด้วยก็ตาม

การขอให้จับกุมและกักขังลูกหนี้

มักใช้ในกรณีฟ้องขอให้ขับไล่จำเลยออกจากที่ดินหรือบ้านพิพาท หากศาลมีคำพิพากษาคำขอของโจทก์ แต่จำเลยไม่ยอมออกจากที่ดินหรือบ้านพิพาท โจทก์มีสิทธิขอให้จับกุมและกักขังจำเลยไว้จนกว่าจะยอมออกไปจากที่ดินหรือบ้านพิพาท

แต่วิธีการนี้จะใช้ได้ต่อเมื่อเข้าหลักเกณฑ์ ๒ ประการ คือประการแรก จำเลยสามารถปฏิบัติตามคำพิพากษาได้ แต่ไม่ยอมปฏิบัติตามและประการที่สอง ต้องปรากฏด้วยว่าไม่มีวิธีการอื่นที่จะบังคับได้นอกจากจะต้องจับหรือจำจำเลยไว้ ดังนั้น ถ้าจำเลยยังสามารถปฏิบัติตามคำพิพากษาได้ หรือยังมีวิธีบังคับคดีอย่างอื่นได้ ศาลจะไม่สั่งให้จับกุมหรือกักขังจำเลย

ตัวอย่าง ศาลพิพากษาให้จำเลยชำระหนี้โจทก์ ๑๐,๐๐๐ บาท โดยกำหนดในคำบังคับ ให้จำเลยชำระภายใน ๑ เดือน ปรากฏว่าจำเลยมีทรัพย์สินมากมาย แต่จำเลยไม่ยอมชำระ โจทก์จึงขอให้ศาลจับกุมกักขังจำเลย เช่นนี้ศาลย่อมไม่อนุญาตเพราะโจทก์มีโอกาสใช้วิธีอื่น คือยึดทรัพย์จำเลยมาชำระหนี้ได้อยู่แล้ว

หรือ ศาลพิพากษาให้ขับไล่จำเลย โดยออกคำบังคับกำหนดให้จำเลยออกจากบ้านพิพาทภายใน ๑ เดือน แต่จำเลยขัดขืนจึงไม่ยอมออกเช่นนี้ เห็นได้ว่าจำเลยสามารถปฏิบัติตามคำพิพากษาได้ แต่ไม่ยอมปฏิบัติ และไม่มีวิธีอื่นที่จะบังคับให้จำเลยออกจากบ้านพิพาทได้ ดังนั้นศาลก็มีอำนาจสั่งให้ขังจำเลยเพื่อให้ปฏิบัติตามคำพิพากษาได้

หรือ ศาลพิพากษาให้ชำระหนี้แก่โจทก์ ๑๐,๐๐๐ บาท โดยออกคำบังคับกำหนดให้จำเลยชำระภายใน ๑ เดือน แต่จำเลยไม่มีเงินหรือทรัพย์สินอื่นใดที่จะชำระหนี้ได้ เช่น เป็นคนหาเช้ากินค่ำไปวัน ๆ เช่นนี้เห็นได้ว่าจำเลยไม่สามารถชำระหนี้ตามคำพิพากษาได้ ดังนั้นแม้ว่าจะไม่มีวิธีบังคับอื่นใดที่โจทก์จะพึงใช้บังคับจำเลยได้ก็ตาม ศาลก็จะไม่จับกุมและกักขังจำเลยเพื่อให้ปฏิบัติตามคำพิพากษา เพราะแม้ศาลจับกุมและกักขังจำเลยไว้ จำเลยก็ไม่มีทางชำระหนี้ตามคำพิพากษาได้

การบังคับคดีโดยถือเอาคำพิพากษาแทนการแสดงเจตนาของจำเลยกับขอให้จับกุมและกักขังจำเลย โจทก์หรือเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาไม่มีความจำเป็นต้องตั้งเจ้าพนักงานบังคับคดีไปทำการยึดทรัพย์หรืออายัดทรัพย์ จึงไม่ต้องขอออก “หมายบังคับคดี” ก่อน แต่อย่างไรก็ตาม กรณีดังกล่าวศาลยังคงต้องออก “คำบังคับ” แจ้งให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาทราบเช่นเดียวกัน เพื่อให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาทราบว่าจะต้องปฏิบัติตามคำบังคับ ดังกล่าวภายในระยะเวลาเท่าใด

การให้เจ้าพนักงานบังคับคดีเข้าดำเนินการ

ในกรณีฟ้องขับไล่ หากจำเลยหรือลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่ยอมออกจากที่ดินหรือบ้านพิพาทหรือ รื้อถอนสิ่งปลูกสร้างออกไปจากที่ดิน ที่อยู่อาศัยหรือทรัพย์สินที่ครอบครอง ยังมีวิธีการบังคับคดีให้เป็นไปตามคำพิพากษาได้อีกทางหนึ่ง โดยโจทก์หรือเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาขอให้ศาลตั้งเจ้าพนักงานบังคับคดี เพื่อจัดการให้ เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาเข้าครอบครองทรัพย์สินดังกล่าว

ถ้าทรัพย์สินที่ต้องจัดการตามคำสั่งศาลนั้นไม่มีคนอยู่อาศัย เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจมอบทรัพย์สินนั้น ทั้งหมดหรือบางส่วนให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาเข้าครอบครองได้ทันที และถ้าจำเป็น เจ้าพนักงานบังคับคดีมี อำนาจทำลายสิ่งกีดขวางอันเป็นอุปสรรคในการที่จะจัดการให้เข้าครอบครองได้ตามสมควร เช่น จัดกุญแจประตู บ้าน เป็นต้น

แต่ถ้าจำเลยหรือลูกหนี้ตามคำพิพากษารวมทั้งบริวารยังคงอยู่ในทรัพย์สินนั้น เจ้าพนักงานบังคับคดี จะต้องรายงานต่อศาล เพื่อมีคำสั่งจับกุมและกักขังลูกหนี้ ตามคำพิพากษาหรือบริวาร เจ้าพนักงานบังคับคดีไม่มี สิทธินำตัวจำเลยออกไปจากทรัพย์สินพิพาทหรือรื้อถอนเอง

การบังคับคดีที่เกี่ยวข้องกับบุคคลภายนอก

ก) การร้องขอทรัพย์

เป็นกรณีที่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาขอให้ศาลยึดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา โดยนำเจ้า- พนักงานบังคับคดีไปยึดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา แต่ปรากฏว่าทรัพย์สินนั้นไม่ใช่ของลูกหนี้ตามคำพิพากษา กฎหมายเปิดโอกาสให้บุคคลภายนอกผู้เป็นเจ้าของที่แท้จริงมาร้องคัดค้านและขอให้ศาลปล่อยทรัพย์สินที่ยึดไว้นั้นได้ ซึ่งเรียกว่า “การร้องขอทรัพย์” แต่ทั้งนี้จะต้องร้องขอทรัพย์ก่อนที่จะมีการเอาทรัพย์สินนั้นออกขายทอดตลาดหรือ จำหน่ายโดยวิธีอื่น

ข) การขอคืนส่วน

เป็นกรณีที่ทรัพย์สินที่นำยึด มีบุคคลอื่นเป็นเจ้าของร่วมด้วย บุคคลอื่นนั้นมีสิทธิ “ร้องขอคืนส่วน” หรือขอแบ่งเงินที่ได้จากการขายทอดตลาดทรัพย์สินนั้นในฐานะที่ตนเป็นเจ้าของร่วมได้

กฎหมายมิได้กำหนดเวลาในการยื่นคำร้องขอคืนส่วนไว้ ดังนั้น แม้จะมีการขายทอดตลาดทรัพย์สิน นั้นแล้ว ก็ยังอาจยื่นคำร้องขอคืนส่วนได้

ก) การขอเฉลี่ยทรัพย์สิน

เป็นกรณีที่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาคดีอื่น ๆ มาขึ้นคำร้องขอรับชำระหนี้โดยขอเฉลี่ยกับเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาผู้นำยึดทรัพย์สินของลูกหนี้ไว้ในคดีที่มีการยึดทรัพย์สินไว้แล้วนั้น ทั้งนี้เพราะกฎหมายกำหนดไว้ว่าเมื่อเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาได้ยึดหรืออายัดทรัพย์สินของลูกหนี้ไว้แล้ว เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาในคดีอื่นจะยึดหรืออายัดทรัพย์สินเดียวกันนั้นอีกไม่ได้

แต่ศาลจะอนุญาตตามคำร้องขอเฉลี่ยทรัพย์สินต่อเมื่อเห็นว่าผู้ยื่นคำขอไม่สามารถเอาชำระหนี้ได้จากทรัพย์สินอื่น ๆ ของลูกหนี้ตามคำพิพากษาเท่านั้น อย่างไรก็ตามแม้ลูกหนี้ตามคำพิพากษา จะยังมีทรัพย์สินอื่นที่ยังไม่ถูกยึดอยู่อีก แต่ถ้าถึงมือผู้อื่นก็ไม่สามารถชำระหนี้ตามคำพิพากษาของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาคดีอื่นแล้ว เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาคดีนั้นก็มีสิทธิขอเฉลี่ยทรัพย์สินได้

การขอเฉลี่ยทรัพย์สิน ต้องร้องขอภายในกำหนดเวลาดังนี้

๑. กรณียึดทรัพย์สิน เพื่อขายทอดตลาดหรือจำหน่ายโดยวิธีอื่น ต้องขอเฉลี่ยใน ๑๔ วัน นับแต่วันขายทอดตลาดหรือจำหน่ายทรัพย์สิน

๒. กรณีอายัดทรัพย์สิน ต้องขอเฉลี่ยก่อนที่มีการชำระเงินหรือส่งทรัพย์สินตามที่อายัดไว้และไม่ว่ากรณีใด ๆ จะยื่นขอเฉลี่ยเกินกว่า ๓ เดือนนับแต่วันอายัดไม่ได้

๓. กรณียึดเงิน ต้องขอเฉลี่ยภายใน ๑๔ วัน นับแต่วันยึด

สรุป

การบังคับคดีแพ่งดังกล่าวมาข้างต้นนั้น จะบรรลุผลต่อเมื่อลูกหนี้ ตามคำพิพากษามีทรัพย์สินพอหรือเกือบพอชำระหนี้ แต่บิดพริ้วไม่ยอมชำระหนี้เท่านั้น ดังนั้นถ้าลูกหนี้ไม่มีทรัพย์สินอะไรที่สามารถนำมาชำระหนี้ได้ จะหาเงินมาดำรงชีวิตไปแต่ละวันยังไม่ค่อยพอ แม้โจทก์ชนะคดีก็ย่อมไม่มีทางได้รับชำระหนี้

ก่อนฟ้องคดีโจทก์จึงควรตรึกตรองดูให้ดีว่า เมื่อชนะคดีแล้ว มีทางที่จะได้รับชำระหนี้ตามคำพิพากษามากน้อยเพียงใด เพราะการฟ้องคดีนั้นย่อมต้องเสียค่าใช้จ่ายหลายอย่าง เช่น ค่าจ้างทนายความ ค่าขึ้นศาล ค่าส่งหมายต่าง ๆ เป็นต้น หากเห็นว่าลูกหนี้ไม่มีทางชำระหนี้ได้ โจทก์ควรติดต่อกับลูกหนี้เพื่อให้โอกาสลูกหนี้ผ่อนชำระหนี้ตามกำลังความสามารถของลูกหนี้ ซึ่งดีกว่าการชนะคดี แต่ได้รับเพียงตัวเลขตามคำพิพากษาโดยไม่สามารถบังคับให้ลูกหนี้ชำระหนี้ได้เลย

สิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา

ผู้ต้องหาหรือจำเลยคือใคร

ผู้ต้องหา คือบุคคลผู้ถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิดแต่ยังมิได้ถูกฟ้องต่อศาล และอาจถูกจับนำมาควบคุมไว้เพื่อทำการสอบสวน

จำเลย คือบุคคลซึ่งถูกฟ้องยังศาลแล้ว โดยข้อหาว่าได้กระทำความผิด

ผู้ต้องหาจะถูกคุมขังในชั้นสอบสวนนานเท่าใด

จะกล่าวเฉพาะคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลแขวง และศาลจังหวัดเท่านั้น

๑. คดีที่อยู่ในอำนาจศาลแขวง ซึ่งได้แก่คดีที่มีอัตราโทษอย่างสูง จำคุกไม่เกิน ๓ ปี หรือปรับไม่เกิน ๖๐,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ พนักงานสอบสวนจะต้องส่งตัวผู้ต้องหาไปยังพนักงานอัยการเพื่อให้ยื่นฟ้องต่อศาลภายในกำหนดเวลา ๙๒ ชั่วโมง นับแต่เวลาที่ผู้ต้องหาถูกจับ แสดงว่าพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการจะควบคุมผู้ต้องหาไว้ได้ไม่เกิน ๙๒ ชั่วโมง แต่มิให้นับเวลาเดินทางตามปกติที่นำตัวผู้ต้องหาจากที่จับมายังที่ทำการของพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ และศาลรวมเข้าภายใน ๙๒ ชั่วโมงด้วย

ถ้าเกิดความจำเป็นไม่สามารถฟ้องได้ทันภายใน ๙๒ ชั่วโมง พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการต้องปฏิบัติดังนี้

ก. ยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอผิดฟ้องและฝากขังได้อีกคราวละไม่เกิน ๖ วัน แต่ทั้งนี้ต้องไม่เกิน ๓ คราว (รวม ๑๘ วัน)

ข. เมื่อครบกำหนดเวลาตามข้อ ก. แล้ว หากพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการมีเหตุจำเป็นยังไม่สามารถฟ้องคดีได้ ก็อาจยื่นคำร้องขอผิดฟ้องและฝากขังต่อศาลได้อีก ๒ คราว ๆ ละไม่เกิน ๖ วัน เช่นเดียวกัน

แต่ทั้งนี้ต้องแสดงถึงเหตุจำเป็นและนำพยานมาเบิกความประกอบจนเป็นที่พอใจแก่ศาล และผู้ต้องหาจะแต่งตั้งทนายเพื่อแสดงข้อคัดค้านและซักถามพยานก็ได้ จุดประสงค์ก็เพื่อต้องการให้ศาลเห็นว่าไม่มีความจำเป็นที่จะต้องขอผิดฟ้องและฝากขังต่อไป

อนึ่ง สำหรับความผิดลหุโทษ ซึ่งได้แก่ความผิดที่มีโทษจำคุกไม่เกิน ๑ เดือน หรือปรับไม่เกิน ๑,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ เจ้าพนักงานจะควบคุมตัวไว้ได้เพียงเท่าเวลาที่จะถามคำให้การ ชื่อและที่อยู่เท่านั้น จากนั้นต้องปล่อยตัวไป ความผิดลหุโทษนี้คดีมักเล็กลงไปโดยการเปรียบเทียบปรับในชั้นพนักงานสอบสวน แต่ถ้าหากไม่สามารถเปรียบเทียบปรับได้ พนักงานสอบสวนก็จะควบคุมตัวเพื่อนำไปฟ้องร้องต่อศาล

๒. คดีที่อยู่ในอำนาจศาลจังหวัด ศาลจังหวัดมีอำนาจเพียงใด ได้กล่าวไว้แล้วในตอนต้น โดยหลักแล้วกฎหมายห้ามมิให้ควบคุมผู้ถูกจับไว้เกินกว่าจำเป็นตามพฤติการณ์แห่งคดี หลักเกณฑ์ที่พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการจะควบคุมหรือขอให้ศาลขังผู้ต้องหาไว้ดังนี้

ก. ความผิดลหุโทษ ซึ่งได้แก่ความผิดที่มีโทษจำคุกไม่เกิน ๑ เดือน หรือปรับไม่เกิน ๑,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ พนักงานสอบสวนจะคุมผู้ต้องหาไว้ได้เพียงเท่าเวลาที่จะถามคำให้การ ชื่อและที่อยู่เท่านั้น

ข. ความผิดที่มีโทษจำคุกไม่เกิน ๑ ปี

(๑) พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการจะควบคุมผู้ต้องหาไว้ได้ไม่เกิน ๔๘ ชั่วโมง นับแต่มาถึงสถานตำรวจแต่ถ้ามีเหตุจำเป็นเพื่อทำการสอบสวนหรือมีเหตุจำเป็นอย่างอื่นจะควบคุมเกิน ๔๘ ชั่วโมงก็ได้ ทั้งนี้ต้องไม่เกิน ๗ วัน

(๒) ถ้าเกิดความจำเป็นจะต้องควบคุมผู้ต้องหาไว้เกินกำหนดเวลาตามข้อแรก เพื่อให้การสอบสวนเสร็จสิ้น พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการจะต้องส่งตัวผู้ต้องหามาศาลและยื่นคำร้องต่อศาลขอหมายขังผู้ต้องหาไว้ตามระยะเวลาดังนี้

ก. ความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกิน ๖ เดือน หรือปรับไม่เกิน ๕๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ขอให้ศาลขังได้ครั้งเดียวไม่เกิน ๗ วัน

ข. ความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินกว่า ๖ เดือน แต่ไม่ถึง ๑๐ ปี หรือปรับเกินกว่า ๕๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ขอให้ศาลขังได้หลายครั้งติด ๆ กัน ครั้งละไม่เกิน ๑๒ วัน แต่ทั้งหมดต้องไม่เกิน ๔๘ วัน

ค. ความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงตั้งแต่ ๑๐ ปีขึ้นไป จะมีโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม ขอให้ศาลขังได้หลายครั้งติด ๆ กัน ครั้งละไม่เกิน ๑๒ วัน แต่ทั้งหมดต้องไม่เกิน ๘๔ วัน

ในกรณีที่ศาลขังครบ ๔๘ วันแล้ว หากพนักงานอัยการหรือพนักงานสอบสวนยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อส่งขังต่อไปอีกโดยอ้างเหตุจำเป็น กรณีเช่นนี้ต้องนำพยานหลักฐานมาให้ศาลได้สวนจนเป็นที่พอใจ ในชั้นนี้ผู้ต้องหาจะแต่งตั้งทนายความเพื่อแถลงข้อคัดค้านและซักถามพยานก็ได้

อนึ่ง สำหรับคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลจังหวัดสมุทรปราการนั้น เนื่องจากศาลจังหวัดสมุทรปราการเป็นผู้ใช้อำนาจศาลแขวงในส่วนที่เกี่ยวกับคดีอาญาด้วย หากเป็นความผิดที่มีอัตราโทษอย่างสูงจำคุกไม่เกิน ๓ ปี หรือปรับไม่เกิน ๖๐,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ระยะเวลาการควบคุมตัวผู้ต้องหาหรือฝากขังผู้ต้องหาต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ในข้อ ๑ ว่าด้วยคดีที่อยู่ในอำนาจศาลแขวง นอกนั้นเป็นไปตามหลักเกณฑ์ในข้อ ๒ ว่าด้วยคดีที่อยู่ในอำนาจศาลจังหวัดสมุทรปราการ

ผู้ต้องหาที่ถูกควบคุมตัวในชั้นสอบสวนมีสิทธิดังนี้

๑. ให้การต่อพนักงานสอบสวนเมื่อถูกสอบสวน หรือปฏิเสธไม่ยอมให้การหรือขอไปให้การในชั้นศาล คำให้การต่อพนักงานสอบสวนนั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐานยืนยันผู้ต้องหาในการพิจารณาคดีของศาลได้

๒. ขอพบทนายเพื่อปรึกษาคดีที่ถูกกล่าวหา

๓. ขอประกันตัวต่อพนักงานสอบสวน

เมื่อมีการฝากขังหรือมัดฟ้อง ผู้ต้องหาสิทธิดังนี้

๑. แลลงคัดค้านคำร้องของพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการที่ขอฝากขังหรือมัดฟ้องต่อศาล
๒. ยื่นคำร้องขอประกันตัวต่อศาล หากศาลอนุญาตให้ขังตามที่พนักงานสอบสวนหรือพนักงาน

อัยการขอ

ในกรณีที่ได้รับอนุญาตให้ประกันตัวจากศาล ผู้ต้องหาต้องมาศาลทุกครั้ง พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการยื่นคำร้องขอฝากขังต่อ และผู้ประกันอาจยื่นคำร้องขอประกันตัวต่อโดยให้ถือหลักทรัพย์และสัญญาเดิม

การสู้คดีในศาล

๑. กรณีพนักงานอัยการเป็นโจทก์ พนักงานอัยการต้องนำตัวผู้ต้องหามาศาล และศาลอาจสั่งประทับฟ้องได้เลยทีเดียวโดยไม่ต้องทำการไต่สวนมูลฟ้อง
๒. กรณีที่ราษฎรเป็นโจทก์ ศาลจะต้องทำการไต่สวนมูลฟ้องก่อน โดยศาลจะส่งสำเนาคำฟ้องกับแจ้งวันนัดไต่สวนให้จำเลยทราบ จำเลยจะมาหรือไม่มาฟังการไต่สวนและจะตั้งทนายให้ซักค้านพยานโจทก์ด้วยหรือไม่ก็ได้

ในวันไต่สวนมูลฟ้อง ถ้าจำเลยจะรอฟังคำสั่งศาล จำเลยควรเตรียมหลักทรัพย์มาเพื่อขอประกันตัวด้วย เพราะหากศาลมีคำสั่งว่าคดีมีมูลให้ประทับฟ้องโจทก์ไว้พิจารณา ศาลอาจรับตัวจำเลยไว้ขังในระหว่างพิจารณาได้ ทางปฏิบัติศาลอาจไม่รับตัวจำเลยไว้ขังทันที แต่จะให้โอกาสจำเลยเตรียมตัวสู้คดีโดยจะนัดวันให้จำเลยยื่นคำให้การแก้คดีอีกครั้งหนึ่ง ในวันนัดแก้คดีจึงจะรับตัวจำเลยไว้ขังในระหว่างพิจารณาเว้นแต่จำเลยจะมีประกันตัวไป

เมื่อศาลประทับฟ้องแล้วหากจำเลยจะสู้คดีควรปฏิบัติดังนี้

๑. ยื่นคำร้องขอประกันตัวต่อศาล ทั้งนี้ไม่ว่าจำเลยจะได้รับอนุญาตให้ประกันตัวในชั้นสอบสวนมาแล้วหรือไม่ก็ตาม
๒. ยื่นคำให้การต่อศาลหากจำเลยประสงค์จะให้การ
๓. หาทนายเพื่อช่วยเหลือตนในการดำเนินคดีต่อไป

การหาทนาย

โดยปกติจำเลยจะต้องหาทนายเอง และเสียค่าใช้จ่ายของตนเอง เว้นแต่ในคดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงตั้งแต่ ๑๐ ปีขึ้นไป หรือคดีที่จำเลยเป็นเด็กอายุไม่เกิน ๑๗ ปี รวมทั้งคดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูง ๕ ปี แต่ไม่เกิน ๑๐ ปี และจำเลยยากจน ถ้าจำเลยไม่มีทนายและต้องการทนาย ศาลจะตั้งทนายให้ โดยจำเลยไม่ต้องเสียค่าจ้างให้ทนาย แต่ศาลจะเป็นผู้จ่ายเงินรางวัลให้แก่ทนายเอง ทั้งนี้ต้องเป็นไปตามกฎหมายและระเบียบ

การให้การต่อศาล

เมื่อศาลประทับฟ้องแล้ว ก่อนที่ศาลจะพิจารณาคดีต่อไปศาลจะอ่านและอธิบายฟ้องให้จำเลยฟัง และถามว่าได้กระทำความผิดจริงหรือไม่ จำเลยจะให้การหรือไม่ให้การก็ได้ ถ้าจำเลยประสงค์จะให้การควรปฏิบัติ ดังนี้

๑. ถ้าจำเลยกระทำความผิดจริง ควรให้การรับสารภาพต่อศาล เพราะการรับสารภาพเป็นเหตุบรรเทาโทษ อย่างหนึ่ง ซึ่งโดยปกติศาลจะปรานีลดโทษให้อันเป็นผลดีแก่จำเลยที่จะได้รับโทษในสถานเบา

๒. ถ้าจำเลยมิได้กระทำความผิดหรือประสงค์จะต่อสู้คดีควรให้การปฏิเสธความผิด ส่วนจะให้การในรายละเอียดอย่างไรจึงจะเป็นผลดีแก่จำเลยควรปรึกษานาย

๓. มีคดีบางประเภทกฎหมายยกเว้นโทษให้ บางกรณีกฎหมายว่าไม่เป็นความผิด บางกรณีกฎหมายถือว่าเป็นความผิดแต่ไม่ต้องรับโทษ บางกรณีกฎหมายให้อำนาจศาลที่จะลงโทษน้อยกว่าโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย หรือบางกรณีกฎหมายลดมาตราส่วนโทษให้ เช่นการกระทำด้วยความจำเป็น การกระทำโดยป้องกันตัว การกระทำโดยบันดาลโทสะ การกระทำในขณะที่ไม่รู้ผิดชอบ สามีกระทำต่อภริยา หรือภริยากระทำต่อสามี บุพการีกระทำต่อผู้สืบสันดาน ผู้สืบสันดานกระทำต่อบุพการี หรือพี่หรือน้องร่วมบิดามารดาเดียวกันกระทำต่อกัน หรือในคดีที่เด็กอายุไม่เกิน ๑๗ ปี เป็นผู้กระทำความผิด ดังนั้นจำเลยจะให้การอย่างไรเพื่อให้ได้รับประโยชน์ตามเงื่อนไขของกฎหมาย ควรปรึกษานาย

การขอให้ศาลรอกการลงโทษหรือรอกการกำหนดโทษ

๑. ในกรณีความผิดซึ่งศาลจะลงโทษจำคุกไม่เกินสองปี ถ้าปรากฏว่า จำเลยไม่เคยได้รับโทษจำคุกมาก่อน หรือได้รับโทษจำคุกมาก่อนแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ เมื่อศาลได้คำนึงถึงอายุ ประวัติ ความประพฤติ สติปัญญา การศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ และสิ่งแวดล้อมของผู้นั้น หรือสภาพความผิด หรือเหตุอันควรปรานีแล้ว ศาลอาจจะรอกการลงโทษ หรือรอกการกำหนดโทษจำคุกก็ได้ อันเป็นผลดีแก่จำเลยที่จะไม่ต้องรับโทษจำคุก

๒. จำเลยที่ประสงค์จะขอให้ศาลรอกการลงโทษ หรือรอกการกำหนดโทษ ควรเตรียมหลักฐานต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับอายุ ประวัติ ความประพฤติ ฯลฯ ดังกล่าวในข้อ ๑ ที่มีอยู่มาให้พร้อมแล้วยื่นต่อศาลเพื่อประกอบการใช้ดุลพินิจของศาล เช่นเรื่องอายุของจำเลยก็ควรมีสุดบัตรหรือสำเนาทะเบียนบ้าน หรือบัตรประชาชนมาแสดง ถ้าเป็นนักเรียนก็ควรมีใบรับรองจากโรงเรียน ถ้าเป็นข้าราชการ พนักงาน ลูกจ้าง ก็ควรมีคำรับรองจากผู้บังคับบัญชาหรือนายจ้าง หรือถ้าหากเป็นกรณีที่มีการชดใช้ค่าเสียหาย จำเลยก็นำผู้เสียหายมาแถลงต่อศาลด้วย หากนำมาไม่ได้จริง ๆ ก็ควรมีบันทึกข้อตกลงเรื่องค่าเสียหาย ซึ่งพนักงานสอบสวนทำไว้หรือให้พนักงานอัยการโจทก์รับรองว่าเป็นจริง

การพิจารณาคดีในศาลต้องทำต่อหน้าจำเลย

การพิจารณาและการสืบพยานในคดีอาญานั้น ศาลจะต้องกระทำต่อหน้าจำเลย จำเลยจึงต้องมาศาลทุกนัดที่มีการพิจารณาคดีเรื่องที่ตนถูกฟ้อง เว้นแต่

๑. ในคดีมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกิน ๑๐ ปี จะมีโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม หรือในคดีมีโทษปรับสถานเดียว เมื่อจำเลยมีทนายและจำเลยได้รับอนุญาตจากศาลที่จะไม่มาฟังการพิจารณาและการสืบพยาน
๒. ในกรณีที่มิมีจำเลยหลายคน ถ้าศาลพอใจตามคำแถลงของโจทก์ว่าการพิจารณาและการสืบพยานตามที่โจทก์ขอให้กระทำไม่เกี่ยวแก่จำเลยคนใด ศาลจะพิจารณาและสืบพยานลับหลังจำเลยนั้นก็ได้
๓. ในกรณีที่มีการส่งประเด็นไปสืบพยานที่ศาลอื่นหรือการเดินเผชิญสืบนอกศาล จำเลยจะไปฟังการพิจารณาหรือไม่ก็ได้

หน้าที่นำสืบ

ในคดีอาญากฎหมายสันนิษฐานว่าจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่าเป็นผู้กระทำผิด ดังนั้น โจทก์จึงมีหน้าที่นำสืบก่อนว่าจำเลยเป็นผู้กระทำผิด แล้วจำเลยจึงจะนำสืบแก้ข้อกล่าวหาของโจทก์

การอ่านคำพิพากษาหรือคำสั่ง

โดยปกติศาลต้องอ่านคำสั่งหรือคำพิพากษาให้จำเลยฟัง จำเลยจึงต้องมาฟังตามวันเวลาที่ศาลนัด ถ้าจำเลยไม่มาฟังและศาลมีเหตุสงสัยว่าจำเลยจงใจหลบหนีหรือจงใจไม่มาศาล ศาลจะออกหมายจับจำเลย ถ้ายังไม่ได้ตัวจำเลยมาภายใน ๑ เดือน นับแต่วันออกหมายจับ ศาลอาจอ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นลับหลังจำเลยได้โดยถือว่าจำเลยได้ฟังคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นแล้ว

การอุทธรณ์หรือฎีกา

๑. เมื่อศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์พิพากษาลงโทษจำเลยแล้ว ถ้าเป็นคดีที่ไม่ต้องห้ามอุทธรณ์หรือต้องห้ามฎีกา โจทก์จำเลยมีสิทธิอุทธรณ์หรือฎีกาไปยังศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกา โดยยื่นอุทธรณ์หรือฎีกาต่อศาลชั้นต้น กรณีอุทธรณ์ต้องยื่นภายในกำหนด ๑๕ วัน กรณีฎีกาต้องยื่นภายในกำหนด ๑ เดือน นับแต่วันอ่านหรือถือว่าได้อ่านคำพิพากษาให้จำเลยฟัง

คดีใดจะอุทธรณ์หรือฎีกาได้หรือไม่ควรปรึกษาทนาย

๒. กรณีจำเลยถูกจำคุกอยู่ในเรือนจำ จำเลยอาจยื่นอุทธรณ์หรือฎีกาต่อพัสดิภายในกำหนดอายุอุทธรณ์หรือฎีกาเพื่อให้พัสดิส่งไปยังศาล

๓. กรณีที่โจทก์อุทธรณ์หรือฎีกา หากศาลส่งสำเนาอุทธรณ์หรือสำเนาฎีกาให้จำเลยไม่ได้ ไม่ว่าจะเป็นเพราะหาตัวจำเลยไม่พบหรือจำเลยหลบหนี หรือจำเลยจงใจไม่รับสำเนาอุทธรณ์หรือสำเนาฎีกาก็ตาม ศาลชั้นต้นจะส่งสำนวนไปให้ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาพิจารณาพิพากษาคดีต่อไป

๔. จำเลยจะให้ทนายจำเลยยื่นอุทธรณ์หรือฎีกาต่อศาลแทนตนก็ได้ แต่ถ้าจำเลยและทนายต่างยื่นอุทธรณ์หรือฎีกาด้วยกัน ศาลจะเรียกจำเลยมาสอบถามให้เลือกเอาอุทธรณ์หรือฎีกาฉบับหนึ่งฉบับใดเพียงฉบับเดียว

๕. เมื่อศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์พิพากษาลงโทษจำคุกจำเลย หากเป็นคดีที่ไม่ต้องห้ามอุทธรณ์หรือฎีกา และจำเลยประสงค์จะขอให้ศาลปล่อยตัวชั่วคราวในระหว่างอุทธรณ์ฎีกา จำเลยต้องยื่นคำร้องขอประกันตัวพร้อมกับคำฟ้องอุทธรณ์หรือฎีกาโดยยื่นต่อศาลชั้นต้น แต่หากจำเลยทำคำฟ้องอุทธรณ์หรือฎีกายังไม่เสร็จ จำเลยต้องทำคำร้องว่าจะอุทธรณ์หรือฎีกากัดคำพิพากษาพร้อมกับยื่นคำร้องขอประกันตัวต่อศาลชั้นต้น ศาลชั้นต้นอาจจะสั่งเรื่องประกันนั้นเอง หรือส่งไปให้ศาลอุทธรณ์หรือฎีกาสั่ง

เมื่อคดีถึงที่สุดจำเลยมีสิทธิอย่างไร

เมื่อคดีถึงที่สุดจำเลยได้รับโทษอย่างไร จำเลยมีสิทธิที่จะทูลเกล้าฯ ถวายเรื่องราวต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวขอพระราชทานอภัยโทษ โดยจำเลยหรือผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้องต้องยื่นเรื่องราวต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ถ้าจำเลยต้องจำคุกอยู่ในเรือนจำ จะต้องยื่นต่อพิสหรือผู้บัญชาการเรือนจำก็ได้ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเป็นผู้ถวายความเห็นหรือคำแนะนำต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ

กรณีจำเลยต้องโทษประหารชีวิต จะทูลเกล้าถวายเรื่องราวได้เพียงครั้งเดียวภายในกำหนด ๖๐ วัน นับแต่วันฟังคำพิพากษา

ส่วนโทษอย่างอื่นจะยื่นทูลเกล้าเมื่อไรก็ได้ แต่ถ้าอุกยกหนหนึ่งแล้วจะยื่นใหม่อีกไม่ได้จนกว่าจะพ้นสองปีนับแต่วันอุกยกครั้งก่อน

โทษทางอาญา

๑. โทษทางอาญามีอยู่ ๕ สถาน คือโทษประหารชีวิต โทษจำคุก โทษกักขัง โทษปรับ และโทษริบทรัพย์สิน

๒. โทษประหารชีวิต จำเลยจะต้องถูกประหารชีวิตเมื่อพ้น ๖๐ วัน นับแต่วันฟังคำพิพากษานับถึงที่สุด เว้นแต่จำเลยจะทูลเกล้าฯ ถวายเรื่องราวขอให้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ด้รับการรอการประหารชีวิตไว้จนกว่าจะพ้น ๖๐ วัน นับแต่วันที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยถวายเรื่องราว แต่ถ้าทรงยกเรื่องราวนั้นเสียก็จะดำเนินการประหารชีวิตได้เลย

๓. จำเลยที่ต้องโทษจำคุกจะถูกขังไว้ในเรือนจำ การกำหนดระยะเวลาจำคุกจะนับวันเริ่มจำคุกรวมเข้าด้วย และนับเป็นหนึ่งวันเต็มโดยไม่คำนึงถึงจำนวนชั่วโมง

ถ้าระยะเวลาจำคุกกำหนดเป็นเดือน ถ้านับ ๓๐ วันเป็น ๑ เดือน ถ้ากำหนดเป็นปี ก็คำนวณตามปีปฏิทิน

๔. โทษกักขัง จำเลยจะถูกกักขังไว้ในสถานที่กักขังซึ่งกำหนดไว้แต่ไม่ใช่เรือนจำ โดยปกติจะนำไปกักขังที่สถานีตำรวจ

๕. โทษปรับ ถ้าจำเลยไม่ชำระค่าปรับภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันที่ศาลพิพากษา จะถูกยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับ หรือจะถูกกักขังแทนค่าปรับ

หากจำเลยไม่ชำระค่าปรับในวันฟังคำพิพากษา ศาลอาจสั่งให้กักขังแทนค่าปรับทันที โดยถือว่าเป็นการกักขังแทนค่าปรับไปพลางก่อน เว้นแต่จำเลยจะขอประกันตัวเพื่อหาเงินมาชำระค่าปรับ

การกักขังแทนค่าปรับถืออัตรา ๒๐ บาท ต่อ ๑ วัน และนับวันแรกเป็น ๑ วันเต็ม โดยไม่ต้องคำนึงถึงจำนวนชั่วโมงในกรณีที่จำเลยชำระค่าปรับ ศาลจะคิดหักวันที่จำเลยถูกคุมขังมาก่อนออกจากจำนวนเงินค่าปรับ ไม่ว่าจำเลยจะถูกคุมขังที่สถานีตำรวจหรือที่เรือนจำ

การกักขังแทนค่าปรับนั้นไม่ว่าค่าปรับจะมากเพียงใด ห้ามศาลกักขังเกิน ๑ ปี เว้นแต่ค่าปรับตั้งแต่ ๑๐,๐๐๐ บาทขึ้นไป ศาลจะสั่งกักขังเกินกว่า ๑ ปี แต่ไม่เกิน ๒ ปีก็ได้

๖. โทษริบทรัพย์ เป็นโทษซึ่งกระทำแก่ทรัพย์สินที่ถูกยึดไว้เป็นของกลาง

ในกรณีที่ศาลสั่งริบทรัพย์สิน หากเป็นทรัพย์สินซึ่งบุคคลได้ใช้หรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด หรือเป็นทรัพย์สินซึ่งบุคคลได้มาโดยกระทำความผิด และทรัพย์เหล่านี้เป็นทรัพย์สินของผู้อื่นซึ่งมิได้รู้เห็นเป็นใจ ค่วมในการกระทำความผิด เจ้าของทรัพย์สินที่แท้จริงอาจยื่นคำขอคืนต่อศาลได้ การยื่นคำร้องขอทรัพย์สินคืนนี้ โดยปกติยื่นได้ภายในกำหนด ๑ ปี นับแต่วันที่คำพิพากษาถึงที่สุด เว้นแต่กรณีที่กฎหมายบัญญัติไว้เป็นพิเศษ

ในกรณีที่ทรัพย์สินซึ่งกฎหมายบัญญัติไว้ว่าผู้ใดทำหรือมีไว้เป็นความผิด เช่น ปืนเถื่อน ฝิ่นหรือเฮโรอีน ไม่ว่าทรัพย์สินนั้นจะเป็นของผู้ใดศาลจะสั่งริบทั้งสิ้น และเจ้าของที่แท้จริงไม่อาจร้องขอคืนได้

ผู้ได้รับหมายเรียกเป็นพยาน

การพิจารณาคดีในศาลนั้นย่อมขึ้นอยู่กับพยานหลักฐานที่คู่ความนำเสนอต่อศาล ดังนั้น หากท่านเป็นผู้รู้เห็นเหตุการณ์ในคดี คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งก็อาจร้องขอให้ศาลออกหมายเรียกให้ท่านไปเป็นพยานได้ เมื่อท่านได้รับหมายเรียกเป็นพยานศาลแล้ว ควรระลึกถึงข้อแนะนำดังต่อไปนี้

๑. ตรวจสอบหมายเสียก่อน

เมื่อได้รับหมายเรียกให้ไปเป็นพยาน ต้องตรวจสอบในหมายเรียกว่าศาลที่ออกหมายเรียกเป็นศาลอะไร อยู่ที่ไหน เพราะในกรุงเทพมหานครและบางจังหวัดมีหลายศาลจะได้ไม่ต้องเสียเวลาหาหรือไปผิดศาล

ต้องตรวจสอบในหมายเรียกว่าให้พยานไปเบิกความในวัน เดือน ปี อะไร เวลา อะไร ปกติศาลจะนัดเวลา ๘.๓๐ นาฬิกา หรือ ๑๓.๓๐ นาฬิกา พยานในคดีอาญาที่เป็นแพทย์ ปกติศาลจะนัดเวลา ๑๓.๓๐ นาฬิกา

๒. ไปศาลตามเวลานัด

พยานที่ได้รับหมายแล้ว มีความจำเป็นไม่อาจไปศาลได้ต้องรีบแจ้งให้ศาลทราบเสียก่อนวันนัด การขัดขืนไม่ไปศาลอาจถูกศาลออกหมายจับ นอกจากนั้นยังมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาอีกด้วย

พยานควรไปถึงศาลให้ตรงตามเวลานัด เพราะถ้าถึงเวลานัดแล้วพยานยังไม่พร้อมศาลอาจเลื่อนการสืบพยานไป และพยานอาจต้องไปศาลใหม่อีก ทำให้เสียเวลาเพิ่มขึ้น

๓. หาห้องพิจารณาและรอการเบิกความ

เมื่อไปถึงศาลแล้วควรนำหมายเรียกไปสอบถามเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ หรือตรวจดูจากประกาศของศาลว่าคดีที่จะต้องเบิกความเป็นพยานนั้นศาลจะออกพิจารณาที่ห้องพิจารณาเลขที่เท่าไร แล้วควรไปรอที่ห้องพิจารณานั้น เพื่อคู่ความฝ่ายที่อ้างพยาน หรือเจ้าหน้าที่ศาลจะได้ทราบว่าพยานมาแล้ว

พยานคนใดจะเบิกความก่อนหลังสุดแล้วแต่ศาลหรือคู่ความฝ่ายที่อ้าง ผู้ที่ยังไม่ถึงคราวจะเบิกความต้องรอนอกห้องพิจารณาหรือที่ห้องพักพยาน

๔. การปฏิญาณหรือสาบานตน

เมื่อถึงคราวที่พยานเบิกความ เจ้าหน้าที่ศาลจะเป็นผู้เรียกก่อนเบิกความ พยานจะต้องปฏิญาณหรือสาบานตนตามลัทธิศาสนาของตน เว้นแต่

- (๑) บุคคลที่มีอายุต่ำกว่า ๑๔ ปี หรือหย่อนความรู้สึกผิดชอบ
- (๒) ภิกษุสามเณรในพระพุทธศาสนา
- (๓) บุคคลที่คู่ความตกลงกันว่าไม่ต้องปฏิญาณหรือสาบาน

สำหรับพระภิกษุสามเณรนั้นจะไม่ไปศาลและไม่เบิกความเลยก็ได้ พยานที่ขัดแย้งคำสั่งที่ให้ปฎิญาณ หรือสาบาน หรือให้เบิกความมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา

๕. การถามพยาน

เมื่อปฎิญาณหรือสาบานตนแล้ว พยานจะต้องตอบคำถามเกี่ยวกับข้อ อายุ ที่อยู่ และความเกี่ยวพันระหว่างพยานและคู่ความ

ต่อจากนั้นคู่ความหรือทนายฝ่ายที่อ้างพยานมาศาลจะซักถามเรื่องราวจากพยาน เมื่อฝ่ายที่อ้างพยานมาถามเสร็จแล้ว คู่ความหรือทนายอีกฝ่ายหนึ่งก็จะถามค้านพยาน เสร็จแล้วฝ่ายที่อ้างพยานมาอาจจะถามตักพยานอีกครั้งหนึ่ง

กฎหมายห้ามมิให้ถามพยานด้วยคำถามที่ไม่เกี่ยวกับประเด็นแห่งคดีหรือคำถามที่อาจทำให้พยานหรือคู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง หรือบุคคลภายนอกต้องรับโทษทางอาญา หรือคำถามที่เป็นการหมิ่นประมาทพยาน

๖. การเบิกความ

การเบิกความศาลอาจจะให้พยานเบิกความโดยวิธีเล่าเรื่องตามที่ตนได้เห็นหรือได้ยินมา หรืออาจจะให้เบิกความโดยวิธีตอบคำถามของศาลหรือคู่ความ

พยานจะต้องเบิกความเฉพาะเท่าที่ตนได้รู้ได้เห็นหรือได้ยินมาโดยตรงเท่านั้น ข้อความที่พยานทราบมาจากการบอกเล่าของผู้อื่น เป็นการบอกเล่ามีน้ำหนักน้อย

พยานจะต้องเบิกความด้วยวาจา ห้ามมิให้อ่านข้อความที่จดหรือเขียนมา เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากศาลหรือเป็นพยานผู้เชี่ยวชาญ

๗. พยานเบิกความเสร็จ

เมื่อเบิกความเสร็จแล้ว พยานข้อมหอดหน้าที่ที่จะอยู่ในศาล เว้นแต่ศาลจะมีคำสั่งเป็นอย่างอื่น

๘. เลื่อนการสืบพยาน

ในกรณีที่มีการเลื่อนการสืบพยาน เจ้าหน้าที่ศาลอาจจะให้พยานลงชื่อรับทราบวันเวลานัดครั้งต่อไป และศาลจะไม่ออกหมายเรียกไปอีกโดยถือว่าพยานได้ทราบวันเวลานัดของศาลแล้ว

๙. คำพยานและคำปฎิญาณ

พยานในคดีแพ่งอาจได้รับคำพยานและคำปฎิญาณตามที่กฎหมายกำหนดไว้โดยศาลสั่งให้ฝ่ายที่อ้างพยานเป็นผู้จำ

พยานในคดีอาญา สำหรับในกรุงเทพมหานครจะไม่ได้รับคำพยานและคำปฎิญาณ แต่ในต่างจังหวัดพนักงานอัยการจะจ่ายคำพยานและคำปฎิญาณให้แก่พยานของตนตามระเบียบ ในกรณีที่ยาญกรเป็นโจทก์ และเป็นพยานหมาย โจทก์ต้องจ่ายคำพยานให้พยานเท่าที่เสียไปจริงตามสมควร

๑๐. การเบิกความเท็จ

พยานเบิกความอันเป็นเท็จในการพิจารณาคดีต่อศาล ถ้าความเท็จนั้นเป็นข้อสำคัญในคดี มีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๗๗ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน ๕ ปี หรือปรับไม่เกิน ๑๐,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าเป็นการเบิกความเท็จในการพิจารณาคดีอาญา ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน ๗ ปี และปรับไม่เกิน ๑๔,๐๐๐ บาท

ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ศาลยุติธรรม
(www.library.coj.go.th)

การไปศาลและปฏิบัติตนในศาล

ท่านที่มีกิจธุระหรือความจำเป็นที่จะต้องไปศาลไม่ว่าในฐานะที่เป็นคู่ความ เป็นพยาน ไปประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย ไปฟังการพิจารณาคดี หรือไปพบผู้ต้องขังซึ่งศาลเบิกตัวมาพิจารณาคดีก็ตาม โปรดปฏิบัติดังต่อไปนี้

๑. ถ้าต้องไปตามหมายของศาล ก่อนไปควรตรวจสอบดูหมายให้แน่ชัดว่าเป็นหมายของศาลไหน เรื่องอะไร เมื่อใด เพื่อจะเตรียมตัวให้ถูกต้อง เช่นอาจเป็นหมายเรียกให้ไปเป็นพยาน ให้ส่งเอกสาร หรือหมายนัดให้ส่งตัวจำเลย ฯลฯ และขอให้นำหมายนั้นไปด้วยเพื่อความสะดวกในการติดต่อสอบถามเมื่อไปถึงศาลแล้ว

หากมีเหตุขัดข้องไม่อาจไปศาลหรือปฏิบัติตามหมายนั้นได้ ขอให้แจ้งให้ศาลทราบล่วงหน้าเสียแต่เนิ่น ๆ ว่ามีเหตุขัดข้องอย่างไร เช่นเพราะเจ็บป่วยหรือติดราชการสำคัญ หากมีใบรับรองของแพทย์ว่าป่วยหรือมีหนังสือรับรองของผู้บังคับบัญชาว่าติดราชการสำคัญแนบไปด้วยก็จะเป็นการดี

การไม่ไปศาลหรือไม่ปฏิบัติตามหมายศาลโดยไม่แจ้งเหตุขัดข้องให้ทราบอาจจะเกิดผลเสีย เช่นศาลออกหมายจับหรือสั่งถอนการประกันตัวจำเลย หรือสั่งปรับนายประกันได้

๒. ถ้าจะไปประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย จะต้องเตรียมหลักทรัพย์ เช่น เงินสด หนังสือแสดงสิทธิในที่ดิน เช่น โฉนดที่ดิน น.ส.๓ หรือ ส.ก.๑ ไปด้วย และควรมีหนังสือรับรองของเจ้าพนักงานที่ดินหรือนายอำเภอท้องที่ไปแสดงว่าที่ดินดังกล่าวมีราคาปานกลางไร่ว่างเปล่า

– บัตรประจำตัวประชาชนหรือบัตรประจำตัวข้าราชการ

– ในกรณีนายประกันมีคู่สมรส ต้องให้คู่สมรสเซ็นยินยอมในคำร้องขอลปล่อยชั่วคราว (คำร้องขอประกัน) และนำบัตรประจำตัวคู่สมรสไปแสดงด้วย

๓. ห้ามนำอาวุธทุกชนิดเข้าไปในบริเวณศาล ถ้าท่านมีอาวุธติดตัวไปจะต้องเก็บหรือฝากไว้ที่อื่นเสียก่อนที่จะเข้าไปในศาล มิฉะนั้นจะเป็นการละเมิดอำนาจศาล

๔. เมื่อไปถึงศาลแล้ว หากมีข้อสงสัยในเรื่องใดขอให้สอบถามเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง หรือจำศาล เช่นไปเป็นพยานศาลก็ควรสอบถามว่าคดีเรื่องนั้นศาลจะพิจารณาที่ห้องพิจารณาไหน และควรแจ้งให้เจ้าหน้าที่ประจำห้องพิจารณานั้นและคู่ความที่อ้างท่านมาเป็นพยานทราบว่าท่านมาศาลแล้ว

เมื่ออยู่ในบริเวณศาล ท่านจะต้องประพฤติตนให้เรียบร้อย ไม่ส่งเสียงดัง หรือทะเลาะวิวาทกัน ไม่เปิดบังตาชะโงกดูห้องพิจารณาห้องนั้นห้องนี้ ถ้าเข้าไปฟังการพิจารณาก็ให้เข้าไปเลย อย่าทำลับ ๆ ล่อ ๆ หรือเข้า ๆ ออก ๆ เป็นที่รำคาญแก่ผู้อื่นและรบกวนการพิจารณาคดี

๕. โดยปกติการพิจารณาคดีของศาลจะทำโดยเปิดเผย ประชาชนทั่วไปมีสิทธิเข้าไปฟังการพิจารณาคดีได้ แม้จะมีข้อยกเว้นของความหรือไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับคดีนั้น ทางศาลได้จัดที่นั่งสำหรับประชาชนเข้ามาฟังการพิจารณาไว้ทุกห้อง

ควรระลึกว่าศาลปฏิบัติหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดีในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์

ผู้ที่เข้าไปฟังการพิจารณาของศาลต้องให้ความเคารพต่อศาลโดยแต่งตัวให้สุภาพเรียบร้อย ไม่สวมรองเท้าแตะ ไม่สูบบุหรี่หรือทำเสียงดัง ไม่สูบบุหรี่หรืออ่านหนังสือพิมพ์และไม่ถ่ายภาพโดยไม่ได้รับอนุญาตจากศาล เมื่อศาลออกนั่งพิจารณา ผู้ที่อยู่ในห้องพิจารณาต้องลุกขึ้นยืนเป็นการแสดงความเคารพ ถ้าศาลอ่านคำพิพากษา คู่ความจะต้องยืนฟังคำพิพากษา ส่วนบุคคลอื่น ๆ ไม่ต้องยืน

๖. ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ไม่ได้ประกันตัว เมื่อถึงวันนัดพิจารณา ศาลจะเบิกตัวจากเรือนจำมาควบคุมไว้ที่ศาล ญาติหรือเพื่อนมักจะถือโอกาสนี้มาพบปะเยี่ยมเยียน ซึ่งคนระเบียบแล้วจะเข้าเยี่ยมไม่ได้ ต้องไปเยี่ยมที่เรือนจำ แต่เจ้าหน้าที่อาจผ่อนผันให้พูดคุยถามกันได้จากนอกห้องขังในระยะห่าง ๆ และให้ฝากสิ่งของ เช่น อาหารหรือบุหรี่ได้ โดยให้เจ้าหน้าที่เรือนจำตรวจเสียก่อน อาหารควรใส่ภาชนะที่ตรวจได้ง่าย และควรเขียนชื่อและนามสกุลของผู้รับไว้ด้วยเพื่อความสะดวกของเจ้าหน้าที่ในการส่งมอบ ถ้าจะฝากเงินเจ้าหน้าที่เรือนจำออกไปรับเงินให้และจะจ่ายให้เป็นรูปของแทนเงิน

สิ่งของต่อไปนี้เป็นของต้องห้าม จะส่งให้แก่ผู้ต้องขังไม่ได้ คือ

- (๑) ฝิ่น 鴉片 หรือยาเสพติด หรือของมีนเมาอย่างอื่น
- (๒) สุราหรือน้ำเมาซึ่งคั้นแล้วมาอย่างสุรา
- (๓) เครื่องอุปกรณ์สำหรับการพนัน
- (๔) เครื่องอุปกรณ์ในการหลบหนี
- (๕) อาวุธต่าง ๆ
- (๖) ของเน่าเสียหรือของมีพิษต่อร่างกาย
- (๗) วัตถุระเบิดหรือน้ำมันเชื้อเพลิง
- (๘) สัตว์มีชีวิต

๗. หากท่านไม่ได้รับความสะดวกประการใด โปรดแจ้งจำศาลหรือผู้พิพากษาหัวหน้าศาลอย่าเสียเงินเสียทองให้แก่ผู้ใด ที่แอบอ้างว่าจะช่วยให้ได้รับความสะดวก

๘. ผู้ได้รับหมายเรียกเป็นพยาน ผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา และผู้ประสงฆ์จะขอประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยต่อศาล โปรดอ่านคำแนะนำเกี่ยวกับเรื่องนั้นโดยเฉพาะ

รายละเอียดต่าง ๆ หรือมีปัญหาประการใด กรุณาติดต่อสอบถามได้ที่เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์หรือจำศาล

๘. ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดของศาลอันว่าด้วยการรักษาความเรียบร้อย เช่น พกอาวุธเข้ามาในบริเวณศาล หรือประพุดคนไม่เรียบร้อยในบริเวณศาล ข่มขู่หรือว่ากระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล ซึ่งศาลมีคำสั่งลงโทษได้ออกจากบริเวณศาล หรือลงโทษจำคุกได้ไม่เกินหกเดือนหรือปรับไม่เกินห้าร้อยบาท หรือทั้งจำทั้งปรับได้ทันที

ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ศาลยุติธรรม
(www.library.coj.go.th)

การขอประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยต่อศาล

ขอประกันตัวได้เมื่อใด

การขอลปล่อยชั่วคราวหรือที่เรียกว่า “ขอประกันตัว” ผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาต่อศาลทำได้สองระยะ คือ

๑. ชั้นฝากขังระหว่างสอบสวน

เมื่อผู้ต้องหาถูกจับในความผิดฐานใดฐานหนึ่ง พนักงานสอบสวนมีอำนาจควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้เพียงชั่วระยะเวลาหนึ่ง (ไม่เกิน ๓ วัน สำหรับคดีที่ขึ้นศาลอาญา และศาลจังหวัด, ไม่เกิน ๑๒ ชั่วโมง สำหรับคดีที่ขึ้นศาลแขวง) หลังจากนั้นหากการสอบสวนยังไม่เสร็จ และจำเป็นต้องควบคุมผู้ต้องหาต่อไป พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการจะต้องร้องขอต่อศาลให้ศาลสั่งขังผู้ต้องหาในระหว่างสอบสวนต่อไปอีกซึ่งเรียกว่า “ฝากขัง”

เมื่อพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการนำผู้ต้องหาไปฝากขังต่อศาลใด ผู้ต้องหาจะมีสิทธิขอให้ศาลปล่อยตัวชั่วคราว สำหรับระยะเวลาที่ศาลให้ฝากขังได้ ซึ่งเรียกกันทั่วไปว่าขอประกันตัว การฝากขังในศาลแขวงมีกำหนดช่วงละ ๖ วัน การฝากขังในศาลอาญาหรือศาลจังหวัด ถ้าเป็นความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกไม่เกิน ๖ เดือน หรือปรับไม่เกิน ๕๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับมีกำหนดช่วงเวลาเดียวไม่เกิน ๓ วัน แต่ถ้าอัตราโทษเกินกว่านี้จะมีกำหนดเวลาช่วงละไม่เกิน ๑๒ วัน หากพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการขอฝากขังต่อ ผู้ต้องหาที่ขอประกันตัวต่อไปได้อีก

๒. ชั้นพิจารณาของศาล

เมื่อศาลรับคำฟ้องของโจทก์และรับตัวจำเลยไว้พิจารณาคดีแล้ว จำเลยจะอยู่ในอำนาจของศาลตลอดไปจนกว่าจะเสร็จคดี แต่จำเลยมีสิทธิขอประกันต่อศาลที่พิจารณาคดีนั้น ถ้าเป็นการพิจารณาชั้นอุทธรณ์หรือฎีกา จะยื่นต่อศาลชั้นต้นที่พิจารณาคดีนั้นหรือยื่นต่อศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาก็ได้

ใครมีสิทธิขอประกัน

๑. ผู้ต้องหา หรือจำเลย มีสิทธิขอประกันตัวเอง โดยวางหลักทรัพย์

๒. ผู้อื่นซึ่งเรียกว่า “นายประกัน” อาจเป็นญาติพี่น้องหรือบุคคลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องและยอมเป็นนายประกันให้ก็ได้

ผู้ขอประกันสามารถกรอกข้อความในคำร้องขอประกันได้ด้วยตนเอง ไม่จำเป็นต้องจ้างผู้ใดเขียน ถ้าสงสัยหรือไม่สามารถดำเนินการด้วยตนเองได้ ให้สอบถามเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ประจำศาล หรือขอให้เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์เขียนให้ก็ได้

หลักฐานที่ต้องใช้ในการขอประกัน

๑. หลักประกันมีอยู่ ๓ ชนิด คือ

- (๑) เงินสด
- (๒) หลักทรัพย์อื่น
- (๓) บุคคลมาเป็นหลักประกัน โดยแสดงหลักทรัพย์

คำว่า “หลักทรัพย์” อาจจะเป็นพันธบัตรของรัฐบาลซึ่งจดทะเบียนในการใช้เป็นหลักประกันที่ธนาคารแห่งประเทศไทยแล้ว สลากออมสิน เช็คของธนาคาร หรือหนังสือสำคัญแสดงสิทธิในที่ดิน เช่น โฉนดที่ดิน น.ส.๓ หรือ ส.ก.๑ สำหรับที่ดินควรมีหนังสือรับรองของเจ้าพนักงานที่ดิน หรือนายอำเภอท้องที่ไปแสดงด้วยว่าที่ดินดังกล่าวมีราคาปานกลางไร้ละเหวใด

ในกรณีที่จะนำสิ่งปลูกสร้างในโฉนดที่ดินมาขอประกันพร้อมกับโฉนด ต้องนำสำเนาทะเบียนบ้าน และหนังสือประเมินราคาส่งปลูกสร้างจากอำเภอมาร่วมด้วย

เมื่ออนุญาตให้ประกัน ศาลจะยึดหลักทรัพย์ไว้และออกใบรับให้ยึดถือเป็นหลักฐานเพื่อขอหลักทรัพย์คืนในภายหลัง

๒. บัตรแสดงตัวบุคคล

การนำบัตรแสดงตัวบุคคลที่ทางราชการออกให้ เช่น บัตรประจำตัวประชาชน บัตรข้าราชการ บัตรพนักงานรัฐวิสาหกิจ บัตรทหารผ่านศึก ใบอนุญาตขับขี่ไปด้วย ถ้านายประกันเป็นหญิงมีสามี ต้องให้สามีเซ็นยินยอมในคำร้องขอลดข้อชั่วคราวด้วย และนำบัตรประจำตัวสามีมาแสดงด้วย ศาลจะไม่ยึดหลักฐานนี้ไว้ เพียงแต่เพื่อประสงค์จะตรวจสอบไม่ให้มีการแอบอ้าง ซึ่งอาจทำให้เกิดการเสียหายแก่ทางราชการเท่านั้น

การปล่อยชั่วคราว (ประกัน) มีวิธี

การปล่อยชั่วคราวมี ๓ วิธี คือ

๑. การปล่อยชั่วคราวโดยไม่ต้องมีประกัน
๒. การปล่อยชั่วคราวโดยมีประกัน
๓. การปล่อยชั่วคราวโดยมีประกันและหลักประกัน

สำหรับความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกิน ๓ ปี ศาลจะปล่อยชั่วคราวไปโดยไม่ต้องมีประกันเลย กล่าวคือ ไม่ต้องทำสัญญาประกัน เพียงแต่ก่อนปล่อยตัวไป ต้องให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยสาบานหรือปฏิญาณตนว่าจะมาตามนัดหรือหมายเรียก หรือศาลจะให้ทำสัญญาประกัน หรือทำสัญญาประกันและมีหลักประกันด้วยก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับดุลพินิจของศาล

ส่วนความผิดที่มีอัตราจำคุกอย่างสูงเกิน ๓ ปีขึ้นไป ศาลจะปล่อยชั่วคราวไปได้ต่อเมื่อให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยมีประกัน คือทำสัญญาประกัน และศาลจะกำหนดให้มีหลักประกันด้วยก็ได้

อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติโดยทั่วไปแล้ว การปล่อยชั่วคราวศาลมักจะให้ทำสัญญาประกันและมีหลักประกันด้วยเสมอ

ศาลจะให้ประกันเสมอไปหรือไม่

๑. คดีอาญาซึ่งมีอัตราโทษไม่สูงหรือไม่ร้ายแรง เช่น ลักทรัพย์ ทำร้ายร่างกาย ถ้าศาลเชื่อว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่หลบหนี การปล่อยชั่วคราวจะไม่เกิดความเสียหายแก่การดำเนินคดี และผู้ประกันมีหลักทรัพย์ที่เชื่อถือได้ โดยทั่วไปแล้วศาลจะอนุญาตให้ประกันในวันนั้น โดยตราประกันตามสมควรแก่ข้อหา

๒. คดีที่มีอัตราโทษอย่างสูงเกิน ๑๐ ปี เช่น ปล้นทรัพย์ หรือฆ่าผู้อื่น กฎหมายบัญญัติว่าศาลจะต้องสอบถามพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือโจทก์ก่อนว่าจะกีดกันหรือไม่ ถ้าไม่อาจถามได้โดยมีเหตุอันสมควร ศาลจะงดการถามเสียก็ได้ ต่อจากนั้นศาลจะมีคำสั่งไปตามที่เห็นสมควร

อย่าหลงเชื่อผู้อ้างว่าจะช่วยเหลือด้วยประการใด ๆ เป็นอันขาด ทั้งนี้เพราะการที่ศาลจะอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ประกันต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดไว้

สัญญาประกันใช้ได้เพียงใด

๑. ชั้นฝากขังระหว่างสอบสวน สัญญาประกันใช้ได้เท่าระยะเวลาการฝากขังแต่ละครั้ง กล่าวคือในคดีอาญามีโทษจำคุกไม่เกิน ๓ ปี ปรับไม่เกิน ๖๐,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ มีกำหนดฝากขัง ๖ วัน เมื่อครบ ๖ วัน หากผู้ร้องขอประกันตัวผู้ต้องหาต่อไปก็เพียงแต่ยื่นคำร้องต่อศาลว่าประสงค์จะประกันผู้ต้องหาต่อไปโดยให้ถือหลักทรัพย์และสัญญาประกันเดิมทุกครั้งไป ซึ่งคดีเช่นนี้จะมีการฝากขังได้อย่างมากไม่เกิน ๕ ครั้ง ส่วนในคดีอาญาที่มีโทษสูงกว่านี้ก็มีวิธีการปฏิบัติเช่นเดียวกัน เพียงแต่ระยะเวลาการฝากขังนานกว่าคือ ฝากขังครั้งละไม่เกิน ๑๒ วัน และอย่างมากที่สุดไม่เกิน ๘๔ วัน

๒. ชั้นพิจารณาของศาลสัญญาประกันใช้ได้ตลอดไปจนกว่าศาลนั้นจะพิพากษาคดีมีการถอนประกันหรือศาลสั่งเพิกถอนสัญญาประกัน

นายประกันต้องปฏิบัติอย่างไร

๑. ให้ชื่อและที่อยู่อันแท้จริงต่อศาล

นายประกันต้องให้ชื่อและที่อยู่ที่แท้จริงต่อศาล ที่อยู่ต้องเป็นที่อยู่ในปัจจุบันและสามารถติดต่อได้ทันทีหากมีการย้ายที่อยู่ต้องแจ้งให้ศาลทราบโดยเร็ว

๒. เชื้อนสัญญาประกันและเซ็นทราบกำหนดส่งตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย เมื่อศาลอนุญาตให้ประกันตัวนายประกันต้องเซ็นสัญญาประกันไว้เป็นหลักฐานและต้องเซ็นทราบกำหนดเวลาส่งตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยมายังศาลด้วย

๓. ส่งตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยต่อศาล

ในชั้นฝากขัง นายประกันต้องนำตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ตนประกันไปมาถึงศาลในวันที่ครบกำหนดการฝากขังแต่ละครั้ง ถ้าครบกำหนดฝากขังตรงกับวันหยุดราชการ ให้นำตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยส่งศาลก่อนวันหยุด

ในชั้นพิจารณาคดีของศาล เมื่อศาลนัดให้จำเลยไปศาลในวันใด ไม่ว่าจะเป็นการนัดสืบพยาน นัดฟังคำพิพากษา นัดไปสอบถาม หรือนัดเพื่อการอื่นใด นายประกันต้องนำจำเลยไปส่งศาลทุกครั้ง

หากนายประกันผิคนัดไม่สามารถนำตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยมาศาลตามที่กล่าวข้างต้น ศาลอาจถอนประกันและปรับนายประกันตามสัญญาทันที ฉะนั้นนายประกันต้องคอยติดตามอยู่เสมอว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยอยู่ที่ใดในระหว่างการประกันตัว

เมื่อศาลสั่งปรับนายประกัน

ในกรณีที่ศาลปรับนายประกันตามสัญญาประกัน นายประกันจะต้องนำเงินค่าปรับมาชำระต่อศาลในระยะเวลาที่ศาลกำหนด ถ้านายประกันไม่นำเงินค่าปรับมาชำระให้ครบถ้วนภายในเวลาที่ศาลกำหนด ศาลอาจสั่งให้ยึดทรัพย์สินที่นำมาเป็นหลักประกันขายทอดตลาดเพื่อนำเงินมาชำระค่าปรับต่อไป ถ้าได้เงินไม่พอชำระค่าปรับศาลอาจยึดทรัพย์สินอื่นของนายประกันมาขายทอดตลาดเพื่อชำระค่าปรับจนครบ

นายประกันที่ศาลสั่งปรับตามสัญญาประกันมีสิทธิอุทธรณ์คำสั่งศาลได้ภายในเวลา ๑๕ วัน หรืออาจนำตัวจำเลยมาส่งศาลและขอลดค่าปรับต่อศาล

การขอถอนประกัน

นายประกันอาจขอถอนประกันได้เสมอพร้อมกับนำตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยมาส่งศาล เมื่อศาลอนุญาตแล้ว ความรับผิดชอบตามสัญญาประกันก็เป็นอันสิ้นสุด

การคืนหลักประกัน

เมื่อคดีถึงที่สุดหรือศาลอนุญาตให้ถอนประกัน หรือสัญญาประกันสิ้นสุดลงโดยเหตุอื่น เช่น ศาลเพิกถอนสัญญาประกัน ศาลพิพากษาจำคุกจำเลย จำเลยตาย นายประกันตาย หรือศาลสั่งปรับนายประกันเพราะผิดสัญญาแล้วยอมขอรับหลักประกันคืนจากศาลได้โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใด ๆ ทั้งสิ้น

หลักเกณฑ์การตีราคาประกันของศาลจังหวัดสมุทรปราการ ความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา

ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ (ม.๑๕๗)

- ประมาณ ๑๐๐,๐๐๐ - ๒๐๐,๐๐๐ บาท

ความผิดต่อเจ้าพนักงานในการยุติธรรม

- ขัดหมายศาล (ม.๑๗๐) ประมาณ ๒,๐๐๐ - ๕,๐๐๐ บาท
- แจ้งความเท็จ (ม.๑๗๒, ๑๗๓, ๑๗๔) ประมาณ ๕๐,๐๐๐ บาท
- เบิกความเท็จ (ม.๑๗๗) ประมาณ ๑๐๐,๐๐๐ บาท

ความผิดเกี่ยวกับความสงบสุขของประชาชน

- อั้งยี่ ซ่องโจร (ม.๒๐๕, ๒๑๐) ประมาณ ๕๐,๐๐๐ บาท

ความผิดเกี่ยวกับเอกสาร

- ปลอมเอกสาร (ม.๒๖๔) ประมาณ ๕๐,๐๐๐ บาท
- ปลอมเอกสารสิทธิ เอกสารราชการ หรือเอกสารสิทธิที่เป็นเอกสารราชการ (ม.๒๖๕, ๒๖๖) ประมาณ ๑๐๐,๐๐๐ บาท

ความผิดเกี่ยวกับเพศ

- ข่มขืนกระทำชำเรา (ม.๒๗๖) ประมาณ ๑๐๐,๐๐๐ บาท
- กระทำชำเราเด็กหญิงอายุยังไม่เกิน ๑๓ ปี (ม.๒๗๗) ประมาณ ๑๕๐,๐๐๐ บาท
- โทรมหญิง (ม.๒๗๖ วรรคท้าย และ ม.๒๗๗ วรรคท้าย) ประมาณ ๒๕๐,๐๐๐ - ๓๐๐,๐๐๐ บาท
- ถ้าคดีมีลักษณะข่มขืนกระทำชำเราและฆ่าผู้เสียหายเพื่อปกปิดความผิด หรือเพื่อหลีกเลี่ยงให้พ้นอาญา ถือหลักไม่อนุญาติให้ประกัน
- กระทำอนาจาร (ม.๒๗๘) ประมาณ ๕๐,๐๐๐ บาท

ความผิดต่อชีวิต

- ฆ่าผู้อื่น (ม.๒๘๘, ๒๘๙) ประมาณ ๓๐๐,๐๐๐ บาท
- พยายามฆ่าผู้อื่น (ม.๒๘๘, ๒๘๙, ๘๐) ประมาณ ๒๐๐,๐๐๐ บาท

- ประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย (ม.๒๕๑) ประมาณ ๑๐๐,๐๐๐ บาท ถ้ากรณีขับรถชนได้รับจ้างประมาณ เป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย ประมาณ ๑๕๐,๐๐๐ บาท ถ้ามีข้อหาหลบหนีไม่ช่วยเหลือด้วย ประมาณ ๑๕๐,๐๐๐ - ๒๐๐,๐๐๐ บาท

ความผิดต่อร่างกาย

- ทำร้ายร่างกายผู้อื่น (ม.๒๕๕) ประมาณ ๒๐,๐๐๐ - ๔๐,๐๐๐ บาท
- ทำร้ายร่างกายผู้อื่นบาดเจ็บสาหัส (ม.๒๕๗) ประมาณ ๕๐,๐๐๐ - ๑๐๐,๐๐๐ บาท

ความผิดต่อเสรีภาพ

- ปรากฏผู้เยาว์ (ม.๓๑๘, ๓๑๙) ประมาณ ๑๐๐,๐๐๐ - ๑๕๐,๐๐๐ บาท

ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์

- ลักทรัพย์ (ม.๓๓๔, ๓๓๕) ประมาณ ๕๐,๐๐๐ บาท
ลักทรัพย์โดยใช้ยานพาหนะ (ม.๓๓๔, ๓๓๕ ประกอบ ม.๓๓๖ ทวิ) ประมาณ ๑๐๐,๐๐๐ บาท
- วิ่งราวทรัพย์ เกณฑ์เดียวกับลักทรัพย์
- รับของโจร ประมาณ ๕๐,๐๐๐ - ๑๐๐,๐๐๐ บาท
- ชิงทรัพย์ (ม.๓๓๙) ประมาณ ๒๐๐,๐๐๐ บาท
- ปล้นทรัพย์ (ม.๓๔๐) ประมาณ ๓๐๐,๐๐๐ บาท
- ชิงทรัพย์ หรือปล้นทรัพย์บนถนนหลวงในเวลากลางวัน ถือหลักในทางพิจารณาไม่อนุญาตให้ประกัน
- ความผิดฐานบุกรุก (ม.๓๖๒-๓๖๕) ประมาณ ๕๐,๐๐๐ - ๘๐,๐๐๐ บาท

ความผิดต่อพระราชบัญญัติต่าง ๆ

พ.ร.บ.ว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค

- หลักประกันเป็นเงินสด สลากออมสิน หรือพันธบัตรรัฐบาล ตีราคาประมาณ ๑/๔ ถึง ๑/๓ ของจำนวนเงินตามเช็ค แต่ไม่เกิน ๓๐๐,๐๐๐ บาท
- หลักประกันเป็นโฉนดที่ดิน คราจอง หรือ น.ส.๓ ตีราคาประมาณ ๑/๒ ของจำนวนเงินตามเช็คแต่ไม่เกิน ๔๐๐,๐๐๐ บาท

พ.ร.บ. ยาเสพติดให้โทษ

กัญชา

- มีกัญชาไว้ในครอบครองจำนวนเล็กน้อย (ไม่เกิน ๒๐ กรัม) ประมาณ ๑๐,๐๐๐ บาท
- จำหน่ายกัญชา จำนวนเล็กน้อย (ไม่เกิน ๒๐ กรัม) ประมาณ ๔๐,๐๐๐ - ๕๐,๐๐๐ บาท

เฮโรอีน

- มีเฮโรอีนไว้ในครอบครอง จำนวนเล็กน้อย (ไม่เกิน ๑๐ กรัม) ประมาณ ๑๐๐,๐๐๐ บาท
- จำหน่ายเฮโรอีนหรือมีเฮโรอีนไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายจำนวนไม่เกิน ๒๐ กรัม ประมาณ ๓๐๐,๐๐๐ บาท
- จำหน่ายเฮโรอีนหรือมีเฮโรอีนไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย จำนวนมาก ถือหลักในทางพิจารณาไม่อนุญาตให้ประกัน

พ.ร.บ.ฝิ่น

- มีฝิ่น, มูลฝิ่น ในความครอบครองจำนวนตั้งแต่ ๑ กรัม ถึง ๕๐ กรัม ประมาณ ๔๐,๐๐๐ - ๑๐๐,๐๐๐ บาท
- จำหน่ายฝิ่น ประมาณ ๑๐๐,๐๐๐ - ๓๐๐,๐๐๐ บาท ถ้าจำนวนมาก พิจารณาในทางไม่อนุญาตให้ประกัน

พ.ร.บ.อาวุธปืนฯ

- มีอาวุธปืนไม่มีทะเบียนไว้ในครอบครอง ประมาณ ๑๐๐,๐๐๐ บาท
- มีอาวุธปืนมีทะเบียนของผู้อื่นไว้ในครอบครอง ประมาณ ๗๐,๐๐๐ บาท
- มีอาวุธปืนไม่มีทะเบียนและพกพา ประมาณ ๑๕๐,๐๐๐ บาท
- มีอาวุธปืนมีทะเบียนของผู้อื่น และพกพา ประมาณ ๑๐๐,๐๐๐ บาท
- มีกระสุนปืนจำนวนเล็กน้อยประมาณ ๒๐,๐๐๐ - ๔๐,๐๐๐ บาท
- ถ้ามีอาวุธปืนที่ใช้ในราชการสงครามหรือวัตถุระเบิด พิจารณาในทางไม่อนุญาตให้ประกัน

พ.ร.บ. ป่าไม้

- แต่ละข้อหาความผิด ประมาณ ๑๐๐,๐๐๐ บาท

พ.ร.บ. ลิขสิทธิ์

- ประมาณ ๕๐,๐๐๐ บาท

พ.ร.บ. ศุลกากร

- ประมาณ ๒๐๐,๐๐๐ - ๓๐๐,๐๐๐ บาท (พิจารณาราคาสินค้าประกอบ)

พ.ร.บ. ค่าประเวณี

- เจ้าสำนัก ๑๐,๐๐๐ บาท
- ผู้ค้า ประมาณ ๒,๐๐๐ บาท

ประกาศคณะปฏิวัติ

- ขั้บรยณค้บรรทุกน้ำนกเกินอ้ตรา ประมาณ ๘๐,๐๐๐ - ๑๐๐,๐๐๐ บาท

หมายเหตุ นอกจากความผิดตาม พ.ร.บ. ว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค และ พ.ร.บ. ค่าประเวณีแล้ว การตีราคาประกันจะถือตามเกณฑ์ที่กำหนดไม่ว่าหลักทรัพย์ที่วางประกันจะเป็นเงินสด โฉนดที่ดิน ตราจอง น.ส.๓ หรือหลักทรัพย์อื่น

บัญชีรายนามผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดสมุทรปราการ

พ.ศ. ๒๔๗๔	อ.ท.พระสารนิติปัญญา
พ.ศ. ๒๔๗๖	พระนนทปัญญา
พ.ศ. ๒๔๗๘	พระปรีชาวินิจฉัย
พ.ศ. ๒๔๘๐	พระปรีชาวินิจฉัย
พ.ศ. ๒๔๘๑	พระราชปรีชา
พ.ศ. ๒๔๘๒	พระราชปรีชา
พ.ศ. ๒๔๘๓	พระนาถปริญา
พ.ศ. ๒๔๘๔	พระนาถปริญา
พ.ศ. ๒๔๘๖	นายวิจิตร อัครวิจิตรไกรฤกษ์
พ.ศ. ๒๔๘๑	หลวงวิชัย นิตินาท
พ.ศ. ๒๔๘๔	หลวงสารศิลปวุฒิ
พ.ศ. ๒๔๘๖	หลวงชนาธิกรธรรม์
พ.ศ. ๒๔๘๗	หลวงอรรถกัญญา
พ.ศ. ๒๔๘๘	นายชลัม รุทระวนิช
พ.ศ. ๒๔๘๘	นายชลัม รุทระวนิช
พ.ศ. ๒๕๐๐	นายบรรจบ เสาวรรณ
พ.ศ. ๒๕๐๑	นายใหญ่ ศาลยาชีวิน
พ.ศ. ๒๕๐๒	นายจำรูญ เจริญกุล
พ.ศ. ๒๕๐๓	นายจำรูญ เจริญกุล
พ.ศ. ๒๕๐๔	นายสรเสรีญ ไกรจิตติ
พ.ศ. ๒๕๐๕	นายสรเสรีญ ไกรจิตติ
	นายจร หะวานนท์
พ.ศ. ๒๕๐๖	นายสวัสดิ์ สุขศรีวงษ์
พ.ศ. ๒๕๐๗	นายสวัสดิ์ สุขศรีวงษ์
พ.ศ. ๒๕๐๘	นายมงคล วัลยะเพ็ชร
พ.ศ. ๒๕๐๘	นายมงคล วัลยะเพ็ชร
พ.ศ. ๒๕๑๐	นายไพฑูรย์ ไวกาศี
พ.ศ. ๒๕๑๑	นายอำนาจ กุลสัยสังข์

พ.ศ. ๒๕๑๒	นายแต่ง ทองภักดี
พ.ศ. ๒๕๑๓	นายพูน จักรเสน
พ.ศ. ๒๕๑๔	นายพูน จักรเสน
พ.ศ. ๒๕๑๕	นายเชิร เจริญวัฒนา
พ.ศ. ๒๕๑๖	นายเชิร เจริญวัฒนา
พ.ศ. ๒๕๑๗	นายคำนึง อุไรรัตน์
พ.ศ. ๒๕๑๘	นายอารี กำเนิดงาม
พ.ศ. ๒๕๑๙	นายประเสริฐ บุญศรี
พ.ศ. ๒๕๒๐	นายสุวิทย์ ชีรพงษ์
พ.ศ. ๒๕๒๑	นายสุวิทย์ ชีรพงษ์
พ.ศ. ๒๕๒๒	นายสุวิทย์ ชีรพงษ์
พ.ศ. ๒๕๒๓	นายสมปอง เสนเนียม
พ.ศ. ๒๕๒๔	นายทองเลื่อน พูลพิพัฒน์
พ.ศ. ๒๕๒๕	นายทองเลื่อน พูลพิพัฒน์
พ.ศ. ๒๕๒๖	นายสมบัติ เดียววิศเรศ
พ.ศ. ๒๕๒๗	นายสมบัติ เดียววิศเรศ
พ.ศ. ๒๕๒๘	นายโยธิน ฉวาง
พ.ศ. ๒๕๒๙	นายสมชาย พงษ์ธา

ทำเนียบข้าราชการและลูกจ้างศาลจังหวัดสมุทรปราการ

๑.	นายสมชาย พงษ์ธา	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล
๒.	นายประจักษ์ เกียรติอนุพงศ์	ผู้พิพากษา
๓.	นายอภิชัย ประเสริฐสรรพกิจ	ผู้พิพากษา
๔.	นายสมภพ เปล่งเหมือนแซ	ผู้พิพากษา
๕.	นายธานีศ เกศวพิทักษ์	ผู้พิพากษา
๖.	นายสกล สีนจำหน่าย	ผู้พิพากษา
๗.	นายสุทัศน์ ศิริมหาพฤกษ์	ผู้พิพากษา
๘.	นายชนันต์ วิรูปุตร์	ผู้พิพากษา
๙.	นายพิชัย อภิชาติอามฤต	ผู้พิพากษา
๑๐.	นายขงยุทธ สุเรนทร์รังสิกุล	ผู้พิพากษา
๑๑.	นายอิสระ ชัยรัตน์	ผู้พิพากษา
๑๒.	นายสามัคคี มณีรัตน์	ผู้พิพากษา
๑๓.	นายเดชา หงส์ทอง	ผู้พิพากษา
๑๔.	นายพินิจ สุเสาร์จ	ผู้พิพากษา
๑๕.	น.ส.วีรา ไวยหงษ์	ผู้พิพากษา
๑๖.	นายมานิส พึ่งสังข์	จำศาล (เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป ๗)
๑๗.	นางสาวโรจน์ ประสบศักดิ์	รองจำศาล (เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป ๕)
๑๘.	นายสม ขำหุ้ม	รองจำศาล (เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป ๔)
๑๙.	นายปฏิพงษ์ สดะสวัสดิ์	รองจำศาล (เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป ๔) ประชาสัมพันธ์
๒๐.	นางสรานัญจิตต์ โพธิ์ทอง	รองจำศาล (เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป ๔) ประชาสัมพันธ์
๒๑.	นางบรรจง วุฑฒิกอวิทย์	เจ้าหน้าที่ธุรการ ๓
๒๒.	นางสุจินต์ แก้วกันเนตร	เจ้าหน้าที่ธุรการ ๓
๒๓.	น.ส.ระเบียบ แสนแจ่มใส	เจ้าหน้าที่ธุรการ ๓
๒๔.	น.ส.มาลี สังข์ทัด	เจ้าหน้าที่ธุรการ ๓
๒๕.	นางทิพย์ศรี สิงห์ทอง	เจ้าหน้าที่ธุรการ ๓
๒๖.	นางอำไพ เพ็ญนภักตร์	เจ้าหน้าที่ธุรการ ๓
๒๗.	นางศิริวรรณ สุระสรวงค์	เจ้าหน้าที่ธุรการ ๓
๒๘.	น.ส.รัตนาวรรณ กรุฑมณี	เจ้าหน้าที่ธุรการ ๓

๒๕.	นางลลินนา จิตต์สวาท	เจ้าหน้าที่ธุรการ ๓
๓๐.	นางชูศรี อธิเกียรติ์	เจ้าหน้าที่ธุรการ ๓
๓๑.	นายรัชชัย เกษมสุวรรณ	เจ้าหน้าที่ธุรการ ๒
๓๒.	นางอรรณพ หอมชื่น	เจ้าหน้าที่ธุรการ ๒
๓๓.	นางมยุรี คล้ายแก้ว	เจ้าหน้าที่ธุรการ ๒
๓๔.	นายไพรัช จันทโรภาส	เจ้าหน้าที่ธุรการ ๒
๓๕.	นายสมนึก วงศาเสถียร	เจ้าหน้าที่ธุรการ ๒
๓๖.	น.ส.สุภาวรรณ บัวหลักเมือง	เจ้าหน้าที่ธุรการ ๒
๓๗.	นางจันทนา เหมือนนราฐ	เจ้าหน้าที่ธุรการ ๒
๓๘.	นางน้ำทิพย์ บุญทอง	เจ้าหน้าที่ธุรการ ๒
๓๙.	น.ส.วรรณมา เหลืองเจริญลาภ	เจ้าหน้าที่ธุรการ ๒
๔๐.	น.ส.บังอร เชื้อวเชิงชล	เจ้าหน้าที่ธุรการ ๒
๔๑.	น.ส.วิลาวรรณ คลับเพชร	เจ้าหน้าที่การเงินและบัญชี ๓
๔๒.	นายสมปอง น้อยสัมฤทธิ์	เจ้าหน้าที่พิมพ์ดีด ๓
๔๓.	น.ส.ประไพศรี เกิดพิบูลย์	เจ้าหน้าที่ธุรการ ๒
๔๔.	นางอุคม เทียงสันเทียะ	เจ้าหน้าที่พิมพ์ดีด ๒
๔๕.	น.ส.ชมพูนุท ปานทับ	เจ้าหน้าที่พิมพ์ดีด ๒
๔๖.	น.ส.นิตยา เนียมวรรณ	เจ้าหน้าที่พิมพ์ดีด ๒
๔๗.	น.ส.วันเพ็ญ อ้นมณี	เจ้าหน้าที่พิมพ์ดีด ๒
๔๘.	น.ส.สมใจ ทองก้อน	เจ้าหน้าที่พิมพ์ดีด ๒
๔๙.	นายมนต์เพรา วิจิตรานนท์	เจ้าหน้าที่ธุรการ ๑
๕๐.	น.ส.เจริญรัตน์ มังกรชัย	เจ้าหน้าที่พิมพ์ดีด ๑
๕๑.	น.ส.รัชณี ขวัญงาม	เจ้าหน้าที่พิมพ์ดีด ๑
๕๒.	น.ส.สมจิตร์ บุญยกะลิน	เจ้าหน้าที่พิมพ์ดีด ๑
๕๓.	น.ส.ชนิดา พูลธัญกิจ	เจ้าหน้าที่พิมพ์ดีด ๑
๕๔.	น.ส.ปิยะดา เอี่ยมสำราญ	เจ้าหน้าที่พิมพ์ดีด ๑
๕๕.	น.ส.สมลักษณ์ ทองศรีเพชร	เจ้าหน้าที่พิมพ์ดีด ๑
๕๖.	นางอรุณศรี เทียนจำง	เจ้าหน้าที่พิมพ์ดีด ๑
๕๗.	น.ส.ภัทรา ศรีด้วง	เจ้าหน้าที่พิมพ์ดีด ๑
๕๘.	นายชัยพร พงษ์ประเสริฐ	เจ้าหน้าที่พิมพ์ดีด ๑

๕๕.	นางวิยะดา เกาศรี	เจ้าหน้าที่พิมพ์ดีด ๑
๖๐.	นายแฉล้ม มีทิศ	นักการภารโรง
๖๑.	นายบุญมี สีม่วง	นักการภารโรง
๖๒.	นายวิชัย บุญลาภ	นักการภารโรง
๖๓.	นายสมศักดิ์ รัตนพิทักษ์	นักการภารโรง
๖๔.	นายสมศักดิ์ ไม้แก้ว	พนักงานขับรถยนต์
๖๕.	นางนาคยา สุขเกษม	พนักงานแปล
๖๖.	นายบุญส่ง บุญลาภ	นักการภารโรง
๖๗.	นายสุวัจน์ ฉายแสง	คนงาน
๖๘.	นายอมร ลิ้มพิจารณ์กิจ	เจ้าหน้าที่การเงินและบัญชี ๒

ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์
(www.library.coj.90.th)

ผู้มีอุปการะคุณ

๑. คุณสุชาติ สหัทธโชติ นายอำเภอเมืองสมุทรปราการ
๒. คุณสุเมธ เตชะไพฑูริย์
๓. คุณสมนึก มนัสถาวร
๔. คุณจรัส เตมสุขสวัสดิ์
๕. คุณวุฒิพงษ์ วิศิษฐ์ศักดิ์
๖. คุณปิยะพจน์ คุณาพิส
๗. คุณไพโรจน์ ผาณิตสุคนธ์
๘. คุณกุลชน ปกักร
๙. บริษัท น้ำมันบริโกไทย จำกัด
๑๐. บริษัท ที.เอ็ม.เอส. อินดัสตรีแอนด์เทรดดิ้ง จำกัด
๑๑. บริษัท ตั้งเม้งเฮง อุตสาหกรรม จำกัด
๑๒. บริษัท ดงเฮง ซีริลล์ ออยล์ แอนด์ ฟู้ดสตาฟส์ อิมพอร์ต แอนด์เอ็กส์พอร์ต คอร์पोเรชั่น จำกัด
๑๓. บริษัท ฟาร์มจระเข้และสวนสัตว์ สมุทรปราการ จำกัด
๑๔. สมาคมอุตสาหกรรมฟอกหนัง สมุทรปราการ
๑๕. ภัตตาคารสวนอาหารทะเล สมุทรปราการ
๑๖. ภัตตาคารลานทอง สำโรง

คณะเจ้าหน้าที่ดำเนินการ

นายสมชาย พงษ์ธา

นายธานีศ เกศวพิทักษ์

นายสุทัศน์ ศิริมหาพฤกษ์

นายอิศเรศ ชัยรัตน์

นายพินิจ สุเสารัจ

นางสาววีรา ไวยหงษ์

ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์
(www.library.coj.90.th)

www.library.go.th